

DECEMBER 2024
LETNIK 19 / ŠTEVILKA 1 IN 2

POTUJOČE NOVICE

ČASOPIS SEKCIJE ZA POTUJOČE KNJIŽNICE

**PRAZNIK POTUJOČEGA KNJIŽNIČARSTVA
22. MEDNARODNO STROKOVNO POSVETOVANJE POTUJOČIH KNJIŽNIC
IN FESTIVAL BIBLIOBUSOV V LJUBLJANI**

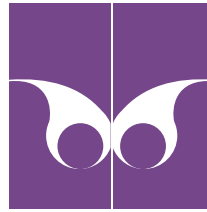
Goriška knjižnica ima nov
bibliobus

Ljubljana in Maribor praznujeta 50 let
delovanja bibliobusov

IZ VSEBINE

UVODNIK	3
DR. TEJA ZORKO , direktorica Mestne knjižnice Ljubljana	
PRAZNIK POTUJOČEGA KNJIŽNIČARSTVA IN DOSTOPNOSTI DO KULTURE	4
MATJAŽ STIBILJ , Valvasorjeva knjižnica Krško, predsednik IO Sekcije za potujoče knjižnice pri ZBDS; KSENIJA TRS , Mariborska knjižnica; NEJA DREVENŠEK , vodja Potujoče knjižnice Ljubljana, Mestna knjižnica Ljubljana	
VZPOSTAVITEV LJUBLJANSKE POTUJOČE KNJIŽNICE IN RAZVOJ MREŽE POSTAJALIŠČ V PETDESETIH LETIH DELOVANJA	6
NEJA DREVENŠEK , vodja Potujoče knjižnice Ljubljana, Mestna knjižnica Ljubljana	
POTUJOČA KNJIŽNICA MESTNE KNJIŽNICE LJUBLJANA PRAZNUJE PETDESET LET DELOVANJA	8
ŠPELA SAMSA , Mestna knjižnica Ljubljana	
POTUJOČI KNJIŽNIČAR - NJEGOVA VLOGA IN VSAKDAN	10
KSENIJA TRS , Mariborska knjižnica	
ESCAPE ROOM ALI DETEKTIVKA V BIBLIOBUSU	11
NENAD ARIZANOVIČ , Mestna knjižnica Postojna	
PRVA SODOBNA POTUJOČA KNJIŽNICA V LITVI – BIBLIOBUS V VILNI	12
INGA VAICIULIONYTE , Centralna knjižnica mestne občine Vilna (Litva)	
PREDSTAVITVE BIBLIOBUSA IZVEN REDNIH POSTAJALIŠČ	13
JANA BALAZIČ , Pokrajinska in študijska knjižnica Murska Sobota	
NOVO VOZILO, NOV PROSTOR, NOVE STORITVE: KOPRIVNIŠKI BIBLIOBUS ZA 21. STOLETJE	15
ANA ŠKVARIČ , VALENTINA MIKEC , Knjižnica in čitalnica „Fran Galovič“ Koprivnica (Hrvaška)	
»POTROBI ZA KNJIGO!«	18
ROBERT FRITZ , SILVIJA PERIČ , Mestna knjižnica in čitalnica Virovitica (Hrvaška)	
VRATA NA »PALJENTO«?	19
ROK ULAGA , Mestna knjižnica Postojna	
KNJIGE V ISKANJU (NOVIH) BRALCEV	20
DESISLAVA IVANOVA , Regionalna knjižnica »Mihalaki Georgiev« Vidin (Bolgarija)	
BIBLIOBUS – 10 LET V SLUŽBI SKUPNOSTI	22
KRISZTINA SOMOGYI , LÁSZLÓ NAGY , Knjižnica Csorba Győző Pécs (Madžarska)	
VLOGA KNJIŽNICE PRI IZBOLJŠANJU KULTURNEGA RAZVOJA PODEŽELJA	24
JOVANA RILAK , TODOR DJJIDROV , DRAGAN GJORGIEV , Nacionalna ustanova - Knjižnica "Goce Delčev", Štip (Republika Severna Makedonija)	
PREUČEVANJE SODELOVANJA POTUJOČE KNJIŽNICE S PREDŠOLSKIMI USTANOVAMI PRI RAZVOJU ZGODNJE PISMENOSTI	26
VJERUŠKA ŠTIVIČ , NEDA ADAMOVIČ , Splošna knjižnica „Petar Preradović“ Bjelovar (Hrvaška)	
ZAGOTAVLJANJE KNJIŽNIČNIH STORITEV: VKLJUČITEV DVEH NOVIH VOZIL POTUJOČIH KNJIŽNIC V MREŽO KNJIŽNIC BARCELONE	28
ROSA POCH CASANOVAS , Pokrajinski svet Barcelone (Španija); MARTA SALA GONZÁLEZ , Potujoča knjižnica Serra de Rubió (Španija); MARTA SORRIBAS TORNÉ , Potujoča knjižnica Serra del Cadi (Španija)	
OBISKI EKIPE POTUJOČE KNJIŽNICE V ENOTAH DOMA UPOKOJENCEV PTUJ	31
TJAŠA MRGOLE JUKIČ , BOJAN PETEK , Knjižnica Ivana Potrča Ptuj	
»VEČ PROSTORA KOT KVADRATOV« – PROGRAMI POTUJOČE KNJIŽNICE V ŽIVO IN VIRTUALNO	32
NIKA ČABRIČ , DINKA MARKULIN , SARA SEMENSKI , Knjižnice mesta Zagreb (Hrvaška)	
»KULTURA V GIBANJU«	34
VEDRANA LUGIČ , KLAUDIJA MANDIČ , Mestna knjižnica in čitalnica Vinkovci (Hrvaška)	
190 LET ROJSTVA NAŠEGA PRVEGA POTUJOČEGA KNJIŽNIČARJA	37
MATJAŽ STIBILJ , Valvasorjeva knjižnica Krško, predsednik IO Sekcije za potujoče knjižnice pri ZBDS	
GORIŠKA KNJIŽNICA JE DOBILA NOVI BIBLIOBUS!	38
URŠKA MAGAJNE , Goriška knjižnica Franceta Bevka Nova Gorica	
PETDESET LET MARIBORSKE KNJIŽNICE NA KOLESIH	41
KSENIJA TRS , Mariborska knjižnica	
»SAMOTNOST PRE-ŠTEVIL«	43
MATJAŽ STIBILJ , Valvasorjeva knjižnica Krško, predsednik IO Sekcije za potujoče knjižnice pri ZBDS	

POTUJOČE NOVICE

ČASOPIS SEKCIJE ZA POTUJOČE KNJIŽNICE

Letnik 19 (2024), številka 1 in 2
Izdaja: ZBDS Sekcija za potujoče knjižnice
ISSN 1855-1718

Glavni urednik: Matjaž Stibilj
Jezikovni pregled: mag. Ana Zdravje
Prevodi iz angleščine in hrvaščine: Matjaž Stibilj
Fotografije na naslovnici: Arhiv MKL,
Arhiv Mariborske knjižnice, Urška Magajne

Idejna zasnova:
Kreativni laboratorij, d. o. o.

Oblikovanje in prelom:
GAF LAB, Rok Bezeljak s.p.

Naslov uredništva:
Valvasorjeva knjižnica Krško
Cesta krških žrtev 26, 8720 Krško

E: potujoce@zbds-zveza.si
www.zbds-zveza.si/sekcija-za-potujoce-knjiznice/

Avtorji prispevkov odgovarjajo za vsebino. Prispevki izražajo stališča avtorjev,
in ne nujno tudi organizacij, v katerih so zaposleni, ali uredništva Potujočih novic.
Vsebine člankov je brez pisnega dovoljenja uredništva prepovedano razmnoževati v kakršnikoli obliki.

UVODNIK

Dragi sodelavci in prijatelji potujočih knjižnic,

za vsako splošno knjižnico je jubilej potujoče knjižnice poseben praznik. V Mestni knjižnici Ljubljana smo petdeseto obletnico delovanja proslavili na lepi podlagi nedavno vpeljanega novega vozila, bibliobusa, ki so ga naši potujoči knjižničarji in knjižničarke oblikovali po svojih potrebah in zamislih kot dobro uigrana ekipa. Naša potujoča knjižnica tako potuje in obiskuje svoje bralce s pomočjo že petega vozila po vrsti in menim, da je vsako prizadevanje za novo tovrstno vozilo v zgodovini našega petdesetletnega delovanja s seboj neizogibno prineslo tudi prenovljene poglede na opravljanje dejavnosti, dodatne premisleke, kako kaj zapeljati drugače in boljše, da smo torej z vsakim novim bibliobusom ne le tehnično, temveč tudi vsebinsko zrasli. Naš četrti bibliobus je na srečo še vedno imel nekaj obratovalne moči v sebi in veseli smo, da smo ga lani skupaj z našo ustanoviteljico, Mestno občino Ljubljana, predali pobratenemu hrvaškemu mestu Reki oz. Gradski knjižnici Rijeka, kjer, kot slišimo, še vedno dobro deluje in opravlja svojo dragoceno službo.

Petdeseti jubilej Potujoče knjižnice smo v Mestni knjižnici Ljubljana proslavili z organizacijo 22. Mednarodnega strokovnega posvetovanja potujočih knjižnic in obenem srečanja bibliobusov v sodelovanju z Zvezo bibliotekarskih društev Slovenije in Sekcijo za potujoče

knjižnice, ki je potekalo v Ljubljani 17. in 18. maja letos - večino prispevkov in referatov tega posvetovanja boste bralci našli v številki Potujočih novic, ki je pred vami, kakor tudi članke na temo okroglih jubilejev mariborskega in ljubljanskega bibliobusa. Sama sem na posvetovanju z velikim veseljem pozdravila našo pionirko in prvo damo ljubljanskega potujočega knjižničarstva, gospo Niko Pugelj, ki je leta 1974 na noge postavljala bibliobusno službo in jo kasneje tudi dolgo vodila. Njena živahnost in iskričnost nam je lahko vsem v zgled in vzpodbudo!

Delovanje slovenskih potujočih knjižnic pred direktorje in direktorice 13 splošnih knjižnic, ki potujoče oddelke vsebujejo, postavlja veliko odgovornosti in tudi nekaj težavnih izzivov pri zagotavljanju ustreznih pogojev dela ter pri pokrivanju specifičnih kadrovskih zahtev. Vendar je vredno vsega truda tako vodstva kakor tudi vseh delavcev na terenu.

Potujoče knjižničarstvo nikoli ni bilo lagodno, po drugi strani pa ga obdaja obstret opravljanja knjižnične dejavnosti v najbolj čisti, »nerazredčeni« obliki, ki je sicer naporna, a obenem tudi izpolnjujoča. To je kombinacija, ki je ne zmore vsak! To je kombinacija, iz katere se lahko marsikaj naučimo tudi drugi knjižničarji, ki sicer nismo nujno na kolesih.

Prijetno in poučno branje vam želim!

DR. TEJA ZORKO,

direktorica Mestne knjižnice Ljubljana

PRAZNIK POTUJOČEGA KNJIŽNIČARSTVA IN DOSTOPNOSTI DO KULTURE

22. MEDNARODNO STROKOVNO POSVETOVANJE POTUJOČIH KNJIŽNIC IN FESTIVAL BIBLIOBUSOV V LJUBLJANI

MATJAŽ STIBILJ, Valvasorjeva knjižnica Krško, predsednik IO Sekcije za potujoče knjižnice pri ZBDS, matjaz@knjiznica-krsko.si

KSENIJA TRS, Mariborska knjižnica, ksenija.tr@mb.sik.si

NEJA DREVENŠEK, vodja Potujoče knjižnice Ljubljana, Mestna knjižnica Ljubljana, neja.drevensek@mklj.si

Zbor voznikov bibliobusov na Kongresnem trgu. Foto: Arhiv MKL

V Ljubljani je 16. in 17. maja 2024 potekal že 22. mednarodni strokovni posvet potujočih knjižnic in Festival bibliobusov, ki sta ga organizirala Sekcija za potujoče knjižnice pri Zvezi bibliotekarskih društev Slovenije (ZBDS) in Mestna knjižnica Ljubljana (MKL). Dogodek, ki se ga je letos udeležilo preko 120 udeležencev iz kar 13 držav, je bil namenjen temi »Potujoča knjižnica kot knjižnični prostor«. Posvečen je bil tudi obeležitvi 50. obletnice ljubljanske potujoče knjižnice. Posvet je postal pravo stičišče izmenjave izkušenj, strokovnih znanj in primerov dobrih praks s področja potujočega knjižničarstva, hkrati pa je poudaril pomembno vlogo bibliobusov kot kulturnih in informacijskih središč, ki dosejajo tudi najodročnejše predele.

V tokratni številki Potujočih novic bo v obliki člankov predstavljen del predavanj, ki so bila na programu strokovnega posvetovanja. Drugi del bo objavljen v naslednji številki Potujočih novic.

FESTIVAL BIBLIOBUSOV: PRIKAZ NACIONALNE IN MEDNARODNE RAZNOLIKOSTI

Prvi dan dogodka je potekal v znamenju Festivala bibliobusov, ki je Ljubljano za en dan spremenil v živahno zbirališče vozil potujočih knjižnic. Na Kongresnem trgu in Vegovi ulici je bil nakopičen pester nabor bibliobusov iz Slovenije, Hrvaške in Madžarske, skupno kar 18 vozil.

Slavnostna otvoritev festivala bibliobusov. Foto: Arhiv MKL

Na slovesnem odprtju festivala smo prisluhnili nagovoru ministrice za kulturo dr. Aste Vrečko, ki je izpostavila pomen potujočega knjižničarstva kot enega ključnih elementov dostopa do kulture in znanja za vse prebivalce, ne glede na njihovo oddaljenost do mestnih

središč. Sledili so govori Dejana Crneka, podžupana Mestne občine Ljubljana, Damjane Vovk, predsednice ZBDS, Tjaše Mrgole – Jukič, članice izvršnega odbora Sekcije za potujoče knjižnice pri ZBDS in dr. Teje Zorko, direktorice Mestne knjižnice Ljubljana. V nadaljevanju smo k besedi povabili tudi prvo vodjo potujoče knjižnice Ljubljana Niko Pugelj, ki je prisrčno predstavila svoje doživljanje začetkov potujočega knjižničarstva pred petdesetimi leti. Podelili smo ji posebno zahvalo za opravljeno delo.

Nika Pugelj, prva vodja ljubljanske potujoče knjižnice in dr. Teja Zorko, direktorica MKL. Foto: Arhiv MKL

Na oder so bili vabljeni tudi vsi vozniki bibliobusov ob posebni zahvali za varno in zanesljivo vožnjo ter za ves trud pri opravljanju zahtevnega in odgovornega dela tako knjižničarja kot voznika bibliobusa. Posebno priznanje smo podelili Vinku Slovencu, vozniku in knjižničarju Knjižnice Mirana Jarca Novo Mesto, ki se je upokojil v času od zadnjega srečanja sekcije.

Nekdanji voznik bibliobusa Vinko Slovenec. Foto: Arhiv Posavske potujoče knjižnice

Sledila je predstavitev novo izdane knjige Ksenije Trs o potujočih knjižnicah z naslovom Potujoči utrinki, ki je za bibliotekarsko stroko izjemnega pomena, saj kot prva obravnava delo potujočih knjižničarjev in vseh izzivov, ki jih pri svojem delu doživljajo. O knjigi se je z avtorico iz Potujoče knjižnice Maribor pogovarjala Milena Pivec iz Založbe Pivec.

Festival je v svoji vizualni razsežnosti pritegnil številne obiskovalce, ki so imeli priložnost spoznati notranost bibliobusov in se поблиžje seznaniti s knjižničnimi storitvami, ki jih ponujajo. Bibliobusi so na voljo za širšo javnost in tako delujejo kot prostori učenja, srečevanja, pripovedovanja zgodb ter središča informacij in kulturnega udejstvovanja. Na ogled so bili bibliobusi, ki vključujejo vsebine in storitve za različne starostne skupine, interaktivne koticke za otroke in dostopne točke za osebe s posebnimi potrebami, kar poudarja njihovo vključujočo naravnost.

Organizacija festivala je bila zahteven podvig, saj je zahtevala popolno zaporo Vegove ulice in pridobitev vseh ustreznih dovoljenj. Dogodek je predstavljal tudi izziv z vidika logistike in koordinacije, saj so udeleženci prejeli podrobna navodila za prihod in parkiranje bibliobusov ali osebnih vozil. Vse informacije o dogodku, vključno z navodili za udeležence, so bile sproti objavljane na spletni strani sekcije, ki je del spletnega portala ZBDS, kar je udeležencem omogočilo dostop do vseh potrebnih podatkov za uspešno udeležbo.

STROKOVNO POSVETOVANJE: RAZISKOVANJE AKTUALNIH TEM IN PRIHODNOSTI POTUJOČEGA KNJIŽNIČARSTVA

Posvetovanje s predavanji je bilo tokrat dvodnevno in se je začelo že v četrtek v prostorih Knjižnice Otona Župančiča, kjer je direktorica Mestne knjižnice Ljubljana dr. Teja Zorko skupaj s predsednico ZBDS Damjano Vovk z uvodnim nagovorom pozdravila številne domače in mednarodne strokovnjake. Na dogodku je sodelovalo 25 predavateljev iz kar 12 držav: iz Slovenije, Hrvaške, Madžarske, Srbije, Velike Britanije, Švedske, Litve, Bolgarije, Severne Makedonije, Nizozemske, Španije in Portugalske, ki so predstavili svoje izkušnje, izzive in dobre prakse na področju potujočega knjižničarstva. Predavanja so vključevala tematsko raznolike prispevke, kot so

Bibliobusi na Vegovi ulici.
Foto: Arhiv MKL

digitalna vključenost, okoljska trajnost bibliobusov, programske vsebine za povezovanje generacij ter priložnosti za vključevanje novih tehnologij.

Udeleženci strokovnega posvetovanja v Knjižnici Otona Župančiča.
Foto: Arhiv Posavske potujoče knjižnice

Med odmevnimi predavanji je bil prispevek britanskega strokovnjaka Iana Stringerja z naslovom »Knjiga se ustavi tukaj«, ki je poudaril pomen dostopnosti knjižničnih storitev na terenu. Predavatelj je pripravil tudi razstavo fotografij z različnih srečanj potujočih knjižnic iz celega sveta, ki smo si jo med odmorom z veseljem ogledali. Predavanje portugalske delegacije pa je pritegnilo pozornost s temo »Homens Livro«, kjer so predstavili projekt, v katerem potujoče knjižnice spodbujajo širjenje kulturnih vsebin skozi živo pripovedovanje zgodb. Prav tako je veliko zanimanje požel švedski prispevek, ki je predstavili električne bibliobuse, ki so namenjeni predvsem otrokom in delujejo kot okolju prijazna alternativa.

Na posvetovanju smo si lahko ogledali tudi razstavo plakatov s predstavitvijo posameznih potujočih knjižnic.

OKROGLA MIZA: ISKANJE REŠITEV ZA PRIHODNOST BIBLIOBUSOV

Posebno pozornost je vzbudila okrogla miza o vozilih potujočih knjižnic, ki jo je organizirala novo oblikovana delovna skupina za spremljanje novosti pri naročanju in opremljanju vozil potujočih knjižnic, ki deluje v okviru Sekcije za potujoče knjižnice pri ZBDS. Skupina je sestavljena pretežno iz voznikov bibliobusov, ki imajo dolgoletne izkušnje glede tehničnih karakteristik vozil. Cilj delovne skupine je zagotavljanje

strokovnega svetovanja knjižnicam pri nakupu novih vozil in prilagajanju obstoječe opreme, pri čemer se upoštevajo tako tehnični kot uporabniški vidiki. Na okrogli mizi so predstavili izkušnje z naročanjem, priložnosti za sofinanciranje in pristop pri opremljanju vozil, ki knjižnicam omogočajo večjo fleksibilnost pri izvajanju knjižničnih storitev.

50-LETNICA POTUJOČE KNJIŽNICE LJUBLJANA – PRAZNOVANJE ZGODOVINE IN VIZIJA PRIHODNOSTI

Letos potujoča knjižnica Ljubljana obeležuje 50 let delovanja, kar je dodatno obogatilo dogodek in dalo priložnost za razmislek o vlogi bibliobusov v slovenski družbi. V vseh teh letih je Potujoča knjižnica Ljubljana postala nepogrešljiv vir znanja, kulture in druženja za tiste prebivalce, ki nimajo enostavnega dostopa do stacionarnih knjižnic. Z letošnjim dogodkom je ponovno pokazala, da bibliobusi niso le prevozna sredstva za izposajo knjig, temveč prostori, kjer se povezujejo generacije, odvijajo pravljicne ure za najmlajše in nudijo storitve za ranljive skupine, kot so starejši in osebe s posebnimi potrebami.

22. mednarodno strokovno posvetovanje in Festival bibliobusov sta v Ljubljani ustvarila prostor za izmenjavo znanja, krepitev vezi mednarodne knjižničarske skupnosti in promocijo potujočega knjižničarstva kot pomembnega dela sodobne družbe. Organizatorji se zahvaljujejo vsem sodelujočim in udeležencem, ki so pripomogli k širjenju sporočila o pomenu potujočih knjižnic. Bibliobusi po vsem svetu dokazujejo, da je znanje vedno na poti do ljudi – potuje z njimi, jih podpira in bogati njihova življenja.

Za finančno podporo se zahvaljujemo Ministrstvu za kulturo, Mestni občini Ljubljana ter sponzorju podjetju AS Domžale.

VZPOSTAVITEV LJUBLJANSKE POTUJOČE KNJIŽNICE IN RAZVOJ MREŽE POSTAJALIŠČ V PETDESETIH LETIH DELOVANJA

NEJA DREVENŠEK, vodja Potujoče knjižnice Ljubljana, Mestna knjižnica Ljubljana, neja.drevensek@mklj.si

Leto 2024 je za Potujočo knjižnico Ljubljana slavnostno. Praznujemo že 50. obletnico delovanja te pomembne knjižnične službe. Najprej si bomo pogledali, kakšno strategijo za vzpostavitev službe, ki bo omogočala dostop do knjižničnega gradiva vsem, ki do knjižnic težje dostopajo, so si zadali ter kako so to idejo udejanjili.

Pobudo za ustanovitev potujoče knjižnice za zaledje Ljubljane je dal direktor takratne Delavske knjižnice Avgust Vižintin. Na 4. kongresu Zveze bibliotekarjev Jugoslavije v Beogradu je predstavil vizijo, pomen in vlogo potujoče knjižnice. Omenil je primere iz tujine, kjer so že takrat oskrbovali teren s pomočjo vozil – bibliobusov. Po njegovi viziji naj bi postopno opustili oskrbovanje terena s kovčki, kar je bilo takrat edina oblika potujočega knjižničarstva v Sloveniji. Takšna vizija je bila dobro sprejeta, na kongresu so se pozitivno odzvali vsi knjižničarji iz ljubljanskih splošnih knjižnic. Takrat so predvideli potujočo knjižnico z dvema voziloma, 12 m za lažje dostopne kraje in manjšega, 8 m, za težje dostopne kraje in zaselke.

Prva potujoča knjižnica z bibliobusom v Sloveniji je pričela delovati v Kopru že leta 1973, v Ljubljani pa so takrat še potekale intenzivne priprave. Vodja Ljubljanske matične službe Irena Kernel je že leta 1971 izdelala natančno analizo potreb ljubljanskega zaledja, na podlagi anketnih vprašalnikov, poslanih na krajevne skupnosti, ter na podlagi statističnih podatkov in ogledov terena je skupaj s prvo vodjo potujoče knjižnice Ljubljana Niko Pugelj zastavila načrt za mrežo postajališč v okviru tedanjih petih ljubljanskih občin (Ljubljana - Center, Moste - Polje, Vič - Rudnik, Šiška, Bežigrad). Občino Ljubljana - Center so izvzeli iz mreže postajališč, saj so tam delovale kar tri splošne knjižnice s podružnico na Poljanah, Mestna

ljudska knjižnica in Pionirska knjižnica s podružnico Stari Vodmat. Zato v centru takrat ni bilo predvideno nobeno postajališče potujoče knjižnice.

Načrt mreže postajališč med leti 71-74.
Foto: Arhiv potujoče knjižnice MKL

Pri načrtovanju bibliobusne službe in izgradnji mreže so torej upoštevali želje krajevnih skupnosti v tedanjih občinah ter tudi mednarodne standarde za potujoče knjižnice, ki so tedaj priporočali, da za postajališče bibliobusa pridejo v poštev kraji, ki ne presegajo 300 prebivalcev in v njih ni drugih knjižnic, oziroma so od njih preveč oddaljeni. Kasneje so standardi določali, da naj bibliobus obiskuje ranljive skupine uporabnikov, prebivalce oddaljenih krajev, ki nimajo več kot 1.500 prebivalcev ter v bližini do 1,5 km nimajo manjše krajevne enote knjižnice, oziroma ne več kot 3 do 4 km oddaljene večje knjižnice. Namen je bil približati knjigo deprivilegiranim skupinam ljudi, zmanjšati razlike med mestom in njegovim obrobjem ter prevzeti na terenu tudi nalogo t. i. animatorja kulture. Ostali pomembni faktorji za določanje postajališč so bili še: predvidevanja dolgoročnega načrta za ta kraj, število prebivalcev, prometne razmere, predvsem primernost ceste za bibliobus, oddaljenost kraja od širših središč kulture, mnjenja in želje krajanov, bližina splošnoizobraževalne knjižnice, bližina šole. Izbranih je bilo 30 naselij in vasi na območju nekdanjih ljubljanskih občin,

kjer ni bilo knjižnic ali pa so amaterske pred časom zamrle. Edina smotrna, učinkovita in pravočasna, strokovna in trajna rešitev za te kraje je bilo oskrbovanje s potujočo knjižnico.

Prvi odhod bibliobusa na teren je bil 15. oktobra 1974 in najprej so obiskali Iško vas v občini Ig. V eni uri so vpisali 20 članov in izposodili 81 knjig. Dalje so krenili v kraj Tomišelj, kjer so vpisali še 37 bralcev in izposodili še 102 knjigi. Eno uro, ki je bila predvidena za obisk, so krepko podaljšali.

Prvi bibliobus. Foto: Arhiv potujoče knjižnice MKL

Notranjost prvega bibliobusa.
Foto: Arhiv potujoče knjižnice MKL

Prvi obisk terena v Iški vasi.
Foto: Arhiv potujoče knjižnice MKL

Leta 1982 se je potujoča knjižnica kot samostojna enota priključila Knjižnici

Otona Župančiča (KOŽ), saj je imela že dolga leta sedež v nekdanji Delavski knjižnici. Do formalne združitve vseh petih ljubljanskih knjižnic pa je prišlo šele leta 2008, ko je nastala MKL.

Leta 2000 je potujoča knjižnica pridobila namenske garažne in skladiščne prostore na Parmovi ulici 25, čez dve leti pa tudi pisarno ter s tem stalni sedež na eni lokaciji.

Leta 2004 je bibliobus obiskoval 42 postajališč, od tega 39 vasi, 2 zapora in 1 dom upokojencev. V MOL je obiskoval 10 postajališč, ostala pa izven MOL. Novi statut KOŽ od leta 2001 enoto Potujoče knjižnice dokončno uvrsti v okviru dejavnosti in enot KOŽ.

»Potujoča knjižnica Ljubljana je naša, mobilna, bibliobusna izpostava vseh splošnih knjižnic območja Ljubljane. Predstavljam in želim si jo videti približno matični knjižnici in bolj sprejeto s strani vseh strokovnih knjižničarjev, delujočih v splošnih knjižnicah območja Ljubljane.«

Nika Pugelj, Apolon. Interno glasilo Knjižnice Otona Župančiča, 2004.

RAZVOJ MREŽE POSTAJALIŠČ OD PRIČETKA DELOVANJA DO DANES

Ob pričetku obratovanja potujoče knjižnice je bibliobus obiskoval 30 postajališč, ki so bila razvrščena v 12 različnih prog. Po 20 letih in po mnogih spremembah je bilo postajališč 34, po 50 letih pa je vseh postajališč trenutno 48 na 16 različnih progah, mreža postajališč pa je dobro razvita in obiskana. Vsako leto sproti pregledamo stanje in po potrebi spremenimo lokacijo postankov, če je to potrebno, načeloma pa se prilagajamo trenutni situaciji.

Nekaj ukinjenih postajališč: Beričevo (1974), Besnica (1974–1983), Črna vas (1980), Črni vrh (1981–85), Dol (2021–2023), Gameljne (1974), Knej (1974–75), Rakitna (1976), Savlje (1974–1986), Stanežiče (1976–1986), Tacen (1974), Topol (1974), Trebeljevo (1974–1983), Utik (1974–1984), Zadvor (1974–2011). Ta postajališča so bila ukinjena zaradi težke dostopnosti z vozilom, ustanovitve amaterske ali krajevne (podružnične) knjižnice (Zadvor, Dol), ali pa je prišlo do večjega upada obiska in izposoje skozi nekajletno obdobje obiskovanja.

Postajališča, ki jih od pričetkov obratovanja potujoče knjižnice obiskujemo

še danes, so: Brezje (1974–), Dolsko (1974–), Dvor (1974–), Golo (1074–), Iška vas (1974–), Karlovica (1974–), Lavrica (1976–), Lipoglav (1974–), Mala Slevica (1974–), Pijava Gorica (1974–), Podgorica (1974–), Rašica (1976–), Senožeti (1974–), Skaručna (1974–), Smlednik (1974–), Smolnik (1982–), Sora (1982–), Škrilje (1974–), Tomačevo (1985–), Tomišelj (1974–), Trnovec (1974–), Turjak (1974–), Vrzenec (1974–), Zapori Ig (1988–), Želimlje (1974–).

Med leti 2009 in 2024 so bila dodana postajališča pred nekaterimi specialnimi zavodi, v katerih so nastanjeni varovanci, ki ne morejo dostopati do knjižnic: Dom starejših občanov Ljubljana Vič - Rudnik »Bokalce« (2014–), Dom starejših občanov Medvode (2011–), Center starejših Trnovo (2010–), Dom starejših Škofljica (2019–), Univerzitetni rehabilitacijski inštitut Soča (2009–), Zavod za gluhe in naglušne (2018–), Center Janeza Levca, Dečkova (2019–), Rakova Jelša (2024–). V letu 2024 smo dodali postajališče za ranljive skupine ljudi pred novo nastalo sosesko Rakova Jelša, vključeno v Javni stanovanjski sklad Mestne občine Ljubljana, ki je sprva potrebovalo malo vzpodbude, po nekaj mesecih obratovanja pa je postalo zelo dobro obiskano. Tam nas obiskujejo pretežno družine priseljencev in družine s slabšim socialnim položajem, romske družine, invalidi. Zapore na lgu pa obiskujemo že od leta 1988.

Obisk bibliobusa v Rakovi Jelši.
Foto: Neja Drevenšek

Po pregledu dinamike vzpostavitve in ukinitve postajališč lahko povzamemo, da vsako na novo ustanovljeno postajališče potrebuje čas, da med uporabniki dolgoročno zaživi, torej mreže postajališč ni priporočljivo radikalno spreminjati v kratkem časovnem obdobju in brez predhodne preučitve situacije na samem terenu. Z ukinitvijo postajališč v nekaterih krajih lahko osrednja ali krajevna knjižnica izgubi pomemben delež uporabnikov, ki zaradi različnih vzrokov ne zahajajo v stacionarne knjižnice. Potujoča knjižnica je namreč najbolj namenjena prav tem ranljivim skupinam uporabnikov na pogosto demografsko ogroženih območjih in je mnogokrat edina javna storitev v nekem kraju. Iz navedenega razloga je tudi močna podpora stacionarni knjižnici pri dostopnosti do knjižničnega gradiva in informacij ter pri koriščenju ostalih knjižničnih storitev. Je tudi dobra motivacija za obiskovanje knjižnice, saj je že samo vozilo atraktivno in privlači širši krog krajanov. Izredno pomembno je tudi poiskati ustrezno lokacijo za postanek velikega vozila za varno in nemoteno vstopanje uporabnikov ter za obračanje ter izvoz vozila, ta pa v času postanka ne sme ovirati javnega potniškega prometa.

Dvižna ploščad za invalide.
Foto: Neja Drevenšek

Postajališče v Rakovi Jelši. Foto: Neja Drevenšek

V nadaljevanju je statistika izposoje za leto 2023: izposodili smo 33.700 enot, obiskalo nas je 2.435 otrok in 7.477 odraslih, skupaj torej 9.912 članov. Novo vpisanih članov je bilo 79, aktivnih članov pa je bilo 1.185.

VIRI IN LITERATURA:

Cesar, B. (2010). *Načrt razvoja Potujoče knjižnice MKL 2011*. Ljubljana: Mestna knjižnica Ljubljana.

Kernel, I. (1981). Potujoče knjižničarstvo: naloge in oblike dela.

Kernel, I. (1973). Razvoj splošnoizobraževalnega knjižničarstva na ljubljanskem območju. *Knjižnica*, 17, 40–49.

Kernel, I. (1977). Nekaj ugotovitev o potujočem

knjižničarstvu po svetu in analiza bibliobusne službe v Ženevi. *Arhiv KOŽ*.

Pugelj, N. (2004). Trideset let delovanja ljubljanske Potujoče knjižnice. *Apolon*, 4.

Pugelj, N. (1992). Ljubljanska Potujoča knjižnica: opravljeno delo od 1974. do 1989. leta.

Pugelj, N. (1998, 16. april). Petindvajset let delovanja potujočih knjižnic: Za nekatere so knjige brez bibliobusov skoraj nedosegljive. *Delo*.

POTUJOČA KNJIŽNICA MESTNE KNJIŽNICE LJUBLJANA PRAZNUJE PETDESET LET DELOVANJA

ŠPELA SAMSA, Mestna knjižnica Ljubljana, spela.samsa@mkj.si

Ljubljanska potujoča knjižnica v letošnjem letu praznuje jubilejnih petdeset let delovanja (1974–2024). Potujoča knjižnica Ljubljana je prvič krenila na pot 15. oktobra 1974 in v svojih petdesetih letih delovanja zamenjala pet vozil. Od začetka sta bili predvideni dve vozili, zaradi velikega števila krajev in razvejane mreže postajališč, ampak zaradi težav pri izdelavi vozil in predvsem zaradi pomanjkanja finančnih sredstev je ostalo pri enem vozilu in tako je še danes.

1. BIBLIOBUS (15. 10. 1974–31. 1. 1982)

Prvi ljubljanski bibliobus je bil prvo unikatno izdelano vozilo v Sloveniji (Jugoslaviji). Bil je izdelan v tovarni TAM Maribor in je deloval samo osem let (oktober 1974–januar 1982), saj je imel številne tehnične pomanjkljivosti in na koncu se je izkazalo, da je bil prototip za vse bibliobuse, ki so se izdelali kasneje. Oblikoval in poslikal ga je Matjaž Vipotnik. V njem je bilo prostora za 4.500 enot gradiva.

Prvi ljubljanski bibliobus (1974–1982).
Foto: Arhiv RTV Slo

Ni imel lastnega vira elektrike, zato je morala knjižnica eno leto kasneje vgraditi agregat, ni imel polnilca za akumulatorje, zato je večkrat ostal na cesti. Zelo slabo je deloval sistem Webasto grelcev, ki so se enkrat celo vneli in le zaradi prisebnosti voznika ni prišlo do večjega požara. Boljše je bilo delati v hladnem, kot prižgati gretje in tvegati, da gost dim napolni notranjost bibliobusa in pride do požara. Tudi sistem svetilk na stropu ni bil ustrezen, saj so zaradi treslajev med vožnjo padale s stropa. Vozilo se je večkrat pokvarilo in je ekipa potujočih knjižničarjev ostala na terenu. Na koncu je po osmih letih odpovedal in bil predan nekemu čebelarju, ki je iz njega naredil potujoči čebeljak.

»Vsem pomanjkljivostim navkljub moramo vseeno priznati, da je naš bibliobus, kot prvo tako vozilo v Jugoslaviji, za potujoče knjižničarstvo pomenil velikanski napredek v vsakem pogledu. Posebej če vemo, da je tedaj prvi jugoslovanski bibliobus predstavljal star, predelan mestni avtobus, ki je oskrboval okolico Reke in da mu je sledil v Sloveniji spet star kombi, opremljen s policami in krožil po širšem zaledju slovenske Istre. Naš prvi bibliobus je takoj vzbudil pozornost vse knjižničarske javnosti. Le nekaj dni po prevzemu, še pred uradno otvoritvijo, poleti 1974, so nas že z zanimanjem obiskali iz Gradske knjižnice iz Zagreba. Vozilo so si podrobno ogledali in primerjali svoje načrte z našo

realizacijo. Po naših izkušnjah in predlogih za izboljšavo je Gradska knjižnica iz Zagreba pri TAM-u kmalu naročila dva bibliobusa.« (Pugelj, 1992: str. 47–48)

2. BIBLIOBUS (12. 2. 1982–10. 9. 1992)

Drugi bibliobus je ekipa potujočih knjižničarjev po enoletnem čakanju dočkala februarja 1982 in tudi tega so izdelali v tovarni TAM v Mariboru, saj so imeli že nekaj izkušenj in so bili edini proizvajalec bibliobusov v Sloveniji. Oblikoval in poslikal ga je Matjaž Vipotnik. Zaradi finančnih omejitev so lahko vse svoje predloge in izboljšave uresničili le deloma.

Drugi bibliobus 1982–1992. Foto: Arhiv MKL

Glavne pridobitve so bile prostorske, novo vozilo je sprejelo do 6.000 knjig, imelo je močnejši motor, ventilatorje za prezračevanje, agregat, polnilec za akumulatorje ter steklen strop z izboljšano razsvetljavo, za zaposlene pa umivalnik z zbiralnikom vode, garderobno omaro in prostor za čistila.

Čeprav je bilo vozilo bolj tehnično dovršeno in boljše opremljeno je bila sama izdelava tako slaba, da so zaposleni imeli težave od prvega dne, vozilo je bilo potrebno po petih letih generalno obnoviti in popraviti. V vseh 10 letih delovanja so se zaposleni soočali s popravili vsako leto, kar je tudi vplivalo na obisk in izposajo, ki se je zmanjšala za 40 %.

»Novi bibliobus se je pokvaril še isti dan, ko smo z njim prvič krenili na pot! Zaradi vgrajenih starih, dotrajanih delov, smo obstali že v prvem kraju. Tako smo morali naše težko pričakovano vozilo že s prve vožnje z vlečno službo odvleči k serviserju. Naslednjih 10 dni krajev spet nismo mogli obiskovati, čeprav smo bralcem obljubili, da ko bomo dobili novo vozilo, prekinitev v obiskovanju ne bo več.«

(Pugelj, 1992: str. 49)

3. BIBLIOBUS (16. 9. 1992-7. 10. 2007)

Tretji ljubljanski bibliobus je predstavljal nadgradnjo obeh predhodnikov. Podvozje TAM-ovega avtobusa je v potujočo knjižnico nadgradilo podjetje AS – remont iz Domžal, oblikoval in poslikal ga je Matjaž Vipotnik.

Tretji bibliobus (1992-2007). Foto: Arhiv MKL

Knjižničarji potujoče knjižnice so več pozornosti namenili pultu za izposajo, saj je bil do sedaj napačno lociran, premajhen in napačne oblike. Police so bile nagnjene in prilagojene za večje formate knjig, na voljo so pa imeli tudi večnamenske škatle (7.000 enot gradiva). Pult je bil lociran v zadnji del, v zadnjem delu je bila tudi toaleta z umivalnikom, omarica za kavomat in osebne predmete zaposlenih ter prostori za listkovne kartoteke uporabnikov, saj se je do leta 2007 izposoja izvajala ročno. Razen nujnih vzdrževalnih del in občasnih težav z gretjem je bil tretji bibliobus do takrat najbolj trpežno vozilo, zdržalo je 15 let (1992-2007). Tretje vozilo še danes služi knjigam, saj ga je Knjižnica Otona Župančiča predala Mestu Metelkova, v njej pa je urejena knjižnica alternativnega knjižnega gradiva.

4. BIBLIOBUS (7. 10. 2007-29. 6. 2023)

Četrto vozilo je bilo predelano v podjetju Dumida iz Maribora, poslikal ga je slikar Bine Skrt. Vozilo je imelo na račun širokih dvojnih vrat in polic za IKT opremo nekoliko manj polic (okrog 7000 enot gradiva). Opremljeno je bilo z dvigalom za invalide, dvema računalnikoma, multifunkcijskim tiskalnikom, platnom in nastavkom za projektor. Prav tako je imelo kabino s toaleta za zaposlene in hladilno skrinjo.

Četrty bibliobus 2007-2023. Foto: Arhiv MKL

Bibliobus ni imel klimatske naprave, kar je v poletnih mesecih povzročalo neznosne pogoje za delo. Naknadno se je čez leta vgradilo dve klimi, ki pa sta delno omogočala malenkost boljše pogoje za delo. Težave so se pogosto pojavile tudi zaradi neustrezne električne napeljave in šibkih akumulatorjev. Kljub temu je bil na Srečanju potujočih knjižnic v Brežicah leta 2008 izbran za najboljši bibliobus med takratnimi 12 slovenskimi bibliobusi. Dobro je služil in razveseljeval mnoge bralce v Ljubljani in njeni okolici celih 16 let (2007-2023).

Še vedno služi za isti namen – namenjen je knjigam in bralcem, saj ga je Mestna knjižnica Ljubljana podarila Gradski knjižnici Rijeka.

Naš stari bibliobus je bil podarjen Gradski knjižnici Rijeka. Foto: Mitja Bradeško

5. BIBLIOBUS (30. 6. 2023 DALJE)

Novi bibliobus, že peti po vrsti je prvič pripeljal na Kersnikovo ulico 30. junija 2023 in prvič šel na pot 4. septembra 2023. Predelan je bil v podjetju As Domžale. Poslikala ga je Anna Sangawa Hmeljak. Omogoča nam opravljanje kvalitetnejših storitev za uporabnike, saj

je opremljen z računalnikom za izposajo ter RFID ploščo ter računalnikom in tiskalnikom za uporabnike. Vse knjige smo opremili z RFID čipom, tako da bo izposoja potekala hitreje in enostavnejše. Vozilo je klimatizirano, kar zaposlenim v potujoči omogoča boljše pogoje za delo. Vsa IKT oprema in luči delujejo s pomočjo litij-ionskih baterij, ki so energetsko učinkovite in okolju prijazne. Na voljo imamo tudi toaleta in umivalnik za umivanje rok ter omarico za osebne predmete. Zadnji del bibliobusa je namenjen za najmlajše bralce – pohoščvo je oblazinjeno in omogoča udobno in sproščeno branje ali poslušanje pravljic. Zaposleni v potujoči knjižnici upamo in si želimo, da nam bo dobro služil še veliko let.

Peti bibliobus. Foto: Rok Valenčič

Notranjost petega bibliobusa. Foto: Arhiv MKL

VIRI IN LITERATURA:

Pugelj, N. (2004). Trideset let delovanja ljubljanske Potujoče knjižnice. *Apolon*, 4.

Pugelj, N. (1992). Ljubljanska Potujoča knjižnica: opravljeno delo od 1974. do 1989. leta.

Pugelj, N. (1998, 16. april). Petindvajset let delovanja potujočih knjižnic: Za nekatere so knjige brez bibliobusov skoraj nedosegljive. *Delo*.

POTUJOČI KNJIŽNIČAR - NJEGOVA VLOGA IN VSAKDAN

KSENIJA TRS, Mariborska knjižnica, ksenija.trs@mb.sik.si

Biti potujoči knjižničar je izziv in hkrati navdih, saj potujoči knjižničarji opravljamo svoje delo kot poslanstvo. Povezujemo ljudi, vasi in mesta, potujoče knjižnice s stacionarnimi. Platnice izposojenih knjig, vogali listov postajajo matrica tisočernih odtisov rok, starčevsko tresočih, žuljavih in zgaranih, negovanih, mladih, otroških. Smo promotorji širjenja bralne kulture, tako pri mladih kot tudi pri odraslih. Dobro vemo, da smo ljudje vedno bolj sužnji sedanosti, v njej pa zmanjkuje tako časa kot prostora za knjigo, knjižnico!

Del naročenega in pripravljenega gradiva v skladišču za posamezna postajališča.
Foto: Ksenija Trs

Potujoči knjižničarji pri promociji branja postavljamo mlade na prvo mesto, ker je prvi stik s knjižnico za najmlajše obiskovalce izjemnega pomena. Začutiti morajo, da je knjižničar njihov prijatelj, ki jim bo pomagal pri izbiri knjige, pri iskanju informacij, predvsem pa, da jih bo poslušal, in slišal!

Učenci in knjižničarka OŠ Ludvika Pliberška Sonja Antolič na bibliobusu s knjižničarko Ksenijo Trs leta 2007. Foto: Jože Antolič

Povezovanje knjižnice, šole, staršev, je pogoj za vzpodbujanje družinskega branja, s tem pa tudi za dvig bralne

pismenosti ter bralne kulture. Oboje moramo dojeti, čutiti kot odgovornost, hkrati pa je to v današnjem času prevladujoče tehnologije pravi izziv.

Potujoči knjižničarji dobro vemo, kako pomembno delo opravljamo. Strokovna usposobljenost, prežeta s srčnostjo in ljubeznijo do dela, je naš skupni imenovalec in zmagovalna kombinacija, ki pritegne še tako zahtevnega bralca, da postane naš zvesti uporabnik, ki ni le gost, ampak postane tudi naš prijatelj.

Da je za kvalitetno delo potujočih knjižničarjev ključnega pomena samostojna zaloga potujočih knjižnic dokazuje izjemna izposoja knjižničnega gradiva (tudi čez 160.000 knjižničnih enot). Še posebej pa moramo poudariti socialno vlogo potujoče knjižnice, ki prav pri delu potujočih knjižničarjev pride najbolj do izraza, saj določene skupine ljudi potrebujejo za knjižnično gradivo občutno podaljšan rok izposoje (starejši, ljudje s posebnimi potrebami ...).

Postajališče Polž v Parku mladih 2008.
Foto: Ksenija Trs

Obstaja velika razlika med pogoji in načinom dela na potujočih in v stacionarnih knjižnicah. Težji vremenski pogoji, nevarnosti na cesti, dosti več fizičnega dela glede na manjši prostor in večjo kapaciteto bralcev v krajšem času, sprejemanje večjega števila naročil glede na potrebe in bralne želje, njihova realizacija, angažiranje novih bralcev pomeni, da se moramo potujoči knjižničarji zelo truditi, da pridobimo nove bralce ter da jih tudi obdržimo!

Srečevanje ter povezovanje potujočih knjižničarjev tostran in onstran meja temelji na spoštovanju in uresničevanju našega dela, idej, ciljev, vizij potujočega knjižničarstva. Potujoči knjižničarji ne poznamo in ne priznavamo meja, ki bi nas omejevale ali ovirale pri tkanju prijateljskih vezi, saj so te izjemno pomembne za motivacijo pri našem delu, ki ima skupne, široko razvejane korenine po svetu. Temelj za uspešnost, razvoj in obstoj našega dela je zgrajen na znanju, strokovnosti, srčnosti, predanosti, predvsem pa iskrenem odnosu, saj le na tak način gradimo zaupanje, ki je pogoj za dober obisk in članstvo naših uporabnikov.

Biti potujoči knjižničar, imeti to čudovito možnost pomagati ljudem, jim prinašati knjige, veselje do branja in učenja, obenem pa toplo človeško besedo tistim, ki jo najbolj potrebujejo in bi jim bilo brez potujoče knjižnice vse to odvzeto, je naše poslanstvo. Smo knjižničarji, psihologi, filozofi, predvsem pa prijatelji, ki znamo poslušati in želimo biti slišani pri vrednotenju našega dela, ki je v primerjavi z drugimi podcenjeno! Za konec: Potujoči knjižničarji smo dobrovoljni odštekanici, kar pa se do sedaj ni obravnavalo kot bolezen. Niti poklicno!

Vesetje ob vrnitvi na svoje delovno mesto po daljši bolniški. Ksenija Trs. Foto: Aleš Brodnik

ESCAPE ROOM ALI DETEKTIVKA V BIBLIOBUSU

NENAD ARIZANOVIĆ, Mestna knjižnica Postojna, nenad.arizanovic@sikpos.si

Pred leti smo v Mestni knjižnici Postojna želeli motiviranju branja pristopiti na nov, inovativen ter malce zabaven način, tako smo poleg ugankarske delavnice v knjižnici pripravili tudi detektivko na bibliobusu. Naš namen je bil vključiti uporabnike vseh starostnih skupin, predvsem pa ponovno približati knjižnico in knjige najstnikom oz. starejšim osnovnošolcem, ki v tem obdobju odraščanja malce popuščajo pri bralni kulturi. Escape room v potujoči knjižnici se je v praksi izkazal za super izziv, tako za mlajše kot starejše uporabnike. Primeren je za družine z majhnimi otroci, kjer se učijo in zabavajo istočasno starši skupaj s svojimi malčki.

Katera je prava kombinacija?
Foto: Mateja Premrl

Detektivka je aktivnost, kjer se udeleženci s pomočjo prebranih odlomkov, ugank in logičnega sklepanja poskušajo rešiti iz zaprte potujoče knjižnice. Dejavnost se začne s predstavitvijo bibliobusa in prvim namigom, ki ga dobijo udeleženci. Za pomoč pri odkrivanju in reševanju imajo aktovko s pripomočki, s katerimi si pomagajo razvozlati vprašanja in nadaljevati aktivnost. Rdeča nit zgodbe je legenda o Pastirčku Jakobu in Zmaju iz postojnske jame, vendar se vsebina seveda vedno znova spreminja in prilagaja starosti udeležencev. Eden izmed razlogov za uspeh detektivke so tudi zanimivi pripomočki, s katerimi si sodelujoči poskušajo pomagati pri reševanju.

Strmeli smo k motiviranju branja in hkratnem ohranjanju igrivosti in čara sobe pobega. Že zaradi samega prostora in reševanja se je detektivka na bibliobusu pokazala za bolj napeto in zanimivejšo. Šifre, gesla in ostale odgovore udeleženci poiščejo v različnih knjigah, kjer je najpomembneje razumeti prebrano in to uporabiti na zahtevan način. Med delavnico udeleženci tudi podrobno spoznajo potujočo knjižnico ter način brskanja med policami, vsekakor pa si želimo, da bibliobus postane prostor, v katerega se vedno znova vračajo.

S kladivom bi šlo precej lažje.
Foto: Mateja Premrl

Cryptex, eden izmed pripomočkov v igri.
Foto: Mateja Premrl

Veselje ob rešitvi. Foto: Mateja Premrl

Letos smo želeli celotno idejo o spodbujanju branja z detektivko prenesti v digitalno obliko, in sicer v smeri virtualne realnosti, kjer bi s pomočjo VR očal odkrivali skrite prehode, brali šifrirana sporočila in podobno. V digitalni obliki izvedbe je možnosti neskončno. Žal nam s prijavo za evropska sredstva v prvem poskusu ni uspelo, ampak z dvignjeno glavo zremo v prihodnost, kajti tehnološki razvoj in trendi gredo v tej smeri, zato želimo iti tudi mi v korak s časom in razvijati aktivnosti, ki bodo zanimive za vse starostne skupine, istočasno pa želimo ohraniti našo prvotno misijo, in sicer želimo spodbujati branje.

Postojnski bibliobus pobega.
Foto: Mestna knjižnica Postojna

PRVA SODOBNA POTUJOČA KNJIŽNICA V LITVI – BIBLIOBUS V VILNI

INGA VAICIULIONYTE, Centralna knjižnica mestne občine Vilna (Litva), inga.vaiciulionyte@vcb.lt

Osrednja knjižnica v Vilni je sistem 16 splošnih knjižnic v mestu Vilna. Da bi omogočili dostopnost knjižničnih storitev v oddaljenih okrožjih, kjer ni podružničnih knjižnic, smo uvedli bibliobus. Cilj je bil doseči pet okrožji, ki so najbolj oddaljene od knjižničnih podružnic in mestnega središča ter tam zagotoviti splošne knjižnične storitve.

Ideja o bibliobusu se je rodila ob preučevanju primerov iz tujine, kjer je mreža potujočih knjižnic dobro razvita in uspešno deluje ne le na podeželju, temveč tudi v večjih mestih.

O PROJEKTU

Projekt je od ideje do izvedbe trajal dve leti. Najprej smo opredelili, kaj želimo doseči. Želeli smo, da bi organizirali sodobno potujočo knjižnico, ki ne bi ponujala zgolj storitve izposoje knjig, temveč tudi funkcionalen majhen knjižnični prostor: z delovnimi mesti in prostorom za izobraževanje ter dogodke. Konec februarja 2024 smo projekt Bibliobus predstavili javnosti na Vilenskem knjižnem sejmu, največjem v baltški regiji, kjer so ga imeli prebivalci Vilne in obiskovalci priložnost spoznati.

Otvoritev Bibliobusa na Knjižnem sejmu v Vilni.
Foto: Simonas Lukosevicius

Bibliobus ima zbirko približno 1.000 leposlovnih in neleposlovnih knjig v litovščini in tujih jezikih za otroke in odrasle. Vsi obiskovalci se lahko včlanijo in uporabljajo e-katalog. Bibliobus ponuja brezplačen Wi-Fi, storitve tiskanja in fotokopiranja. Hkrati lahko sprejme do 10 obiskovalcev. Za gibalno

Zunanost bibliobusa. Foto: Saulius Ziura

ovirane je na voljo dvigalo za lažji dostop v vozilo. Funkcionalno zasnovan prostor vključuje dve računalniški delovni mesti, tri čitalniška mesta ter pet taburejev. Bibliobus je za izvedbo dogodkov opremljen z interaktivnim zaslonom, zatemnjenimi stekli za projekcije filmov in udobnimi blazinami.

Notranost vozila. Foto: Benas Sileika

Notranost vozila. Foto: Benas Sileika

V toplejših mesecih je mogoče organizirati aktivnosti in srečanja tudi izven vozila. Na sprednjo stran bibliobusa je mogoče namestiti zaslon

za prikaz filmov, za obiskovalce pa so na voljo tudi vrtno pohištvo in senčniki za dodatno udobje.

KAKO DELUJE?

Bibliobus se odpravi v pet okrožij Antaviliai, Traku Voke, Salininkai, Dvarčionys in Pavilnys in je v vsakem okrožju en dan na teden na voljo ves dan oziroma od 10.00 do 19.00. Na spletni strani pa je dostopen koledar, ki prikazuje, kdaj in kje bo bibliobus na voljo.

ZA NAMENE PROMOCIJE

Poleg rednih postajališč smo načrtovali tudi udeležbo na najpomembnejših kulturnih festivalih in praznovanjih v Vilni ter obiske priljubljenih mestnih rekreacijskih območij med poletnimi meseci, kjer nudimo aktivnosti za prosti čas. Upamo, da bomo na ta način dosegli tudi tisti del prebivalstva prestolnice, ki sicer ne bi obiskal knjižnice.

Za bibliobus smo želeli ustvariti edinstveno in enotno identiteto, ki bi bila privlačna za prebivalce mesta – od oblikovalskih rešitev in vizualne identitete do spletne strani, družbenih medijev in e-novic ter seveda kakovostnih storitev.

REZULTATI

Čeprav je bibliobus začel delovati šele pred kratkim, že vidimo, da je pobuda dobro sprejeta. Bibliobus je začel svojo pot sredi aprila 2023. V skoraj šestih mesecih je bibliobus zabeležil skoraj 11.300 obiskovalcev, 575 novih knjižničnih uporabnikov in izposodil 4.110 enot gradiva. Za obiskovalce smo organizirali filmske projekcije, delavnice in branje za otroke. Mnoge izlete smo izvedli z lokalnimi predšolskimi in šolskimi ustanovami. Vzpostavili smo povezave z lokalnimi skupnostmi in prejeli povabila za sodelovanje na treh skupnostnih praznovanjih v petih krajih, kamor naš knjižnični avtobus redno potuje (sodelovalo je 525 obiskovalcev).

Filmske projekcije na festivalu.
Foto: Inga Vaiciulionyte

Junija se je bibliobus pridružil kulturno-izobraževalni motoristični vožnji z okoli 600 udeleženci. Julija smo sodelovali na festivalu mesta Vilna *Mladost Vilne*

z 1.130 udeleženci. Konec avgusta smo sodelovali na znanem baltskem kulturnem in alternativnem glasbenem festivalu Črno-rogi mesec (okoli 1.600 obiskovalcev festivala je obiskalo tudi našo potujočo knjižnico in sodelovalo pri izobraževalnih dejavnostih). V začetku septembra se je bibliobus udeležil enega največjih kulturnih festivalov v Vilni - *Vilenski dnevi prestolnice*. Med tridnevnim festivalom ga je obiskalo 1.100 ljudi.

Udeležba na kulturno izobraževalnem avto-moto reliju. Foto: Inga Vaiciulionyte

Sodelovanje na Knjižnem sejmu v Vilni.
Foto: Saulius Ziura

Delavnice na festivalu. Foto: Viktorija Kneizyte

Bibliobus predstavlja odlično priložnost za knjižnico, da preseže svoje običajne prostore in predstavi knjižnične storitve ter dejavnosti širši javnosti.

PREDSTAVITVE BIBLIOBUSA IZVEN REDNIH POSTAJALIŠČ

JANA BALAZIČ, Pokrajinska in študijska knjižnica Murska Sobota, jana.balazic@ms.sik.si

Potujoča knjižnica Pokrajinske in študijske knjižnice (PIŠK) Murska Sobota v svojo dejavnost med drugim redno uvršča tudi nekaj predstavitev voženj oz. obiskov bibliobusa izven rednih postajališč. Te se izvajajo vsako leto, zmeraj na drugem prizorišču. Namen takih predstavitev je, da se knjižnica pripelje med ljudi in se knjižnične storitve predstavijo in omogočijo najširšemu krogu lokalnega prebivalstva. Za predstavitvene vožnje izbiramo take lokacije oziroma postajališča, na katerih bibliobus med rednimi vožnjami ne stoji. Ravno zaradi tega se promocija izvede kot poseben dogodek, lahko

tudi v sklopu drugega dogajanja, npr. v predbožičnem času.

Lahko pa je organiziran sam zase, kot literarno-pravljični popoldan v vrtcu ali šoli, katere(ga) sicer ne obiskujemo. Na literarno-pravljičnem dogodku pravljíčarka v bibliobusu pripoveduje pravljíce otrokom, kar najmlajšim predstavlja posebno doživetje. Višji stopnji osnovnošolcev pa predstavimo za ta namen izbrano knjigo in jih na prebrano tematiko angažiramo pri ustvarjalni delavnici. Ta se izvede tako, da se končni izdelek lahko predstavi staršem in v določenih primerih tudi lokalnim medijem.

Pripravljena stojnica za obiskovalce.
Foto: Jana Balažič

Na ta način promoviramo branje, promoviramo pomen knjižnice, spodbujamo medkulturni dialog in kulturno sodelovanje.

Cilj promocije je:

- povezovanje z lokalnim prostorom in posledično širjenje delovanja knjižnice na širši prostor,
- promocija branja in knjižnice kot celote,
- ponudba kakovostne literature na terenu, kar pripomore k bralni pismenosti,
- sodelovanje med knjižnico, vzgojno-izobraževalnimi ustanovami, podjetji ter ostalimi javnimi ustanovami,
- izmenjava mnenj, izkušenj in gradiva,
- spoznavanje bodočih uporabnikov in
- promocija potujoče knjižnice PIŠK Murska Sobota nasploh.

Otroci iščejo knjigo zase. Foto: Jana Balažič

Na mednarodnem strokovnem posvetovanju potujočih knjižnic 2024 v Ljubljani smo predstavili promocijo bibliobusa PIŠK Murska Sobota v različnih ustanovah, osredotočili pa smo se na promocijo pri podjetju Lušt, ki spada med gospodarske subjekte. Obisk na njihovi t. i. sobotni tržnici smo v letu 2023 izvedli dvakrat in obakrat smo pridobili nove člane na bibliobusu, hkrati pa obiskovalce iz širše Slovenije seznanili s potujočimi knjižnicami v celotni državi. Kar pomeni, da nismo promovirali le domače bibliobusne dejavnosti, ampak mrežo potujočih knjižnic v celotni Sloveniji.

Podjetje Lušt namreč velikokrat gosti organizirane zaključene skupine turistov, ki njihovo kmetijo obiskujejo v večjem številu. Ti obiskovalci prihajajo iz različnih slovenskih krajev in tudi iz tujine.

Branje je zabava. Foto: Jana Balažič

Praksa omenjenega podjetja je med drugim ta, da ob sobotah organizira lokalno tržnico, na katero povabi nekaj lokalnih pridelovalcev iz različnih dejavnosti, da na ta način privabi večje število okoliških prebivalcev. Tako domačini in obiskovalci iz drugih krajev spoznavajo manjše ponudnike raznoraznih storitev in med temi je v letu 2023 bila tudi potujoča knjižnica PIŠK Murska Sobota.

Ker ti dogodki trajajo večji del dneva, je bibliobus PIŠK Murska Sobota gostoval na sejmu v tistih dneh, ko ni bilo na urniku rednih voženj. Tako smo lahko že zjutraj na prizorišču pred bibliobusom postavili mizico in stole, da so lahko zainteresirani uživali v pravem knjižničnem vzdušju na prostem. V ta namen smo izdelali tudi izviren plakat, ki smo ga izobesili na vidno mesto in s katerim smo mimoidoče privabili, da so pristopili in začeli dialog.

Bibliobus PIŠK Murska Sobota pred podjetjem Lušt. Foto: Jana Balažič

Obiskovalcem smo predstavili delovanje potujoče knjižnice PIŠK Murska Sobota, proge, po katerih vozimo, jim predstavili postajališča ter razkazali notranjost vozila. Ob tem smo jim podarili odpisano knjigo, s katero smo jih povabili k nadaljnjemu obiskovanju našega bibliobusa ali knjižnice same. Obstajajo namreč ljudje, ki knjige kljub bližini knjižnice ne vzamejo v roke, s tem pa jim jo na prijazen način približamo. Končni cilj podarjanja knjig je vzpostavitev trajnega dvosmernega komuniciranja med uporabniki in ponudniki – knjižnico. Prav tako smo pridobili nekaj novih članov, ki smo jih na novo vpisali in jim izposodili knjige.

Promocije bibliobusa so se v naši knjižnici izkazale za dobro prakso, s katero smo lokalno prebivalstvo seznanili z našim delovanjem. Novi člani, ki smo jih na teh vožnjah pridobili, so postali naše stalne stranke.

Opisani primer na lep način prikazuje možnosti sodelovanja in promocije, tako gospodarske kot tudi kulturne dejavnosti v lokalnem prostoru.

NOVO VOZILO, NOV PROSTOR, NOVE STORITVE: KOPRIVNIŠKI BIBLIOBUS ZA 21. STOLETJE

ANA ŠKVARIĆ, Knjižnica in čitalnica „Fran Galović“ Koprivnica (Hrvaška), ana@knjiznica-koprivnica.hr

VALENTINA MIKEC, Knjižnica in čitalnica „Fran Galović“ Koprivnica (Hrvaška), valentina@knjiznica-koprivnica.hr

Potujoča knjižnica Knjižnice in čitalnice »Fran Galović« Koprivnica je leta 2024 zaključila obsežen dvoletni projekt nabave, načrtovanja, nadgradnje in opremljanja novega vozila, ki je zamenjalo 20 let staro in dotrajano vozilo. Novo, sodobno opremljeno vozilo je zasnovano tako, da njegove tehnične specifikacije in prostorska ureditev ustrezajo potrebam uporabnikov 21. stoletja. Članek predstavi kontekst delovanja in razvoja potujočih knjižnic v Koprivniško-križevski županiji ter delovanje koprivniške potujoče knjižnice od ustanovitve leta 1979. Prav tako bo predstavljen projekt nabave in opremljanja novega koprivniškega vozila ter novosti v organizaciji prostora vozila, ki sledijo trendom razvoja splošnih knjižnic in potrebam obstoječih ter potencialnih uporabnikov bibliobusa. Članek bo na koncu povzel prednosti in pozitivne spremembe, ki jih novo vozilo prinaša v delovanje službe.

POTUJOČE KNJIŽNICE V KOPRIVNIŠKO-KRIŽEVSKI ŽUPANIJ

Prve oblike storitev potujoče knjižnice so se na Hrvaškem pojavile že v dvajsetih letih 20. stoletja, prva prava potujoča knjižnica pa je začela delovati leta 1969. Delo potujočih knjižnic na Hrvaškem je urejeno z Zakonom o knjižnicah, standardi in pravilniki ter strateškim dokumentom Ministrstva za kulturo in medije z naslovom »Program razvoja mreže potujočih knjižnic na Hrvaškem za obdobje 2023–2032«. Leta 2024 v 14 hrvaških županijah deluje 16 potujočih knjižnic s skupno 21 vozili.

Koprivniško-križevska županija je ena izmed severnih hrvaških županij ob meji z Madžarsko, ki ima okoli 100.000 prebivalcev. Na območju županije imajo mesta Koprivnica, Križevci in Đurđevac

ter občina Virje svoje splošne knjižnice. Vsa druga območja županije, večinoma sestavljena iz manjših in razpršenih naselij, pokrivata dve potujoči knjižnici, ki delujeta v sestavi knjižnic v Koprivnici (od 1979) in Križevcih (od 2009).

Križevski bibliokombi z enim zaposlenim pokriva štiri občine s 35 postajališči v 23 naseljih, koprivniški bibliobus na kamionskem podvozju z dvema članoma posadke pa 17 občin okoli Koprivnice in Đurđevca, kjer ima 58 postajališč v 38 naseljih ter dveh ustanovah in enem podjetju. Zahvaljujoč potujočim knjižnicam je od leta 2015 cela Koprivniško-križevska županija pokrita z dostopom do knjižnične storitve, kar jo uvršča v vrh hrvaških županij glede uporabe knjižnic – uporablja jih vsak šesti prebivalec, člani bibliobusa pa predstavljajo kar 19 % vseh članov splošnih knjižnic v županiji. Nadaljnji obstoj potujočih knjižnic omogočajo nova vozila, pridobljena leta 2023 za Križevce in leta 2024 za Koprivnico.

KOPRIVNIŠKI BIBLIOBUS

Prvi namenski bibliobus za koprivniško bibliobusno službo je bil pridobljen leta 1979. Šlo je za vozilo na avtobusnem podvozju, ki je nudilo knjižnične storitve v 20 naseljih širše občine Koprivnica. Drugi bibliobus je bil pridobljen leta 2004 in je omogočil širitev območja pokritosti Koprivniško-križevske županije ter povečanje števila postajališč.

Do leta 2014 je koprivniški bibliobus večinoma ponujal »tradicionalne« storitve izposoje knjig, veliko spremembo v načinu dela pa so prinesli novi sodelavci. Od takrat se je zamenjalo več sodelavcev, nadaljuje pa se nenehen razvoj novih programov za vse skupine uporabnikov in prizadevanja za umestitev

bibliobusa kot podporo izobraževalnim ustanovam v skupnostih, ki jih obiskuje. Glede na to, da je večina postajališč ob izobraževalnih ustanovah, ne preseneča, da so najštevilčnejši člani bibliobusa osnovnošolski otroci (približno 50 % članstva) ter dojenčki in predšolski otroci (približno 30 % članstva).

V koprivniškem bibliobusu se kontinuirano izvajajo različni programi, ki se večinoma nanašajo na spodbujanje branja, informacijsko in medijsko pismenost, STEM¹ večine in knjižnično vzgojo, vsi pa so prilagojeni predšolskim in šolskim programom ter individualnim potrebam sodelavcev in uporabnikov. V skladu z možnostmi in z namenom popularizacije storitev in nalog potujoče knjižnice so organizirani občasni obiski krajev in ustanov, ki niso del rednega razporeda obiskov postajališč bibliobusa.

KAJ PRIČAKUJE SKUPNOST, ČESAR STARI BIBLIOBUS NI NUDIL?

Že več kot desetletje knjižnice prehajajo skozi obdobje sprememb, velik vpliv na organizacijo prostora, način poslovanja in pri razmišljanju o nalogah splošnih knjižnic je imela izgradnja knjižnice Dokk1 v Aarhusu na Danskem, večnamenskega javnega prostora, ki delno izpolnjuje funkcijo mestne knjižnice. Dokk1 in številne druge sodobne knjižnice so usmerjene k ljudem, saj jim dajejo možnost ustvarjanja lastnih programov, omogočajo prijetno bivanje in samostojnost pri uporabi storitev. Opremljene so s sodobno informacijsko tehnologijo in ponujajo številne vsebine, ki niso tesno povezane s knjižničarstvom, temveč sledijo potrebam skupnosti, v kateri knjižnica deluje. Storitve so se tako odmaknile od zgolj izposoje, nabave

¹ Izraz STEM je akronim, sestavljen iz začetnih črk štirih področij – science, technology, engineering i mathematics.

Zunanost bibliobusa. Foto: Saulius Ziura

in obdelave gradiva, tem trendom pa sledijo tudi hrvaške knjižnice, vključno s koprivniško. Stališče koprivniške knjižnice je, da bi tudi bibliobusi morali slediti tej smeri razvoja, ne glede na zelo omejen prostor in drugačno organizacijo poslovanja.

Potujoča knjižnica se zadnjih deset let trudi zbrati ljudi vseh starostnih skupin in različnih interesov, spodbujati preživljanje prostega časa v bibliobusu ter ponuditi široko paleto programov in storitev. Uporabniki se radi zadržujejo v knjižnici, ki je mesto srečevanja, izmenjave novic in druženja, še posebej pa pri tem uživajo otroci. Največji izziv pri spodbujanju uporabnikov k zadrževanju in interakciji ter posledično vključevanju v programe in storitve, je bil neustrezen prostor na bibliobusu.

Izvedba dejavnosti v starem bibliobusu. Foto: Anastazija Vedriš

Stari bibliobus, zgrajen pred 20 leti, je bil opremljen pretežno s knjižnimi policami,

z zelo malo sedeži, s premalo prostora za uporabnike, slabo osvetljen in je kot tak nudil predvsem možnost izposoje knjig. Ko se temu doda še nedostopnost za osebe z invalidnostmi, odsotnost računalniške opreme in dostopa do interneta za uporabnike ter prostora za kakršno koli drugo gradivo razen knjige, je jasno, da stari prostor kljub trudu in angažiranosti zaposlenih niso omogočali razvoja programov in storitev v skladu s sodobnimi trendi in potrebami 21. stoletja.

NABAVA NOVEGA BIBLIOBUSA

Nabava novega bibliobusa je bila nujna zaradi modernizacije delovanja službe, zagotavljanja prijetnejšega bivanja v vozilu, menjava starega vozila pa je bila tudi pogoj za nadaljnji obstoj potujoče knjižnice. Staro vozilo je bilo namreč v zelo slabem stanju in vprašljivo je bilo, ali bo naredilo tehnični pregled. Nabava je potekala v treh fazah in skozi dva ločena projekta. Prvi projekt je omogočil nakup podvozja s kabino (IVECO Eurocargo ML160E28/FB, največje dovoljene mase 15.990 kg), ki je prispelo decembra 2022. Drugi projekt je vključeval financiranje nadgradnje in opremljanja, ki je potekalo skozi leto 2023 in 2024. Priprave na razpis za izdelavo nadgradnje in opremljanje novega vozila so bile obsežne – vključevale so analizo trenutnega stanja, določitev obstoječih in bodočih potreb ter okvirno zunanjo grafično podobo bodočega vozila, da bi lahko glede na to izdelali podrobne tehnične specifikacije. Vso potrebno dokumentacijo za izvedbo razpisa in izbiro izvajalca je pripravila in

zbrala delovna skupina, ki so jo sestavljali direktor, vodja Okrajne matične službe in dve zaposleni na potujoči knjižnici – bivša in sedanja. Na koncu je bilo za izvajalca del izbrano slovensko podjetje Fera Avto iz Maribora.

Novi bibliobus je skoraj 2 m daljši od starega. Knjižnični prostor ni povezan s kabino, saj smo se hoteli izogniti zamakanju v spojnem delu, kar je bila velika težava starega vozila, iz istega razloga ni vgrajenih strešnih oken. Viri svetlobe so štiri stranske zasteklitve (dve okni in vrata) in kvalitetna LED razsvetljava vzdolž stropa vozila. Kakovostna izolacija, grelne in klimatske naprave omogočajo udobno bivanje v vozilu tako uporabnikom kot zaposlenim, tenda pa omogoča izhod iz prostora, odvisno od vrste programa, ki se izvaja, vremenskih razmer in želja uporabnikov. Dvižna ploščad omogoča vstop gibalno oviranim, v notranjosti pa je omogočeno gibanje z invalidskimi vozički.

Kotiček za sedenje. Foto: Valentina Mikec

Velika novost je število sedežev za uporabnike, saj je v notranjosti nameščena velika kotna sedežna garnitura in boksi za slikanice s premičnimi sedeži na eni

strani vozila. S to rešitvijo smo pridobili več prostora tako za gradivo kot za uporabnike, praktična pa je tudi za izvajanje dejavnosti v bibliobusu. Prostor je opremljen s policami za odlaganje igrač, časopisov in revij, stoječe delovno postajo z računalnikom za uporabnike, taburejem ob izposojevalnem pultu, večnamensko napravo za tiskanje in skeniranje, ki jo lahko uporabljajo tudi obiskovalci, ter projektorjem in platnom za projekcije, ki lahko, glede na potrebe, služi tudi kot vizualna pregrada pri izvedbi različnih programov.

Korita za slikanice z izvlečnimi sedeži.
Foto: Valentina Mikec

Razmišljalo se je tudi o kakovostni opremi prostorov za zaposlene, ki naj bodo udobni in praktični. Ločeno je bilo delovno mesto namenjeno knjižničarju, ki opravlja vsa organizacijska in administrativna dela na terenu. Izposojevalni pult je dovolj velik za vse gradivo in je primerne višine za vse uporabnike. Vozilo je opremljeno tudi z manjšim hladilnikom, pomivalnim koritom s tekočo vodo, mikrovalovno pečico, obešalniki in omaricami, vse z namenom, da zaposlenim zagotovimo čim bolj sprejemljive in prijetne delovne pogoje.

Vrtljivo stojalo za novosti. Foto: Valentina Mikec

Izvedba dejavnosti v novem bibliobusu.
Foto: Valentina Mikec

Kaj smo dobili z novim bibliobusom? Predvsem bolj udoben, prostoren in zračen prostor za uporabnike. Možnost uporabe opreme, ki je prej ni bilo, tako za zaposlene kot za uporabnike (računalnik in internet za uporabnike, tiskanje, kopiranje, možnost izvajanja programov in projiciranja vsebin na veliko platno v bibliobusu). Lažja je tudi možnost prijetnejšega, kakovostnejšega in pogostejšega izvajanja programov v bibliobusu (delavnice, igralnice, pravljичne urice) ter možnost ponudbe širšega nabora storitev, ki so neposredno povezane z računalniško in IKT opremo.

ZAKLJUČEK

Nov bibliobus je izjemno pomemben, saj zagotavlja obstoj potujoče knjižnice in zagotavlja knjižnične storitve v krajih okoli Koprivnice in Đurđevca, ki nimajo svojih knjižnic. Je eno od dveh vozil v županiji, ki vsakemu prebivalcu zagotavlja dostop do knjižničnih storitev, do katerih je upravičen. Bibliobusi poleg knjižničnih storitev omogočajo izboljšanje kulturnega in izobraževalnega standarda ter izenačevanje možnosti za samostojno izbiro knjižničnega gradiva in kulturno obogatitev prebivalcev podeželja in oddaljenih krajev s prebivalci večjih kulturnih središč, ki imajo knjižnice.

Sodobne potrebe uporabnikov knjižnice se spreminjajo in z novim vozilom jim bo koprivniški bibliobus končno lahko sledil in v skladu z njimi razvijal storitve. Glede na trenutno preobremenjenost koprivniškega bibliobusa z obiski postajališč je nujno potrebno zagotoviti finančna sredstva za še eno potujoče knjižnico v županiji in/ali nakup še enega vozila, da bodo vsi potujoči knjižničarji

v Koprivničko-križevaški županiji lahko delali za svoje uporabnike na najboljši možni način in v skladu z veljavnimi standardi za potujoče knjižnice.

VIRI IN LITERATURA:

Črnjar, L., & Vugrinec, L. (2011). *Pokretne knjižnice u Hrvatskoj: pogled iz prošlosti u budućnost*. V L. Vugrinec, L. Črnjak, & F. Biščan (ur.), *Pokretne knjižnice u Hrvatskoj*; zbornik radova, 10 (str. 9–29). Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo.

Dokk1. (n.d.). Pridobljeno s <https://www.dokk1.dk/english> (Dostopano 13. junija 2024).

Henley, J. (2024, 8. januar). *The Guardian*. Pridobljeno s <https://www.theguardian.com/books/2024/jan/08/libraries-for-the-future-europes-new-wave-of-meeting-places-for-the-mind> (Dostopano 22. januarja 2024).

Ministarstvo kulture i medija. (2023). *Program razvoja mreže pokretnih knjižnica u Republici Hrvatskoj od 2023. do 2032*. Pridobljeno s <https://min-kulture.gov.hr/UserDocsImages//dokumenti/knji%C5%BEnice//PROGRAM%20razvoja%20mre%C5%BEe%20pokretnih%20knji%C5%BEnica%20g%20lis.pdf> (Dostopano 12. junija 2024).

Državni zavod za statistiku. (2021). *Objavljeni konačni rezultati Popisa 2021*. Pridobljeno s <https://dzs.gov.hr/vijesti/objavljeni-konacni-rezultati-popisa-2021/1270> (Dostopano 11. junija 2024).

Škvarić, A. (2016). *Mogućnosti pokretne knjižnice kao podrške odgojno-obrazovnim ustanovama na području Koprivničko-križevačke županije*. V D. Pšenica (ur.), *16. Okrugli stol o slobodnom pristupu informacijama*, 16 (str. 146–155). Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo.

Vugrinec, L. (2020). *Pokretne knjižnice - bibliobusi Koprivničko-križevačke županije 1979.–2019.* V R. Čimin (ur.), *Podravski zbornik*, 46 (str. 129–147). Koprivnica: Muzej grada Koprivnice.

Vugrinec, L. (2024, april). *Stigli novi bibliobusi koji dolaze u sve gradove i općine: 45 godina putujućih knjižnica u Županiji*. *Županijski list*, 19(15). Pridobljeno s <https://www.kckzz.hr/hr/component/k2/item/4310-zupanijski-list-broj-19> (Dostopano 11. junija 2024).

Zakon o knjižnicama i knjižničnoj djelatnosti. (2019). *Narodne novine*, 17/2019. Pridobljeno s https://narodne-novine.nn.hr/clanki/sluzbeni/2019_02_17_356.html (Dostopano 12. junija 2024).

»POTROBI ZA KNJIGO!«

NOVA POTUJOČA KNJIŽNICA V VIROVITIŠKO-PODRAVSKI ŽUPANIJU

ROBERT FRITZ, Mestna knjižnica in čitalnica Virovitica (Hrvaška), robert@knjiznicavirovitica.hr

SILVIJA PERIĆ, Mestna knjižnica in čitalnica Virovitica (Hrvaška), silvija@knjiznicavirovitica.hr

V prispevku je predstavljena nova potujoča knjižnica v Virovitiško-podravski županiji s posebnim poudarkom na zagovorništvu in pripravah pred njeno vzpostavitvijo. Potujoča knjižnica kot oblika knjižnične storitve v županijski knjižnični mreži doslej namreč ni obstajala.

Mestna knjižnica in čitalnica Virovitica je matična knjižnica Virovitiško-podravske županije, ki poleg nalog lokalne splošne knjižnice skrbi za izboljšanje in sistematičen razvoj knjižnične dejavnosti ter knjižnic na svojem območju.

Po zadnjem popisu prebivalstva iz leta 2021 ima županija 70.660 prebivalcev, ki živijo v 3 mestih, 13 občinah in 188 naseljih. Knjižnično mrežo županije sestavljajo splošne knjižnice: Mestna knjižnica in čitalnica Virovitica, Mestna knjižnica in čitalnica Slatina, Mestna knjižnica Orahovica ter Knjižnica in čitalnica Pitomača. Šolsko knjižnično mrežo pa sestavlja 18 osnovnošolskih in 9 srednješolskih knjižnic.

Pred vzpostavitvijo potujoče knjižnice smo izvedli več aktivnosti s področja zagovorništva, obveščanja in načrtovanja. Tako je bil že leta 2016 v Virovitici organiziran *Mini festival bibliobusov*, da bi lokalno in regionalno skupnost ozaveštili o potrebi razširitve knjižnične mreže. Leta 2019 so zaposleni Mestne knjižnice in čitalnice Virovitica sodelovali na *14. okrogli mizi o potujočih knjižnicah* v Reki. Leta 2022 so sodelovali v projektu regionalnega knjižničarskega društva *Potujoče knjižnice brez meja - Erasmus+ mobilnost, Katalonija, Španija*. Vse omenjene aktivnosti so bile tudi ustrezno predstavljene v lokalnih medijih.

PROJEKT POTROBI ZA KNJIGO

Z dvoletnim EU projektom Potrobi za knjigo (2021–2023) v okviru razpisa Ministrstva za kulturo in medije RH

Branje za vključujočo družbo je knjižnica vzpostavila prvo potujočo knjižnico v Virovitici, ki je bila uradno ustanovljena 29. avgusta 2023. Projekt, vreden okoli 335.000 EUR, je bil v celoti financiran iz Evropskega socialnega sklada in sredstev Ministrstva za kulturo in medije RH. Sredstva so omogočila nakup bibliokombija, knjižničnega gradiva in opreme za potrebe potujoče knjižnice. S finančnimi sredstvi partnerjev na projektu, mesta Virovitica in Virovitiško-podravske županije je bila zagotovljena garaža za vozilo, skladiščni in delovni prostori ter zaposlitev dveh delavcev – voznika in vodje službe.

Foto: Arhiv Mestne knjižnice in čitalnice Virovitica

Najpomembnejša projektna aktivnost, ki smo jih izvedli v občinah in naseljih županije, so bile tematske delavnice za spodbujanje branja in razvoj bralnih kompetenc. Izvedenih je bilo 31 delavnic, ki se jih je udeležilo 140 uporabnikov ciljnih skupin, med katerimi otroci in mladi do 25 let, osebe z invalidnostmi ter starejši od 54 let. Poleg tega smo izdali taktilno slikanico, zbirko zgodb, nabavili računalniško in pisarniško opremo, izdelali in razdelili promocijske materiale ter označili bibliobusna postajališča z informativnimi tablami.

V obdobju druge polovice projekta so potekali številni sestanki s predstavniki lokalnih in regionalnih oblasti, ravnatelji šol in vrtcev, predstavniki društev ter ogledi potencialnih lokacij postajališč.

Foto: Arhiv Mestne knjižnice in čitalnice Virovitica

Pripravljalne dejavnosti pred dokončno določitvijo postajališč so vključevale:

- prepoznavanje potreb uporabnikov v naseljih in občinah v županiji,
- pripravo osnutka mreže postajališč,
- obveščanje potencialnih uporabnikov o novi knjižnični storitvi,
- preverjanje in prilagoditev razporeda obiskov bibliokombija,
- preverjanje infrastrukture in varnosti na lokacijah postajališč.

Foto: Arhiv Mestne knjižnice in čitalnice Virovitica

Danes ima županijska mreža potujoče knjižnice 40 postajališč, med njimi 23 pri podružničnih šolah, 3 pri domovih za starejše, 10 pri vrtcih in 4 v naseljih. Potujoča knjižnica omogoča občinam izpolnjevanje zakonskih obveznosti glede pokritosti njihovega območja s knjižnično mrežo in prebivalcem zagotavlja enakopraven dostop do knjižničnega gradiva in storitev.

VRATA NA »PALJENTO«?

USTANOVITEV DELOVNE SKUPINE ZA SPREMLJANJE TEHNIČNIH NOVOSTI NA PODROČJU VOZIL POTUJOČIH KNJIŽNIC IN OKROGLA MIZA

ROK ULAGA, Mestna knjižnica Postojna, rok.ulaga@sikpos.si

V Sloveniji smo od leta 2017 dobili sedem novih bibliobusov. Šest jih je zamenjalo izrabljene predhodnike, enega (Posavskega) pa so uvedli na novo. V povprečju je to en bibliobus na leto. Zadnja leta torej vsako leto poteka projekt bibliobus. Stvar bi bila dokaj enostavna, če ne bi bilo dejavnikov, kot so:

- napredovanje tehnike pri samih vozilih in njihovi opremi,
- napredovanje tehnike pri izposoji gradiva,
- različni tereni, po katerih se bibliobusi vozijo,
- različne želje in potrebe potujoče ekipe.

Ker je sestavljanje novega bibliobusa, katerega cene se počasi gibljejo že proti pol milijona evrov, res velik projekt, smo si vozniki vedno pomagali med seboj, kolikor se je le dalo. Seveda so se vedno pojavljali problemi, ker smo to počeli v prostem času, ali pa večkrat moledovali nadrejene, da smo pomoč lahko nudili »uradno«. Zamenjalo se je tudi kar nekaj voznikov, in novi smo se na neznanco obrnili še toliko težje. Tako smo po večkratnih večernih debatah na srečanjih in tudi na pobudo Marka Jerama, ki se je ravno takrat ubadal z novim goriškim vozilom, pri ZBDS – Sekciji za potujoče knjižnice sklenili sestaviti skupino »bibliovoznikov«, ki bo na voljo vsem pri sestavljanju novega ali nadgradnji starega vozila.

Bil sem določen, da zberem ekipo, ki bi najbolje funkcionirala, torej ljudi, ki so v zadnjih nekaj letih aktivno sodelovali pri izgradnji novega bibliobusa ali imajo bogata tehnična znanja. Seveda je potrebno, da so pripravljeni pomagati in da so vsaj približno razpršeni širom mile domovine.

Skupaj s pomladjo se je rodila tudi naša skupina, ki jo sestavljamo:

- Aleš Brodnik, Mariborska knjižnica,
- Marko Jeram, Lavričeva knjižnica Ajdovščina,
- Boštjan Kranjc, Knjižnica Cirila Kosmača Tolmin,
- Rene Mišak, Osrednja knjižnica Srečka Vilharja Koper,
- Bojan Petek, Knjižnica Ivana Potrča Ptuj,
- Damjan Škaler, Valvasorjeva knjižnica Krško (Posavska potujoča knjižnica),
- Rok Ulaga, Mestna knjižnica Postojna.

Prvič smo se sestali 19. aprila 2024 v Lavričevi knjižnici v Ajdovščini.

Sestanek delovne skupine v Ajdovščini.
Foto: Hilarija Kete

Ker ni bilo ravno kakšnih konkretnih problemov, smo se vsak pri sebi spraševali, kaj za vruga se bomo sploh pogovarjali. No, pa se je izkazalo, da smo v času, ki smo si ga določili za sestanek, komaj prišli skozi dnevni red. Zastavi skupini potujočnikov vprašanje, katera vrata so najboljša: električna, takšna na stisnjen zrak ali klasična »na polento«, pa boš imel pred njimi mir ves dan. Kje so potem še vse dileme: bus ali kamion, agregat ali sončne celice, več naravne svetlobe ali več pridobljene elektrike.

Sestanek smo seveda nadaljevali še med kosilom. Lepa hvala Hilariji in »kralju« Arturju za gostoljubje ter Matjažu, da nas je krotil in priganjal.

Ni še minil mesec dni, ko je našo skupino že čakal prvi izziv. Tokrat ne tehnične, pač pa pogovorne narave. Na posvetovanju potujočih knjižnic v Ljubljani smo 17. maja 2024 namreč organizirali okroglo mizo.

Na okrogli mizi smo sodelovali:

- Hilarija Kete,
- Uroš Erdani (AS Domžale),
- Aleš Brodnik,
- Marko Jeram,
- Boštjan Kranjc in
- Rok Ulaga, ki sem zadevo tudi moderiral.

Okrogla miza na posvetovanju.
Foto: Arhiv Posavske potujoče knjižnice

Po uvodu in predstavitvi sodelujočih ter novonastale skupine smo najprej obravnavali vprašanje, na kaj je treba pri izbiri in projektiranju vozila paziti in kateri so glavni vitalni deli knjižnice, ki jim je treba posvetiti še posebno pozornost. Razvila se je živahna debata o prednostih in slabostih agregatov, sončnih celic, kamionskih ali avtobusnih nadgradenj, kemičnih ali kompostnih WC-jev. Dotaknili smo se tudi problema odstranjevanja snega s streh bibliobusov ter verigomatov.

V drugem delu smo v pogovor malo bolj vključili edino med sodelujočimi prisotno damo, saj je beseda tekla o notranjosti in knjižnični opremi vozila. Zopet so na površje priplavale večne dileme: več prostora ali več gradiva, več naravne svetlobe ali več elektrike, kako narediti police do stropa, a vseeno dosegljive nižjim uporabnikom in

knjižničarjem. V debato so se pridno vključevali tudi posamezniki iz publike, kar nas je še posebej veselilo, saj nam je dalo vedeti, da smo na pravi poti. Zaradi pomanjkanja časa smo se električnih bibliobusov dotaknili zgolj površno. Izkazalo se je, da bi lahko debata še kar trajala in trajala. Žal smo zaradi kosila morali končati, v upanju, da stvar še kdaj ponovimo.

Zdi se mi, da je bila ideja o okrogli mizi zadetek v polno – kot dobro parkiran bibliobus na prvi poskus! Morda bi veljalo razmisliti, da bi na prihodnjih festivalih vključili še več takšnih vsebin z

raznolikimi temami, ki bi malce prevetrile program in popestrile posvetovanja. S tem bi deloma lahko nadomestili del predavanj, ki so seveda potrebna, a se rada tematsko ponavljajo.

Z več okroglih miz in debat bi pridobili tudi več časa za tisto, kar potujočnike najbolj veseli: druženje, izmenjava izkušenj in klepet tudi o tem, kdo ima najbolj odročno postajališče, najbolj optimalen razpored ali najbolj vztrajno bralko, ki že pol ure pred prihodom bibliobusa čaka do kolen v snegu z bisago polno knjig. Navsezadnje se vidimo le enkrat na leto ali dve, pa je

škoda, da bi ta čas preživel v tišini pred predavatelji.

Zakaj ne bi ob tem poskusili še kakšno novo idejo? Spretnostno vožnjo bibliobusov, kviz na temo »Poznaš potujočo knjižnico?«, ali kakšno improvizirano delavnico z zabavnimi izzivi tudi za mlajše generacije? S takimi spremembami bi lahko srečanja dobila svežino, ki bi nas še bolj povezala.

Svet se vrti naprej, torej se premaknimo tudi mi, saj smo v knjižničarskem svetu nenazadnje edini, ki imamo kolesa!

KNJIGE V ISKANJU (NOVIH) BRALCEV

DEISLAVA IVANOVA, Regionalna knjižnica »Mihalaki Georgiev« Vidin (Bolgarija), rbm@abv.bg

Regijska knjižnica »Mihalaki Georgiev« v mestu Vidin je osrednja kulturna institucija v Vidinski regiji. Knjižnica z vsemi sodobnimi načini dostopa do knjig in globalne informacijske mreže ter nudi storitve za 48.000 prebivalcev – neposredno in z oddaljenim dostopom, vključno z učenci, študenti, zaposlenimi, upokojenci, brezposelnimi in osebami s posebnimi potrebami.

Knjige pridejo do bralcev. Foto: Arhiv Regionalna knjižnica »Mihalaki Georgiev«

Kot pomembno kulturno, informacijsko in izobraževalno središče knjižnica omogoča članom skupnosti širjenje znanja v navdihujočih prostorih, z bogatimi zbirkami, brezplačnim dostopom do brezžičnih omrežij in računalniki za javni dostop.

Ena glavnih težav pri privabljanju novih bralcev v Vidinski regiji je brez dvoma otežen dostop do mesta iz bolj

oddaljenih in izoliranih krajev. Prebivalci, ki bi želeli obiskati knjižnico, se soočajo s pomanjkanjem ustreznega javnega prevoza. Del starejšega prebivalstva je tudi gibalno omejen. Poleg tega pa tudi finančne razmere gospodinjstev vplivajo na možnost dostopa do knjižnice.

Vidinska regija je najmanj poseljena regija v Bolgariji in ima najstarejše prebivalstvo v državi – 34 % prebivalcev regije je upokojenih. 47 % vseh prebivalcev živi v mestu Vidin, 53 % pa v sedmih občinah na ozemlju Vidinske regije. Približno 7 % prebivalcev, kar pomeni okoli 2.500 ljudi, živi v odročnih vaseh, v katerih je običajno manj kot 100 prebivalcev. Te vasi pogosto nimajo uporabnikov knjižnic, prav tako pa so brez ustreznih ali sploh brez povezav z mestom.

Iz teh podatkov lahko izpeljemo tri glavne značilnosti prebivalstva Vidinske regije:

- skoraj polovica prebivalstva živi v vaseh,
- število starejšega prebivalstva je visoko,
- pomanjkanje možnosti za socializacijo in kulturno udejstvovanje.

Za premagovanje teh omejitev je morala knjižnica najti način in sredstva za

odpravo fizičnih in prostorskih omejitev, da bi bila odprta za skupnost in dosegla vsakega prebivalca regije. To je bilo mogoče le z vzpostavitvijo potujoče knjižnice.

Srečo smo imeli, da smo v obdobju 2022–2023 uspeli izpeljati kar dva projekta za vzpostavitev potujoče knjižnice. V okviru programa Ministrstva za kulturo smo kupili kombi in ga preuredili v potujočo knjižnico, ki nudi brezplačen in enakopraven dostop do literature, informacij, izobraževalnih in ustvarjalnih dejavnosti za prebivalstvo celotne Vidinske regije.

Bibliobus. Foto: Arhiv Regionalna knjižnica »Mihalaki Georgiev«

Z večinsko starejšim prebivalstvom je poleg izposoje leposlovja poudarek tudi na literaturi o zdravstvenem varstvu, finančni pismenosti, kmetijstvu ter informacijskih in izobraževalnih

kampanjah in usposabljanjih o medijski pismenosti, osnovah računalniške pismenosti in uporabi interneta.

Ob obisku mladih, otrok, vrtcev in šol pa so spremljajoče dejavnosti usmerjene v spodbujanje ljubezni do branja, osebni razvoj, premagovanje nepismenosti ter povečanje funkcionalne in informacijske pismenosti prebivalstva.

Dejavnost z otroki v vasi Salash, regija Vidin. Foto: Arhiv Regionalna knjižnica »Mihalaki Georgiev«

V istem obdobju smo izvedli še en projekt za ustvarjanje nove kulturne in informacijske atrakcije – potujoči oder na električnem vozilu, ki vozi s seboj tudi knjige. V obdobju od marca 2023 do septembra 2024 smo izvedli skupaj 127 dogodkov, od tega 112 za otroke in 15 za odrasle.

Obiščemo 67 mest in vasi v Vidinski regiji po vnaprej pripravljenem urniku, ki ga usklajujemo s skupnostnimi centri, mestnimi oblastmi, klubi upokojencev. Nekatera postajališča pa smo odprli tudi na podlagi interesa posameznikov. V potujoči knjižnici je registriranih 501 članov, v tem obdobju pa nas je obiskalo 3.595 odraslih in 2.122 otrok.

Električna atrakcija - Bibliobus. Foto: Arhiv Regionalna knjižnica »Mihalaki Georgiev«

Za razliko od »velikega brata«, kot ga imenujemo, je naš električni bibliobus bolj atrakcija, s katero pritegnemo pozornost mladih in starejših ter jim predstavimo knjižnico, knjige in branje.

Izlet z našo električno atrakcijo - Bibliobusom. Foto: Arhiv Regionalna knjižnica »Mihalaki Georgiev«

Opremljen je s številnimi in raznolikimi otroškimi knjigami, igrami ter avdio in glasbeno opremo in obiskuje vrtce, šole, parke ... Na ta način povezujemo branje, kvize in pravljice, igre in glasbo s privlačnim bibliobusom za mlade in odrasle.

S tem vozilom organiziramo izlete v Donavski park pod geslom »Knjige pripovedujejo zgodbe«. Donavski park je priljubljen kraj za sprehod prebivalcev Vidina in turistov. Čudovito urejene zelene in barvite površine ter neverjeten pogled na veličastno Donavo prinašajo mir in spokoj ter pripovedujejo zgodbo Vidina. Park slovi kot eden najstarejših in najlepših ob reki.

Med potovanjem z bibliobusom pripovedujemo zgodbe iz knjig o znamenitostih, spomenikih in zanimivih krajih, skozi katere potujemo.

Kdaj in kdo jih je zgradil, kdo je navdihnil idejo, zakaj so tam in kako jih lahko ohranimo za prihodnost.

Obiskujemo otroke v vrtcih in šolah, kjer govorimo o knjižnici in naših dejavnostih ter o tem, kako pomembno je brati in imeti rad knjige. Uprizarjamo gledališke predstave s pomočjo prostovoljcev, ki s svojim umetniškim talentom predajajo pozitivna čustva in razpoloženje na otroke. Otroci pa nato raziskujejo knjige v bibliobusu in si jih izposodijo na dom.

Rezultat tukaj merimo na drugačen način, ne s številkami, temveč z ustvarjanjem čustvene vezi ljudi s knjižnico, oblikovanjem novih pričakovanj in spoznanjem, da knjižnica vedno lahko ponudi nekaj drugačnega in nenavadnega, kar navduši in pritegne obiskovalce. Vsak nov projekt, vsaka pobuda je korak k vzpostavitvi zaupanja in obogatitvi kulturnega življenja v regiji. Tako knjižnica postaja ne le prostor za branje, temveč pravo središče znanja in navdiha.

Obisk srednje šole s poukom tujih jezikov, Vidin. Foto: Arhiv Regionalna knjižnica »Mihalaki Georgiev«

Predstavitve avtorja knjig za otroke v vasi Bela Rečka. Foto: Arhiv Regionalna knjižnica »Mihalaki Geor

Glede na odziv naših someščanov in število organizacij, s katerimi sodelujemo, verjamemo, da so potujoče knjižnice pomembne za velik del prebivalstva Vidinske regije, ker ponujajo ne le dostop do literature, ampak tudi do brezplačnih kulturnih dogodkov.

BIBLIOBUS – 10 LET V SLUŽBI SKUPNOSTI

PRAKSE, METODE IN NASVETI POTUJOČIH KNJIŽNIČARJEV

KRISZTINA SOMOGYI, Knjižnica Csorba Győző Pécs (Madžarska), krisztina.somogyi@csgyk.hu

LÁSZLÓ NAGY, Knjižnica Csorba Győző Pécs (Madžarska), nagy.laszlo@csgyk.hu

Z letošnjo 10. obletnico delovanja našega drugega bibliobusa smo se, kot ekipa in kot ustanova, odločili, da z mednarodno knjižničarsko skupnostjo delimo znanje in izkušnje, ki smo jih pridobili skozi leta izvajanja naše storitve.

Dejstva in podatki se do neke mere prepletajo z našimi subjektivnimi mnenji in občutki, saj menim, da bi bilo brez te čustvene komponente delo potujočega knjižničarja nemogoče opravljati.

Naša knjižnica ima to srečo, da je dobro povezana tako na nacionalni kot mednarodni ravni, kar nam omogoča redno sodelovanje na konferencah in okroglih mizah. Zato smo hitro našli odgovor na vprašanje, *kako* deliti naše izkušnje. Večji izziv je bil odgovoriti na vprašanje, *kaj* deliti. Zbrati več kot desetletje izkušenj in iz tega izbrati najbolj zanimive ter koristne dele je bilo zahtevno, vendar menim, da smo to nalogo uspešno opravili.

Knjižnične storitve na Madžarskem do neke mere ureja Zakon o kulturi¹, ki predpisuje, da morajo vsi državljani imeti dostop do kulturnih storitev, vključno s knjižničnimi. To je pravna podlaga za naše delovanje. Vsaka občina, ne glede na njeno razvitost in geografske danosti, mora zagotavljati dostop do knjižničnih storitev.

Občine imajo na voljo tri možnosti: lahko osnujejo svojo splošno knjižnico in jo financirajo iz lastnega proračuna, sklenejo pogodbo z županijsko knjižnico, ki jim pomaga pri vzdrževanju lokalne knjižnice, ali pa omogočijo dostop do storitev potujoče knjižnice na svojem območju. Čeprav obstaja priporočilo, da bi manjša naselja z manj kot 500 prebivalci uporabljala storitve potujočih knjižnic, to v naši županiji zaradi omejenega števila bibliobusov – imamo namreč le dva – ni izvedljivo.

Način zagotavljanja knjižničnih storitev se lahko prilagaja potrebam in zmožnostim. Tako lahko občina, ki ne more več financirati stacionarne knjižnice, preide na storitve potujoče knjižnice. Prav tako pa smo že doživeli primere, ko si je krajevni župan želel vzpostavitev stacionarne knjižnice namesto zgolj občasnih obiskov potujoče knjižnice.

STORITEV POTUJOČE KNJIŽNICE

Kjer je zaznana potreba, lahko lokalne oblasti podpišejo pogodbo o potujoči knjižnični storitvi z županijsko knjižnico in skupaj določimo pogoje in raspored obiskov za zagotavljanje storitev lokalnim prebivalcem.

Madžarska vlada vsako leto zagotavlja sredstva vsaki županijski knjižnici prek knjižničnega sistema, ki jih lahko uporabimo za obnovo knjižničnega fonda, nakup novih gradiv, izvajanje programov itn. Poleg tega lokalne vlade občin, ki izberejo bibliobus kot knjižnično storitev, prav tako prejemajo financiranje s strani vlade, ki ga lahko uporabijo za izboljšanje lokalne infrastrukture, plačo za lokalno kontaktno osebo ali za zagotavljanje elektrike in sanitarij za knjižničarje na bibliobusu. Ta dva stebra zagotavljata, da kraj pridobi storitev, ki jo potrebuje, in mi potrebne pogoje za njeno izvajanje.

In končno, najpomembnejša podrobnost, knjižničarska ekipa! Trenutno naša knjižnica razpolaga z dvema voznikoma in tremi knjižničarji. Obiske krajev izvajamo na štirinajst dni in trajajo od ure in pol do dveh ur. Vsak izmed dveh bibliobusov pokriva od 30 do 33 naselij. Bibliobusa vozita izmenjaje »krajši teden«, od torika do petka, in »daljši teden«, od srede do nedelje. Navadno imamo več obiskovalcev v primeru »daljšega tedna«, predvsem

zaradi obiskov, ki se zgodijo čez vikend, seveda pa obstajajo tudi izjeme.

Uporabniki lahko na bibliobusu izbirajo med 2.000 enotami gradiva, z rokom izposoje mesec dni z možnostjo dveh podaljšanj. Seveda pa teh 2.000 enot ni dovolj za vse naše člane in tako v Excelovo preglednico zapisujemo njihove želje, ki jih poskušamo izpolniti ob naslednjih obiskih v sodelovanju z našimi prijaznimi kolegi.

V teh desetih letih je prišlo na potujoči knjižnici do več različnih sprememb. Ene so bile tehnične narave, tako smo s satelitskega zagotavljanja povezav, ko naše območje še ni bilo ustrezno pokrito z mobilnim signalom, prešli na mobilna 4G omrežja, ki so se izkazala za veliko bolj zanesljiva in hitrejša. Naši štirje računalniki, ki so na voljo uporabnikom, so zaradi vse večje dostopnosti informacijske tehnologije in pametnih naprav vedno manj v uporabi.

Zaznali smo, da socialna izolacija v manjših krajih, tudi po pandemiji COVID-19, še vedno traja, skupnosti so se namreč nekako razkrojile. Da bi jim pomagali ponovno stopiti skupaj, se ponovno povezati, smo poskusili organizirati več programov, dogodkov in ustvariti priložnosti in prostor, kjer bi se lahko ponovno srečevali, vendar je to še vedno zelo zahteven izziv!

KAKŠNE PROGRAME SMO ORGANIZIRALI?

Najbolj "osnoven" program, ki smo ga izvajali je bil *Kako uporabljati knjižnico?* za šolarje. Z osnovnimi šolami in posameznimi učitelji smo se dogovorili za obiske bibliobusa in tam za otroke izvedli bibliopedagoške ure, na katerih se je ustvarilo dobro vzdušje in jim potem ponudili tudi možnost včlanitve,

¹ Cultural Act (Act 140/1997 on Culture)

da bi še bolj spodbudili navdušenje za branje. V mesecu marcu smo nato povabili razrede na *Pomladni dan v bibliobusu* in v sklopu tega otrokom predstavili osnove fotosinteze, nato pa skupaj z njimi posadili cvetlice v bibliobusu.

Seveda nismo pozabili niti na vrtce, za katere smo pogosto organizirali kamišibaj predstave. Za odrasle smo pripravili programe v obliki literarnih in glasbenih sob pobega, ki so se izkazale kot zelo uspešne in priljubljene. Priredili smo tudi *Jenga Jame²* za vse starostne skupine in bili presenečeni nad tem, kako hitro so postali priljubljeni. Gre za kombinacije igre Jenga s kviz vprašanji, ki smo jih pripravili predhodno. Ob koncih tedna pa smo dali prostor lokalnemu klubu namiznih iger v Kőkényju, ki resnično uživajo v igranju, zato nismo mogli zamuditi te priložnosti.

Jenga jam z otroki na bibliobusu.
Foto: László Csobán

Igra The Mind je bila tudi velik hit.
Foto: László Nagy

Ne smemo pozabiti niti na našo tradicionalno stvaritev, *Božičkov avtobus!* V začetku decembra se avtobus čudežno spremeni v začasni Božičkov dom, kjer je ta pustil oziroma pozabil nekaj vsakdanjih predmetov, kot so oblačila, družabne igre, jedilni pribor in še kaj. V tem letnem času povabimo otroke, da si ogledajo Božičkov začasni dom in preizkusijo njegove čarobne predmete. Več o tem projektu si lahko preberete v naši publikaciji *Hungarian and International Best Practices in Bibliobus Services*, v kateri so zbrane še druge odlične prakse potujočih knjižnic.

Več na: <https://www.csgyk.hu/hazais-nemzetkozi-jo-gyakorlatok>

Tematska soba pobega Blanke Kasze, Kőkény 2.
Foto: László Csobán

Kviz o Harryju Potterju, Kőkény. Foto:
László Csobán

Glasbena soba pobega na Bibliobusu št. 2.
Foto: Ferenc Tamás Molnár

PRIHODNOST: SANJE, UPANJA, RESNIČNOST

Potujoči knjižničar je mešanica redkih osebnostnih lastnosti in čustvenih vozlov. Najprej in predvsem morate imeti radi to, kar počnete. Brez tega menimo,

da ni mogoče doseči resničnega poslanstva tega poklica: pomagati ljudem razumeti in vzljubiti knjižnice, jih spodbuditi k branju in s tem pri njih vzbuditi miselnost, ki jo bodo prenesli (vsaj) na svoje bližnje.

Vaše čustvene in socialne sposobnosti morajo biti v dobri formi, poleg tega pa morate biti pripravljeni reševati neželene in nepredvidene logistične ali tehnične težave – verjemite, zgodile se bodo. Seznam potrebnih lastnosti je sicer kratek, a ključen za izpolnjevanje našega poslanstva.

Kulturni sektor na Madžarskem bo v bližnji prihodnosti doživel spremembe na področju zakonodaje in financ, kar bo verjetno vplivalo tudi na delovanje potujočih knjižnic – upamo, da v pozitivni smeri. Knjižničarji se žal že dolgo soočamo s tipičnimi izzivi, kot so višje cene servisnih storitev, manj sredstev za novo gradivo in splošno poslabšanje finančnega stanja. To so ovire, ki so postale del našega vsakdana. Vendar obstaja ena stvar, na katero se nikoli ne smemo navaditi – apatija. Če postanemo ravnodušni do negativnih sprememb, bodo to začutili tudi naši uporabniki. Začeli bodo verjeti, da knjižnične storitve niso pomembne. Toda resnica je ravno nasprotna – knjižnice so pomembne in bodo vedno ostale ključne. Za nas, za naše uporabnike in za celotno skupnost.

Naši cilji ostajajo enaki že več kot desetletje in menimo, da se ne bo spremenili niti v prihodnje:

- Zagotavljanje dostopa do gradiva v Baranyi za tiste, ki ne morejo uporabljati drugih knjižničnih storitev.
- Izboljševanje življenja uporabnikov z zagotavljanjem več kot le osnovnih knjižničnih storitev.
- Ohranjanje bibliobusa kot družabnega prostora, kjer se lahko vsi srečujejo in pogovarjajo.
- Sodelovanje z vrtci, šolami in drugimi organizacijami ter poudarjanje pomena branja.
- Pokazati vsem, kaj knjižnica zmore... – tudi če je na kolesih!

² Jenga (izgovor dženga) je družabna igra s 54 lesenimi bloki, ki jih igralci odstranjujejo iz stolpa in jih polagajo na njegov vrh, dokler se ta ne podre.

VLOGA KNJIŽNICE PRI IZBOLJŠANJU KULTURNEGA RAZVOJA PODEŽELJA

JOVANA RILAK, Nacionalna ustanova - Knjižnica "Goce Delčev", Štip (Republika Severna Makedonija), jovana.stuparic@hotmail.com

TODOR DJIDROV, Nacionalna ustanova - Knjižnica "Goce Delčev", Štip (Republika Severna Makedonija), t.dzidrovv@gmail.com

DRAGAN GJORGIEV, Nacionalna ustanova - Knjižnica "Goce Delčev", Štip (Republika Severna Makedonija), drgshum@gmail.com

NASTANEK IN RAZVOJ POTUJOČE KNJIŽNICE V ŠTIPU - INFOBUS

Naš bibliobus z imenom *Infobus* je prilagojeno vozilo znamke »Mercedes Benz Atego«, ki je poleg skrbno organizirane zbirke knjig, časopisov in revij za različne starostne skupine in potrebe, opremljen s televizorjem, računalniki, tiskalnikom in ustvarjalnimi pripomočki za makerspace. Na vozilu se nahajata dva delovna pulta – eden za knjižničarja in drugi s štirimi sedeži za uporabnike, kjer lahko uporabljajo računalnik, pregledajo dnevni tisk ali berejo revije.

Foto: Arhiv Knjižnice "Goce Delčev"

Danes ta mini knjižnica obišče več kot 20 vasi in 5 primestnih naselij v občinah Štip in Karbinci, kjer živi približno 20.000 prebivalcev. Del območja, ki ga pokriva, je gorat in težko dostopen, v teh krajih tudi ni lokalnih knjižnic. Etnična in jezikovna sestava prebivalstva je raznolika, pri čemer prevladujejo Makedonci, Turki, Vlahi, Romi in Srbi.

Vse knjige so uporabnikom na voljo v prostem pristopu. Trenutno je na *Infobusu* okoli 3.500 knjig (kapaciteta polic je predvidena za do 6.000 enot), vključno s slikanicami in obveznim šolskim branjem za otroke, mladinsko literaturo, knjigami za odrasle, slovarji, leksikoni in enciklopedijami.

Prve dejavnosti povezane z osnovanjem potujoče knjižnice segajo v december 2002, ko je bil organiziran obisk Slovenije

z namenom nakupa *Infobusa*. Takrat so bile z obiski knjižnic v Kobaridu, Novi Gorici in Tolminu, pridobljene pomembne izkušnje, ki so bile nato uporabljene pri vzpostavljanju *Infobusa* v Štipu in pri celotni organizaciji projekta.

S prihodom potujoče informacijske knjižnice *Infobus* v Štip leta 2002 je Nacionalna ustanova - Knjižnica »Goce Delčev« dobila novo razsežnost pri organizaciji raznolikih dejavnosti za podporo izobraževanju, informiranju in intelektualnemu razvoju prebivalcev, predvsem mladih iz primestnih in podeželskih naselij občin Štip in Karbinci. Pred tem so se v Republiki Severni Makedoniji uporabljali knjižnični kombiji, zato je bil *Infobus* prvi te vrste v državi.

Glavni namen *Infobusa* je zagotavljanje novih virov informacij, programov in storitev, ki niso dostopni v ruralnih območjih in izoliranih skupnostih. Obiski potekajo po vnaprej določenem letnem razporedu ali na podlagi interesa uporabnikov. Dnevno vozilo obišče štiri vasi, trajanje obiska pa se prilagaja številu članov in njihovim potrebam. V povprečju *Infobus* dnevno sprejme 40–60 uporabnikov, trenutno pa ima 1.000 članov, od katerih je 75 % otrok in mladih.

Foto: Arhiv Knjižnice "Goce Delčev"

Infobus je tudi prostor, kjer se neguje kulturna, verska in jezikovna raznolikost, zato so na voljo knjige v makedonskem, srbskem, turškem, vlaškem, romskem,

angleškem, francoskem in nemškem jeziku.

Uradno odprtje *Infobusa* je bilo 23. aprila 2003, kar je sovpadalo z Dnevom knjižničarjev in Svetovnim dnevom knjige in avtorskih pravic. Knjižnica je začela delovati s skromnim fondom 1.000 knjig, ki so bile preusmerjene iz matične knjižnice.

Po prihodu *Infobusa* iz Slovenije v Makedonijo je bilo izvedeno raziskovanje etnične sestave in potreb lokalnih skupnosti, kar je prispevalo k izboljšanju medsebojnega sodelovanja z lokalnimi oblastmi, ravnatelji šol in skupnostmi iz občin ter k izenačevanju dostopa do informacij v ruralnih območjih.

Infobus je namenjen različnim ciljnim skupinam, kot so učenci osnovnih in srednjih šol, učitelji, odrasli, kmetje in upokojnenci. Vsaka od teh skupin lahko na vozilu najde gradivo, ki jih zanima.

OSNOVNI CILJ INFOBUSA

Glavni cilj je omogočiti dostop do knjig vsem uporabnikom, spodbujati znanje in kulturo, omogočiti dostop do informacij, zabave ter ustvariti bralne navade ne glede na oddaljenost, socialni položaj ali materialno stanje uporabnikov. S svojo privlačnostjo in večnamenskostjo predstavlja sodobno knjižnico, ki obogati in polepša vsakdanje življenje prebivalcev na podeželju.

DELO IN DEJAVNOSTI

Poleg knjižničnih dejavnosti *Infobus* izvaja tudi druge aktivnosti in sodeluje s celotno skupnostjo ter številnimi institucijami in organizacijami, tako vladnimi kot nevladnimi. Med drugimi vključuje:

- organizacijo tečajev informacijske pismenosti, literarne delavnice, gledališke predstave ter strokovna

predavanja za odrasle s področja zdravstva, kmetijstva in razvoja otrok,

- literarne in likovne natečaje, predstavitve knjig in srečanja z avtorji,
- učenje angleškega jezika, predstavitve otroških revij in izobraževanje manjšinskih etničnih skupin,
- izlete ter obiske mest z ogledi kulturno-zgodovinskih in verskih znamenitosti.

Infobus omogoča tudi dostop do gradiva s področja človekovih in manjšinskih pravic ter zagotavlja ustrezen dostop do knjižničnega gradiva za osebe s posebnimi potrebami in slepe osebe.

Vsi napor, ki so vloženi v izobraževanje ranljivih skupin prebivalstva, so prispevali k temu, da je leta 2003 enajst deklic turške narodnosti prvič nadaljevalo šolanje v višjih razredih, kar je samo eden izmed dokazov o pomembni vlogi, ki jo ima *Infobus* v teh krajih.

V zadnjih letih se posebna pozornost posveča osnovnošolcem z namenom, da se vrnejo h knjigam in branju.

NEKATERE AKTIVNOSTI BIBLIOBUSA, KI JIH IZVAJAMO VSAKO LETO:

- 8. marec – Mednarodni dan žena
- 21. marec – Prvi pomladni dan, „Posadi cvet za lepši svet“
- 2. april – Mednarodni dan knjig za otroke, „Noč z Andersenom“
- Velikonočne čarovnije
- 23. april – Svetovni dan knjige in avtorskih pravic
- 4. maj – Dan makedonskega jezika
- 24. maj – Dan vseslovenskih prosvetiteljev (Sv. Ciril in Sv. Metod)
- Medobčinsko tekmovanje v pisanju pesmi in kratkih zgodb
- Tekmovanje „Mladi knjižničarji“
- Projekt „Tudi ceste imajo svojo zgodbo“
- Bralec rekorder
- „S knjigo do boljšega zdravja“
- Vključujoča knjižnica

LETNI PROGRAMI Z AKTIVNOSTMI ZA OTROKE

Sreča na kolesih

Obiskujemo vse osnovne šole v občinah in s pomočjo profesionalnih animatorjev na zelo privlačen in posreden način

našim najmlajšim uporabnikom pokažemo, da so lahko tudi knjige zabavne.

Novoletna pustolovščina z Božičkom

Širjenje nasmehov in veselja. Otroški sreči in veselju ni konca, ne kraja, poleg darilnih paketkov pa otroci prejmejo tudi knjigo.

Foto: Arhiv Knjižnice "Goce Delčev"

S knjigo do boljšega zdravja

Ob svetovnem dnevu zdravja, 7. aprila, v sodelovanju z zdravstvenimi ustanovami in zdravstvenimi delavci organiziramo vrsto dogodkov pod geslom »S knjigo do boljšega zdravja«. Dan zaznamujemo z izobraževalnimi delavnicami, na katerih sodelujejo učenci šol, ki jih oskrbuje premična knjižnica. Nudimo brezplačne preventivne zdravstvene storitve za odrasle (merjenje krvnega tlaka, sladkorja), delimo zdravstvene nasvete, revije in literaturo. Prav tako organiziramo predavanja o zobozdravstveni oskrbi in zdravi prehrani za otroke.

Foto: Arhiv Knjižnice "Goce Delčev"

Tudi ceste imajo svojo zgodbo

18. november – Svetovni dan spomina na žrtve prometnih nesreč. Preventivne izobraževalne aktivnosti izvajamo v sodelovanju s policisti Oddelka za notranje zadeve Štip – oddelek za preventivo in Republiškim svetom za prometno varnost. Že štiri leta zapored izvajamo skupno akcijo. Cilj: ozaveščanje vseh udeležencev v prometu ter pridobivanje osnovnega znanja o varnosti, odgovornosti in prometni kulturi. Učenci s pomočjo prometne policije delijo letake z izobraževalno

vsebino voznikom in pešcem. V osnovnih šolah na območju občine Štip in okoliških naselij vodja oddelka za preventivo, inšpektor Sveta za prometno varnost, izvaja predavanja.

Pohod za večjo varnost na cestah, saj dobre navade gradimo že od mladih let ...

Potujoča knjižnica je med svojim 22 letnim delovanjem postala del družbenega življenja skupnosti, saj olajšuje in lepša življenje prebivalcem območij brez knjižnice. Potreba po branju, učenju, raziskovanju, kulturnem napredku in osebnem razvoju je med ljudmi vedno obstajala. Knjižnice imajo ključno vlogo pri spodbujanju in širjenju kulture, znanosti in izobraževanja. Z delovanjem zunaj tradicionalnih meja lahko knjižnice nudijo boljše storitve, večjo kakovost in boljše rezultate za svoje uporabnike. Usmerjenost na potrebe uporabnikov, izboljšanje oblik in metod dela, razširitev spektra storitev ter uvajanje novih so prvi koraki, s katerimi bodo knjižnice krepile svojo učinkovitost in produktivnost.

Foto: Arhiv Knjižnice "Goce Delčev"

VIRI IN LITERATURA:

Nacionalna ustanova „Goce Delčev“ - Štip. (n.d.). Pridobljeno s <http://www.stip.gov.mk>

Kitanovski, M., & sur. (2006). *Biblioteka Nacionalne ustanove „Goce Delčev“* - Štip. Štip: NI „Goce Delčev“.

INFOSWET. (n.d.). *Informativne novine INFO-BUS-a* (št. 1).

Spiridonova, B. (2009). Od čitaonice do Nacionalne ustanove - Biblioteka „Goce Delčev“ - Štip. V *Biblioteka Nacionalne ustanove „Goce Delčev“*. Štip: Nacionalna ustanova „Goce Delčev“.

Spiridonova, B. (2016). Nacionalna ustanova - Sveučilišna knjižnica „Goce Delčev“ - Štip: 70-godišnja biblioteka. Štip: Nacionalna ustanova „Goce Delčev“.

Nacionalna ustanova „Goce Delčev“ - Štip. (2006). *Godišnje izvješće o radu i aktivnostima Nacionalne i sveučilišne knjižnice „Goce Delčev“, Štip za 2006.* (št. 01/5).

Arhivi knjižnice Nacionalne ustanove „Goce Delčev“ - Štip. (n.d.).

PREUČEVANJE SODELOVANJA POTUJOČE KNJIŽNICE S PREDŠOLSKIMI USTANOVAMI PRI RAZVOJU ZGODNJE PISMENOSTI

VJERUŠKA ŠTIVIĆ, Splošna knjižnica „Petar Preradović“ Bjelovar (Hrvaška), vjeruska.stivic@knjiznica-bjelovar.hr
NEDA ADAMOVIĆ, Splošna knjižnica „Petar Preradović“ Bjelovar (Hrvaška), neda.adamovic@knjiznica-bjelovar.hr

Potujoča knjižnica Splošne knjižnice »Petar Preradović« iz Bjelovarja deluje že 52 let. Sčasoma je prilagajala svoje delovanje družbenim razmeram, tehnološkemu razvoju ter potrebam in zahtevam uporabnikov, z namenom širjenja pismenosti ter omogočanja dostopa do bralnega gradiva in drugih knjižničnih virov za uporabnike, ki nimajo dostopa do stacionarne knjižnice. Na začetku so bili ciljni uporabniki potujoče knjižnice delavci v tovarnah in organizacijah ter učenci podružničnih osnovnih šol. V zadnjem času se je potujoča knjižnica usmerila na predšolske otroke, da bi spodbujala zgodnjo in družinsko pismenost. Za razliko od šolskih ustanov pa predšolske ustanove, v skladu z Zakonom o knjižnicah in knjižnični dejavnosti¹, niso dolžne zagotoviti knjižnične storitve za otroke, ki jih obiskujejo. Knjižnica je prepoznala priložnost, da preko potujoče knjižnice omogoči otrokom prvi stik s knjigo in branjem ter s stalnim dostopom do tiskanega gradiva spodbudi razvoj bralnih navad od najzgodnejše starosti. V osemdesetih letih prejšnjega stoletja se je namreč povečalo zavedanje, da uporabniki knjižnic ne rabijo biti samostojni bralci, da bi postali aktivni člani. Tako so začeli uvajati knjižnične storitve in programe za predšolske otroke in prvo triado. Skladno s tem je bjelovarska potujoča knjižnica začela odpirati postajališča v otroških vrtcih in drugih ustanovah ter združenjih, ki delajo s predšolskimi otroki, kot so igralnice, z namenom rednega zagotavljanja knjižničnih storitev in programov tej skupini uporabnikov, ki ima otežen dostop do stacionarne knjižnice.

Za oceno vpliva tega sodelovanja na razvoj zgodnje pismenosti je knjižnica izvedla raziskavo med zaposlenimi v predšolskih ustanovah. Cilj raziskave je bil analizirati, kako redni obiski bibliobusa vplivajo na bralne navade otrok, sodelovanje med vzgojitelji in knjižničarji ter na vključenost staršev v spodbujanje zgodnje in družinske pismenosti.

Bjelovarski bibliobus. Foto: Arhiv Splošna knjižnica "Petar Preradović"

NAMEN IN METODOLOGIJA RAZISKAVE

Raziskava je bila izvedena, da bi ocenili pomen rednih obiskov bibliobusa v vrtcih ter njihov prispevek k razvoju zgodnje pismenosti. Postavljena je bila hipoteza, da obiski potujoče knjižnice pozitivno vplivajo na razvoj zgodnje pismenosti pri otrocih, izboljšujejo sodelovanje med vzgojitelji

in knjižničarji ter motivirajo starše k večji angažiranosti v izobraževalnem procesu. Anketni vprašalniki so bili razdeljeni med zaposlene v devetih predšolskih ustanovah, pridobljeni pa so bili odgovori 23 anketirancev, med katerimi so bili vzgojitelji, ravnatelji, pedagogi in psihologi.

Metodološki pristop raziskave je vključeval kombinacijo kvantitativnih in kvalitativnih metod. Anketa je vsebovala vprašanja za oceno stopnje sodelovanja med vrtci in knjižnico, zaznave o kompetencah knjižničarjev, pogostost uporabe različnih knjižničnih programov ter zaznave starševske vključenosti. Poleg tega je vprašalnik vključeval odprta vprašanja za pridobitev globljega vpogleda v izzive in potrebe vrtcev pri organizaciji in izvajanju programov. Zbrani podatki so omogočili podrobno analizo vloge knjižničnih storitev v izobraževalnih programih za predšolske otroke.

REZULTATI RAZISKAVE

Rezultati raziskave so pokazali izrazito pozitiven vpliv rednih obiskov bibliobusa na razvoj zgodnje pismenosti. Večina anketirancev (65 %) meni, da obiski potujoče knjižnice pomembno prispevajo k spodbujanju bralnih navad, dodatnih 26 % pa prav tako potrjuje pozitiven vpliv, vendar v nekoliko manjšem obsegu. Otroci so pokazali povečan interes za knjige (78 %), še posebej pa se je izpostavila njihova motivacija za branje in ustvarjalno izražanje skozi slikanice. Poleg povečanega interesa za knjige so vzgojitelji opazili povečano

¹ Zakon o knjižnicah in knjižnični dejavnosti (NN 17/2019, 98/2019, 114/2022, 36/2024)

ustvarjalnost in boljše socialne interakcije med otroki med skupnimi bralnimi dejavnostmi. Otroci so pokazali tudi večjo pripravljenost za sodelovanje v skupinskih branjih, razpravah o prebranih zgodbah in interakcijah s knjižničarji, kar dodatno spodbuja razvoj komunikacijskih in socialnih veščin (Tabela 1).

Sodelovanje med vzgojitelji in knjižničarji je bilo ocenjeno kot zelo visoko – 83 % anketirancev se v celoti strinja, da so knjižničarji kompetentni strokovnjaki, sodelovanje s katerimi je ključno za razvoj zgodnje pismenosti.

Najpogosteje izvajane dejavnosti vključujejo »Teta, preberi še mojo!«² in »Torba polna knjig«, pri čemer je izražena potreba po dodatnih delavnicah in interaktivnih dejavnostih. Na vprašanje o dosedanji učinkovitosti programa sodelovanja s potujočo knjižnico pri spodbujanju zgodnje pismenosti (Tabela 3) je večina anketirancev (21 od 23) odgovorila, da je program sodelovanja s potujočo knjižnico zelo učinkovit ali učinkovit pri spodbujanju zgodnje pismenosti med otroki. Ta visoka stopnja zadovoljstva in zaznana korist programa kažeta, da dejavnosti, omogočene z obiski potujoče knjižnice, ustrezajo izobraževalnim potrebam otrok v predšolskih ustanovah.

VLOGA STARŠEV PRI RAZVOJU PISMENOSTI

Potujoča knjižnica vpliva ne le na otroke in vzgojitelje, temveč tudi na starše. Obisk bibliobusa v predšolskih ustanovah spodbuja starše k aktivnejši vlogi pri razvoju družinske pismenosti. Večina staršev (70 %) redno bere z otroki doma, 56 % staršev pa spodbuja otroke, da sami izberejo knjige (Tabela 3).

Te dejavnosti ne podpirajo le izobraževanja v vrtcu, ampak ustvarjajo dolgoročno povezavo otrok s knjigami. Starši, ki sodelujejo v bralnih dejavnostih, so opazili pozitivne spremembe v vedenju in interesih otrok, kar vključuje večji interes za branje novih zgodb, boljšo koncentracijo pri poslušanju in sodelovanju v bralnih dejavnostih ter povečano motivacijo za raziskovanje novih tem skozi knjige. Vključenost staršev krepi družinsko pismenost, knjige pa postajajo pomemben del vsakdanjega življenja, kar že od

Tabela 1. Opažene spremembe v vedenju ali interesih otrok po rednih obiskih bibliobusa

Katere pozitivne spremembe ste opazili v vedenju oziroma interesih otrok po uvedbi rednih obiskov bibliobusa?	Povečano zanimanje za knjige in branje	78 %
	Povečana ustvarjalnost skozi zgodbe in slikanice	35 %
	Izboljšano sodelovanje pri dejavnostih branja in razprave o prebranem	35 %
	Povečana motivacija za učenje in raziskovanje	35 %
	Povečane socialne veščine s skupinskim branjem in interakcijo s knjižničarjem	39 %
	Večja empatija in razumevanje do vrstnikov in drugih ljudi	9 %
	Ni bilo zaznanih sprememb	4 %

Tabela 2. Učinkovitost sodelovanja potujoče knjižnice in otroških vrtcev pri spodbujanju zgodnje pismenosti

UČINKOVITOST				
Zelo učinkovito	Učinkovito	Srednje učinkovito	Šibko učinkovito	Neučinkovito
14	7	2	0	0

Tabela 3. Vključenost staršev v razvoj zgodnje in družinske pismenosti

Menite, da je prihod bibliobusa prispeval k aktivnejšemu vključevanju staršev v razvoj zgodnje in družinske pismenosti?	Redno branje knjig z otroki doma	70 %
	Postavljanje vprašanj in spodbujanje pogovora o prebranih knjigah	17 %
	Aktivno sodelovanje na literarnih dogodkih v vrtcu ali knjižnici	22 %
	Nakup knjig za domačo knjižnico	9 %
	Spodbujanje otrokovega zanimanja za branje in raziskovanje knjig	56 %
	Spodbujanje otroka k samostojni izbiri knjig za branje	52 %
	Podpora in pohvala otroku za njegov napredek pri branju in razumevanju	13 %
	Ni bilo zaznanih sprememb	13 %

najzgodnejših let spodbuja otroke k branju. To kaže na pomen stalnega stika s knjigami, ki se ne omejuje samo na vrtec, ampak se prenaša tudi v domače okolje, s čimer se krepi družinska pismenost kot temelj vseživljenjskega učenja.

ZAKLJUČEK

Rezultati raziskave potrjujejo, da redni obiski bibliobusa v predšolskih ustanovah pomembno vplivajo na razvoj zgodnje pismenosti. Potujoča knjižnica otrokom omogoča stalen dostop do knjig in knjižničnih programov, kar spodbuja njihov interes za branje, razvija ustvarjalnost in prispeva k njihovem izobraževalnemu razvoju. Sodelovanje med vzgojitelji in knjižničarji se je izkazalo kot ključno za uspešno izvajanje programa zgodnje pismenosti, starši pa so prepoznali pomen branja doma, kar dodatno prispeva k razvoju družinske pismenosti. Čeprav so rezultati raziskave pozitivni, so bile prepoznane tudi nekatere ovire,

ki jih je treba premagati. Izzivi vključujejo prostorske omejitve, delovni čas ter potrebo po boljši organizaciji postajališč in daljšem zadrževanju bibliobusa v vrtcih. Priporočamo uvedbo dodatnih izobraževalnih delavnic, krepitev komunikacije med knjižničarji in vzgojitelji ter razmislek o širitvi potujoče knjižnične službe, da bi povečali njeno dostopnost in učinkovitost. Na koncu, sodelovanje med potujočo knjižnico in predšolskimi ustanovami predstavlja dragocen model spodbujanja zgodnje in družinske pismenosti. Ta model prispeva ne le k izobraževalnemu napredku otrok, temveč tudi k aktivni vključenosti celotne skupnosti v proces vseživljenjskega učenja ter potrjuje pomen knjižnic kot ključnih ustanov za izobraževanje in kulturo.

² <https://knjiznica-bjelovar.hr/program/teta-procitaj-i-moju/>

ZAGOTAVLJANJE KNJIŽNIČNIH STORITEV¹

VKLJUČITEV DVEH NOVIH VOZIL POTUJOČIH KNJIŽNIC V MREŽO KNJIŽNIC BARCELONE

ROSA POCH CASANOVAS, Pokrajinski svet Barcelone (Španija), pochcr@diba.cat
MARTA SALA GONZÁLEZ, Potujoča knjižnica Serra de Rubió (Španija), salagmr@diba.cat
MARTA SORRIBAS TORNÉ, Potujoča knjižnica Serra del Cadí (Španija), sorribastm@diba.cat

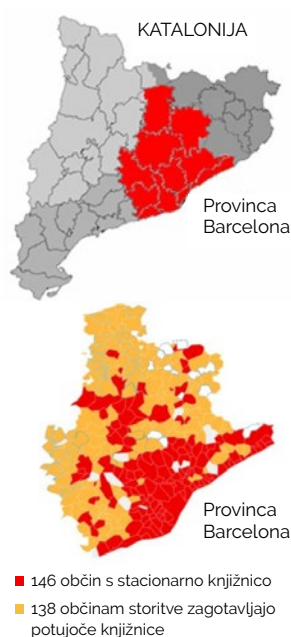
Provincialni svet Barcelone (Diputació de Barcelona) je razširil dostop do knjižničnih storitev na občine z manj kot 300 prebivalci, ki niso imele stalne knjižnice ali postajališč potujoče knjižnice iz Mreže občinskih knjižnic v provinci Barcelona (XBM). Za zagotavljanje knjižničnih storitev v teh občinah sta bili izdelani dve manjši vozili, število vozil potujoče knjižnice se je tako povzpelo na 12, s čimer zasledujemo cilj 100 % dostopa prebivalstva do knjižničnih storitev in s tem zagotovitev kulturnih pravic vsem državljanom.

Čeprav katalonski zakon o knjižnicah² predpisuje storitve potujočih knjižnic za občine z manj kot 3.000 prebivalci, pa ne predvideva ukrepov za občine z manj kot 300 prebivalci. Da bi zagotovili kulturne pravice vseh prebivalcev, morajo pristojni organi predlagati kakovostne kulturne storitve tudi za najmanjše občine.

Katalonija ima 7,9 milijona prebivalcev, od katerih jih 5,7 milijona živi v provinci Barcelona. Najvišji organ lokalne uprave v provinci je Provincialni svet Barcelone, ki občinam nudi tehnično in finančno podporo za zagotavljanje občinskih storitev. Provinca ima 311 občin, od katerih je majhnih krajev 152. Ti majhni kraji predstavljajo 49 % občin, vendar le 3 % prebivalstva. Ta članek se bo osredotočil na zagotavljanje knjižničnih storitev v teh manjših krajih.

Mreža občinskih knjižnic v provinci Barcelona (XBM) je obsežna mreža javnih knjižnic z dolgo tradicijo in skupnim modelom delovanja. Od 311 občin v provinci jih 284 že ima dostop

do knjižničnih storitev: 146 od teh ima stacionarne knjižnice, 138 pa storitve zagotavljajo potujoče knjižnice. Trenutna javna knjižnična mreža pokriva kar 98,72 % prebivalstva v provinci.

Zemljevid province Barcelona. Občine s knjižničnimi storitvami (knjižnica ali potujoča knjižnica) Zemljevid: Diputació de Barcelona

Provincialni svet Barcelone zagotavlja knjižnične storitve po celotni provinci in prilagaja storitev velikosti občine. Občine z več kot 3.000 prebivalci morajo imeti stacionarne knjižnice, za občine s 300 do 3.000 prebivalci pa so na voljo storitve potujoče knjižnice. Z nedavno spremembo je bila odpravljena omejitev 300 prebivalcev; tako Provincialni svet Barcelone zdaj zagotavlja knjižnične storitve vsem občinam, ne glede na njihovo velikost, z uporabo še dveh novih kombijev.

Potujoča knjižnica Serra del Cadí.
Foto: Marta Sorribas

Potujoča knjižnica Serra de Rubió.
Foto: Marta Sala

¹ Opomba urednika: Zaradi razlike v terminologiji smo izraz *Public Reading Service* iz angleščine, s katerim so avtorice prevedle termin *Sistema de Lectura Pública* iz katalonsčine, v slovenščino prevajali kar kot *knjižnične storitve*, ki ima sicer ožji pomen. *Sistema de Lectura Pública* je katalonski naziv, ki se nanaša na sistem javnega branja v Kataloniji. Izraz je del uradne katalonske terminologije in je natančno opredeljen v Zakonu o katalonskem knjižničnem sistemu (*Llei del sistema bibliotecari de Catalunya*). Opisuje mrežo javnih knjižnic, potujočih knjižnic in povezanih storitev, katerih namen je zagotavljanje dostopa do knjižničnih virov ter spodbujanje bralne kulture za vse prebivalce Katalonije.

² Llei 4/1993, del Sistema Bibliotecari de Catalunya, člen 36

CILJI

Provincialni svet Barcelone je postavil vrsto ciljev, s katerimi želi doseči majhne občine in uresničiti demokratizacijo javnega branja. Ti cilji zagotavljajo:

- Teritorialno pravičnost: Dostop do knjižničnih storitev v vsaki občini.
- Enaka kakovost storitve: V vseh občinah se zagotavlja storitev enake kakovosti.
- Zagotovljene kulturne pravice: Program si prizadeva zagotoviti kulturne pravice z enakim dostopom.
- Prilagodljivost lokalnim potrebam: Storitve je zasnovana tako, da se prilagaja potrebam vsakega območja.

NAČRTOVANJE

Postopek je potekal v več fazah analize in razmisleka:

- Ocena virov, ki jih Provincialni svet Barcelone trenutno ponuja občinam z manj kot 5.000 prebivalci.
- Izvedba socio-kulturne študije ciljnega območja.
- Raziskava storitev, ki jih za manjše občine zagotavljajo druge uprave.

Posvetovanja z lokalnimi oblastmi o njihovih potrebah, kjer je bilo potrjeno, da je storitev potujoče knjižnice najustreznejša rešitev.

Na podlagi teh aktivnosti je bilo ugotovljeno, da je nabava dveh novih bibliokombijev optimalna rešitev za zadovoljitev teh potreb. Knjižnične storitve zagotavlja Provincialni svet Barcelone v okviru dogovora z lokalnimi oblastmi. Provincialni svet zagotavlja vse potrebne vire, vključno z materialnimi in kadrovskimi, kulturnimi programi in finančno podporo za zaposlitev kulturnega promotorja na lokalnem območju. Lokalne oblasti bodo delovale kot povezovalni člen z občinskimi sveti za vse zadeve, povezane z nemotenim delovanjem storitve, prav tako pa bodo odgovorne za zaposlitev kulturnega promotorja. Občine sodelujejo v projektu s podpisom pravnega dogovora.

Bibliokombiji zagotavljajo knjižnične storitve z zanimivo ponudbo, spodbujajo bralne iniciative in sodelujejo z lokalnimi organizacijami. To krepi prisotnost v okolju in vzpostavlja knjižnico kot kulturni motor na območju občin.

Bralni klub. Potujoča knjižnica postane kulturni motor skupnosti. Foto: Marta Sorribas

Bibliokombija lahko nudita primerljive storitve, kot večje vozilo, vendar z enim zaposlenim, ki deluje kot voznik in knjižničar.

Razpored postankov potujoče knjižnice je določen glede na več dejavnikov:

- število sodelujočih občin,
- število prebivalstva: večja naselja imajo pogostejše obiske (enkrat na teden za naselja z več kot 150, enkrat na 14 dni za naselja z manj kot 150 prebivalci in na zahtevo za naselja, kjer ni stalne potrebe po rednem obisku) in
- prisotnost šole: občine s šolami se obiskuje tedensko.

Potujoča knjižnica spodbuja branje in znanje v šolah na svojem območju. Foto: Marta Sala

NAČRTOVANJE POTI

Pri načrtovanju poti se upošteva, da je:

- vsak postanek omejen na največ 1–1,5 ure,
- na dan se obiskujejo največ tri občine,
- bibliokombiji delujejo ob ponedeljkih in torkih samo popoldne, od srede do petka pa dopoldne in popoldne
- in upoštevane so bile tudi časovne in lokacijske preference, ki so jih posredovale občine.

IZVEDBA STORITVE

Nova bibliokombija merita skoraj 7 metrov v dolžino, kar omogoča lažje manevriranje, dostop in ustavljanje v manjših krajih v primerjavi z večjimi vozili. Naprave v vozilu delujejo na elektriko, zato jih je treba priključiti na vsaki postaji. Za nemoteno delovanje ob izpadih električne energije vozili uporabljata dizelski generator. Dostop za uporabnike je omogočen prek drsnih stranskih vrat, medtem ko so zadaj dvokrilna vrata. Tenda na strani vozila omogoča tudi zaščito pred soncem. Prepoznavna sta po značilnih barvah in oblikovanju, ki se sklada z vizualno podobo bibliobusov Provincialnega sveta Barcelone.

Notranjost potujoče knjižnice Serra del Cadí. Foto: Marta Sorribas

Notranjost vozila je prostorna in omogoča udobno gibanje ter delo stoje. Opremljena je z razstavnimi policami, delovnim mestom za pomoč uporabnikom in prostorom za izvajanje usposabljanj.

Vodja bibliobusa izvaja usposabljanje informacijske pismenosti.

Foto: Pokrajinski svet Barcelona

Zunanji prostor lahko preprosto preoblikujemo v prijetno območje za druženje in kulturne aktivnosti. Odprejo se zadnja vrata, raztegne se tenda, razstavijo se novosti iz knjižničnega gradiva, ob tem pa je mogoče izvajati tudi kulturne dogodke.

Dostopnost je ključna. Vozilo vključuje zložljivo rampo za uporabnike z gibalnimi oviranostmi in indukcijsko zanko za osebe, ki imajo težave s sluhom.

Kombija sta opremljena z najnovejšo tehnologijo za zagotavljanje celotnega spektra knjižničnih storitev. Vključujeta prenosni računalnik z nameščeno programsko opremo za knjižničarje, tri tablice za brskanje po internetu in usposabljanje uporabnikov ter informacijski zaslon za predstavitev knjižničnih storitev. Za zanesljivo internetno povezavo uporabljata poseben mrežni usmerjevalnik (router), ki samodejno izbere najboljše razpoložljivo omrežje.

Bibliokombi ponuja skrbno izbrano zbirko približno 500 enot gradiva, večina teh je razstavljenih. Zbirka se redno osvežuje in prilagaja glede na potrebe uporabnikov. Poleg tega so pripravljene tematske zbirke, ki podpirajo specifične projekte in pobude.

Pestra zbirka, prosto dostopna uporabnikom.

Foto: Marta Sala

Knjižnična mreža omogoča tudi medknjižnično izposajo in dostop do digitalnih vsebin, kar uporabnikom omogoča večji izbor gradiva.

EVALVACIJA

Bibliokombija delujeta od marca 2023 in trenutno oskrbujeta 29 krajev s populacijo od 29 do 297 prebivalcev. Storitev zajema tudi območje štirih podeželskih šol.

Po uspešnem letu delovanja lahko z gotovostjo ocenimo vpliv programa, in sicer:

- bibliokombija sta postala sestavni del vsakdanjega življenja v teh občinah, saj spodbujata povezovanje med prebivalci in lokalnimi organizacijami,
- spremenila sta se v živahna stičišča skupnosti, kjer ljudje najdejo dragocen prostor za druženje.

Potujoča knjižnica je dragocen vir za skupnost, ki je v celoti vključen v vsakdanje življenje prebivalcev v občinah, ki jih oskrbuje.

Foto: Marta Sorribas

V zadnjem letu sta kombija prevozila impresivnih 34.000 kilometrov. V tem času so izdali 208 knjižničnih izkaznic, omogočili izposajo skoraj 10.000 enot gradiva (približno 2 izposoji na prebivalca).

Kombija sta gostila kar 60 dogodkov, ki so privabili skoraj 1.600 udeležencev. Prav tako sta si pridobila močno prisotnost na družbenih omrežjih, saj ju na Instagramu spremlja skoraj 800 sledilcev.

Kulturno promocijska dejavnost v organizaciji potujoče knjižnice. Foto: Marta Sorribas

ZAKLJUČKI

Storitev potujoče knjižnice je optimalna, ekonomična in trajnostna rešitev za manjše občine. Zagotavlja visokokakovostne storitve in deluje v sklopu knjižnične mreže. Storitev je bila v občinah izjemno dobro sprejeta, saj je okrepila in obogatila njihove kulturne vsebine.

S knjižničnimi storitvami, ki dosegajo 98,72 % prebivalstva, se program približuje svojemu cilju. Trenutno je v razvoju že 13. potujoča knjižnica XBM in 3. kombi, ki bo pokrival preostale manjše občine ter omogočil dostop do storitev vsem prebivalcem province.

OBISKI EKIPE POTUJOČE KNJIŽNICE V ENOTAH DOMA UPOKOJENCEV PTUJ

TJAŠA MRGOLE JUKIČ, Knjižnica Ivana Potrča Ptuj, tjasa.mrgole-jukic@knjiznica-ptuj.si

BOJAN PETEK, Knjižnica Ivana Potrča Ptuj, bojan.petek@knjiznica-ptuj.si

Leta 2022 smo se tudi v Potujoči knjižnici na Ptuj odločili, da bomo pričeli obiskovati domove upokojencev. Pod okriljem Doma upokojencev Ptuj so takrat delovale štiri enote. Najprej pa smo preučili tovrstno prakso pri nas, torej katere slovenske potujoče knjižnice obiskujejo domove in na kakšen način takšno sodelovanje poteka. Po raziskavah, ki so jih opravili v Ljubljani, smo ugotovili, da si stanovalci domov želijo več kot le obisk bibliobusa, ki stoji pred stavbo.

Povezali smo se z vodstvom doma, predlagali sodelovanje, zasnovali projekt, kjer smo aktivno sodelovali z izbranim osebjem, in ga leta 2023 začeli pilotno izvajati. V letu 2024 je ta aktivnost postala naša redna dejavnost. V letu 2024, ko so odprli še eno novo enoto, smo vključili še eno premično knjižnico in tako sedaj obiskujemo pet enot Doma upokojencev Ptuj, in sicer na Ptuj, Žabjaku, Kidričevem, Juršincih in Muretincih.

Aktivno sodelovanje v projektu je vključevalo:

- Izobraževanje dveh zaposlenih oseb iz vsake enote doma upokojencev
- Postavitev knjižnih polic (Dom upokojencev) in namestitve gradiva (KIP)
- Obisk bibliobusa v posamezni enoti doma štirikrat v letu
- Čajanko – obisk bibliobusa naj bo dogodek

IZOBRAŽEVANJE ZAPOSLENIH IN DOGOVOR O NAČINU SODELOVANJA

Vodstvo doma nam je sporočilo naslove osmih zaposlenih, ki so se udeležile seminarja. Pripravili smo ga v knjižnici. Namen usposabljanja je bil, da se med seboj spoznamo, izmenjamo kontakte, da udeležence seznanimo z raznovrstnim gradivom,

ki ga hranimo v knjižnici (knjižno in neknjižno gradivo, serijske publikacije), da jim predstavimo možnost brezplačne izposoje elektronskih in zvočnih knjig, jih seznanimo z različnimi postopki v Cobiss+ (kako rezervirajo gradivo ipd.), da predstavimo delo potujoče knjižnice in kako smo si zamislili naše sodelovanje. Udeležence so na koncu izobraževanja prejele potrdila in domske izkaznice. Vsaka enota ima svojo izkaznico in nanjo izposodimo vse knjige, ki jih dostavimo v dom. V domu pa imajo knjigo, kamor vpisujejo osebe, ki so si izposodile knjige iz premične zbirke.

Izobraževanje se nam je obrestovalo, saj smo že od začetka lahko kvalitetno sodelovali. »Domske knjižničarke« so postale naše podaljšane roke, saj lahko ponudijo gradivo tudi tistim varovancem, ki so vedno v posteljah, slabovidnim ...

POSTAVITEV KNJIŽNIH POLIC

V vsaki enoti doma so uredili knjižne police in zraven namestili udoben stol. Nad policami smo namestili tablo, na kateri je napisano ime naše knjižnice in naš logotip. Predvidevali smo, da bo za stanovalce to pomenilo novost in gostovanje neke druge ustanove, kar je dodatna vrednost. Navdaja jih z dobrim občutkom, da je pri njih prisotna »prava« knjižnica. Pomembno je tudi, da zbirko menjavamo, da je na policah že na pogled vedno nekaj novega, ki pritegne oko mimoidočega.

Premična knjižna zbirka v Domu upokojencev Ptuj, enota Kidričevo. Foto: Tjaša Mrgole Jukič

OBISKI POTUJOČE KNJIŽNICE IN ZAMENJAVA ZBIRKE

Obisk opravimo v vsaki enoti štirikrat v letu in takrat zamenjamo knjižnično zbirko. V vsaki enoti je okoli 300 knjig. Seveda smo izbirali knjige z večjim tiskom, romane domačih avtorjev, pa nekaj zgodovinskih, kriminalk, knjige o rožah ... Nismo pa pomislili, da si stanovalci želijo tudi otroških slikanic. »Zakaj«, smo se čudili. »Ker pridejo na obisk vnuki«, so nam povedali.

Pred vsakim obiskom se z »domsko knjižničarko« dogovorimo o zeleni literaturi, naročenem gradivu in zamenjavi gradiva. V letu 2023 smo izposodili 2.404 knjižničnih enot. Opazili smo, da interes in izposoja raste.

Zamenjava kolekcije v Domu upokojencev Ptuj, enota Juršinci. Foto: Tjaša Mrgole Jukič

OBISK BIBLIOBUSA NAJ BO DOGODEK – BRALNA ČAJANKA

Da bi opozorili na obisk knjižnice, smo si zamislili obliko dela, ki smo jo poimenovali Bralne čajanke. Dogovorili smo se, da bomo potujoči knjižničarji poskrbeli za program (pripovedovanje pravljice), stanovalci pa bodo deležni čaja in še kakšne dobrote. Presenečenje nas je čakalo že ob prvem obisku, ko se je dogodka udeležilo približno 50–60 stanovalcev, saj nismo pričakovali takšnega odziva.

Bralna čajanka – najprej pravljica, nato čaj in keksi, ki so jih spekli stanovalci.
Foto: Bojan Petek

Po letu dni smo se vodstvo Doma upokoencev in »domske knjižničarke« ter vodstvo naše knjižnice in zaposleni v Potujoči knjižnici sestali ter opravili evalvacijo. Ugotovili smo, da smo v letu dni izposodili preko 2.000 knjig, da je velik interes za sodelovanje tudi v prihodnje in da delo poteka brez

zapletov. Izrazili so željo, da naj bodo pravljice kratke in vizualizirane. Tako smo se odločili za poseben nastop. Bojan Petek je izdelal rekvizite, Tjaša Mrgole Jukič je pripovedovala pravljico, trije kolegi (Bojan Petek, Luka Gajšek in Andreja Rimele) pa so nastopili v vlogi igralcev... Dobili smo navdih za zimsko pravljico Snežakov prvi božič, sledila je še spomladanska pravljica Zaljubljeni zvonček, ki smo jo uprizorili tudi na srečanju potujočih knjižnic v Ljubljani.

Projekt, ki ga izvajamo že drugo leto, se je izkazal kot odlična oblika sodelovanja med ustanovama in v veliko zadovoljstvo stanovalcev doma. Tako bralne čajanke kakor branje samo sta biblioterapiji, ki imata mnogo pozitivnih učinkov, preusmerita misli, popeljeta v svet domišljije ali pa preprosto služita kot izhodišče za druženje in pogovor.

Pravljica Zaljubljeni zvonček na festivalu potujočih knjižnic v Ljubljani.
Foto: Žaklina Nikolić

»VEČ PROSTORA KOT KVADRATOV« PROGRAMI POTUJOČE KNJIŽNICE V ŽIVO IN VIRTUALNO

NIKA ČABRIĆ, Knjižnice mesta Zagreb (Hrvaška), nika.cabric@kgz.hr

DINKA MARKULIN, Knjižnice mesta Zagreb (Hrvaška), dinka.markulin@kgz.hr,

SARA SEMENSKI, Knjižnice mesta Zagreb (Hrvaška), sara.semenski@kgz.hr

Potujoča knjižnica Knjižnic mesta Zagreba (KMZ) je bila ustanovljena leta 1976 in je edina potujoča knjižnica v Republiki Hrvaški, ki deluje na območju dveh županij – mesta Zagreb in Zagrebške županije. Od leta 1980 do 2021 je delovala z dvema bibliobusoma. V začetku januarja 2022 smo enega izmed bibliobusov (VOLVO, letnik 1995) zaradi starosti, pogostih okvar in visokih stroškov popravil umaknili iz uporabe. Knjižnice mesta Zagreba pa zaradi velikosti investicije same niso mogle kupiti novega nadomestnega bibliobusa

V letu 2024 Potujoča knjižnica KMZ tako z enim bibliobusom (MAN, letnik 2011) deluje v dveh izmenah in obiskuje skupaj 47 postajališč (32 v mestu Zagreb in 15 v

Zagrebski županiji) pod geslom *vsakih 14 dni ob istem času na istem mestu*. Knjižno gradivo je možno izposoditi za 30 dni z možnostjo podaljšanja, avdiovizualno, elektronsko in prilagojeno gradivo pa za 14 dni, prav tako z možnostjo podaljšanja.

Po izgubi enega izmed dveh bibliobusov in omejitev povezanih z epidemijo COVID-19 smo se soočili z velikim izzivom pri uvajanju novih dejavnosti in programov. Organizacija in izvedba dejavnosti se je skozi čas prilagajala potrebam novih generacij uporabnikov. Tako je potujoča knjižnica poleg svojega fizičnega prostora v bibliobusu našla tudi svoj virtualni prostor.

S kreiranjem raznovrstnih programov, kot so natečaji za najboljšo znanstveno-fantastično kratko zgodbo, spletni kvizi, pop-up razstave in potujoče razstave, ter s predstavljanjem prevajalcev preko video posnetkov na družbenih omrežjih, potujoča knjižnica ustvarja bogato vsebinsko ponudbo.

Prav tako organiziramo številna gostovanja v živo, povezana s projekti, aktivnostmi in dogodki, kot so *Mesec hrvaške knjige*, *Noč knjige*, *Projekt 65+*, *Beri mi!* – nacionalna kampanja za spodbujanje branja otrokom od najzgodnejših let¹, *STEM revolucija* in ustvarjanje virtualnega programa z naslovom *Živa knjižnica*, v okviru katere so bili posneti kratki video zapisi o

¹ Mjesec hrvatske knjige, Noč knjige, Projekt 65+, Čitaj mi! – Nacionalna kampanja za poticanje čitanja naglas djeci od najranije dobi, STEM Revolucija

»navadnih« ljudi z »nenavadnimi« življenji. Med programi v živo izstopa še *Pokušnja knjig* (*Kušanje knjiga*), ko smo pred bibliobusom pripravili mize in stole kot v restavraciji ter obiskovalcem knjige servirali na krožnike, pred tem pa so dobili seveda tudi meni z dnevno ponudbo. Na ta nenavaden način smo poskusili predstaviti knjige predvsem hrvaških avtorjev, katerih dela se redkeje izposojajo. S takšnim naborom novih programov in aktivnosti potujoča knjižnica dokazuje, da je vsebina pomembnejša od oblike in da so prostorske možnosti le stvar percepcije.

Pokušnja knjig – restavracija pred bibliobusom.
Foto: Arhiv Potujoče knjižnice KMZ

Pokušnja knjig – dnevni meni.
Foto: Arhiv Potujoče knjižnice KMZ

Živa knjižnica je najpomembnejši virtualni projekt potujoče knjižnice, uresničen v okviru *Leta branja 2021* (*Godina čitanja 2021*) po navdihu danskega projekta *The Human Library* iz leta 2000. V *Živi knjižnici* so vsakdanji ljudje žive knjige in pripovedujejo zgodbe, ki temeljijo na resničnih dogodkih. Intervjuje, snemanje in montažo je zasnovala in izvedla kolegica Dinka Markulin. Cilj projekta je prikazati običajne ali nenavadne življenjske zgodbe ljudi iz našega okolja, ki na nek način senzibilizirajo javnost. S projektom smo zajeli naslednje teme:

avtizem, tetoviranje, LGBTQ+ skupnost, brezdomstvo, migracije in ob 45. obletnici potujoče knjižnice predstavili naše dolgoletne člane. Od leta 2021 do 2022 smo posneli šest video posnetkov, ki so bili objavljeni na spletni strani in družbenih omrežjih potujoče knjižnice.

Živa knjižnica. Foto: Arhiv Potujoče knjižnice KMZ

Prvi video z naslovom *Debeli Werther* je pogovor z Daliborjem Talajićem na temo starševstva avtističnega otroka. Drugi objavljeni video, *Kontakt mavrice* (*Dugin kontakt*), je pogovor s Sandro Tolić na temo skupnosti LGBTQ+. Tretji video je pogovor s tetovatoriko Nikko Dott z naslovom *Kreativni nered*. Četrti video z naslovom *Življenje z napako* (*Život z griješkom*) nam skozi pripoved anonimnega sogovornika predstavi surovo realnost življenja na cesti. Z njim smo obeležili svetovni dan brezdomcev.

V mesecu novembru 2021 je bila tema petega videa cikla *Žive knjižnice* 45. obletnica potujoče knjižnice KMZ in pogovor z našimi zvestimi člani. V letu 2022 je izšel zadnji, šesti video *Žive knjižnice*, pogovor s priseljencem Semihom Adigüzelom z naslovom *Leteći begunec* (*Flying refugee*).

V virtualnem prostoru smo v *Mesecu hrvaške knjige 2023* s kratkimi videi prek družbenih omrežij, Facebooka in Instagrama, pod skupnim naslovom *Prevajalci, avtorjevi najvažnejši zavezniki*, predstavili tudi nekatere prevajalce. Pogovarjali smo se s Ksenijo Banović, prevajalko iz portugalske, Majo Vukušić Zorica, prevajalko iz francoščine, Krešimirjem Krnicom, prevajalcem iz angleščine, slovenščine, urduja in hindijščine, Ano Badurina, prevajalko iz italijanščine, Mladenom Martićem, prevajalcem iz poljščine in Mišom Grundlerjem, prevajalcem iz švedščine, danščine, norveščine in angleščine.

Prevajalci avtorjevi najveći zavezniki. Foto: Arhiv Potujoče knjižnice KMZ

Z nenehnim sodelovanjem z različnimi institucijami, kot so Ministrstvo za kulturo in medije Republike Hrvaške, Policijska akademija »Prvi hrvatski redarstvenik«, Muzej Mimara in številne druge, potujoča knjižnica še širi svoje področje delovanja. Tako je, na povabilo Ministrstva za kulturo in medije Republike Hrvaške potujoča knjižnica leta 2023 sodelovala pri predstavitvi nacionalnega programa *Rojeni za branje* (*Rodeni za čitanje*), to je program spodbujanja branja od zgodnjega otroštva, ki se ukvarja s predšolskimi otroki kot bralci z aktivno vlogo pediatrov.

Potujoča knjižnica je s sinergijo organizacije in izvajanja programov v virtualnem prostoru in programov v živo uspešno nadaljevala s promocijo osnovnega poslanstva vsake knjižnice – bralne kulture.

Razširjena ekipa potujoče knjižnice.
Foto: Arhiv Potujoče knjižnice KMZ

Dostop do posnetkov Potujoče knjižnice KMZ na YouTubeu

»KULTURA V GIBANJU«

NADGRADNJA KNJIŽNIČNIH STORITEV POTUJOČE KNJIŽNICE

VUKOVARSKO-SREMSKE ŽUPANIJE

VEDRANA LUGIĆ, Mestna knjižnica in čitalnica Vinkovci (Hrvaška), knjiznica@gkvk.hr

KLAUDIJA MANDIĆ, Mestna knjižnica in čitalnica Vinkovci (Hrvaška), klaudija@gkvk.hr

Potujoča knjižnica Vukovarsko-sremske županije deluje od leta 2006. Ustanovljena je bila pod sloganom »Knjiga na vašem pragu« z namenom zagotavljanja dostopnosti in nudenja osnovnih knjižničnih storitev prebivalcem majhnih naselij, oddaljenih od večjih središč, ki nimajo dostopa do stacionarne knjižnice.

Glede na podatke zbrane v Anketnem vprašalniku za potujoče knjižnice na Hrvaškem¹ je potujoča knjižnica Vukovarsko-sremske županije v letu 2022 obiskala 66 postajališč v 18 občinah in enem mestu ter imela 1.402 članov. Pomembno je poudariti, da gre za naselja s številom prebivalstva od 83 (naselje Bokšić) do 5.076 (naselje Ivankovo) prebivalcev, v katerih prevladujejo osebe, ki so starejše od 50 let. Potujoča knjižnica Vukovarsko-sremske županije poleg svoje osnovne naloge zagotavljanja dostopa do virov informacij in literature za formalno in neformalno izobraževanje ter spodbujanje bralnih navad, pismenosti in vseživljenjskega učenja izvaja številne projekte in organizira programe za različne starostne in interesne skupine. Za učinkovito delovanje službe ni dovolj zgolj strokovno in kompetentno osebje, temveč tudi ustrezno opremljeno, funkcionalno, varno in za uporabnike udobno vozilo.

Problem starosti vozila, ki se je pojavil v zadnjih letih, je močno vplival na učinkovitost službe, saj je bibliobus zaradi pogostih okvar izostajal s postajališč, kar je otežilo dostopnost knjižničnih storitev. Stroški vzdrževanja vozila so naraščali, pojavila so se vprašanja o prenehanju delovanja vozila in obstoju same službe.

1 Podatki so iz Anketnega vprašalnika za potujoče knjižnice Republike Hrvaške, ki jih za vsako leto zbira Komisija za potujoče knjižnice Hrvaškega knjižničarskega društva.

2 Čitanjem do vključivog društva

3 Operativni program Učinkoviti ljudski potenciali (OPULJP) je plansko-programski dokument, v katerem so podrobno opisani in razdelani ukrepi in aktivnosti za učinkovito izvajanje in uporabo Evropskega socialnega sklada, enega glavnih instrumentov Evropske unije, namenjenega zagotavljanju podpore naložbam v človeški kapital in krepitvi koherentnosti evropskega gospodarstva.

4 Kultura u pokretu

5 Bebe u bibliobusu

Mestna knjižnica in čitalnica Vinkovci je rešitev tega problema našla v razpisu *Z branjem do vključujoče družbe*², ki ga je objavilo Ministrstvo za kulturo in medije Republike Hrvaške. Namen razpisa je bil povečati socialno vključenost ranljivih skupin s spodbujanjem bralne pismenosti. Razpis je bil izveden v okviru OPULJP³, katerega glavni cilj je bil prispevati k rasti zaposlovanja in krepitvi socialne kohezije na Hrvaškem. Poudarek razpisa je bil predvsem na povečanju socialne vključenosti ranljivih skupin (otrok in mladih do 25 let, starejših od 54 let, brezposelnih, vključno z dolgotrajno brezposelnimi, invalidov in pripadnikov romske in drugih narodnih manjšin) s spodbujanjem bralne pismenosti. Med dvanajstimi izbranimi projekti je bil tudi projekt Mestne knjižnice in čitalnice Vinkovci *Kultura v gibanju*⁴, ki smo ga prijavi v partnerstvu z Vukovarsko-sremsko županijo in Mestom Vinkovci.

Mestna knjižnica in čitalnica Vinkovci si je s projektom *Kultura v gibanju* prizadevala prispevati k razvoju bralne pismenosti, govora in jezika pri predšolskih otrocih ter vzbuditi zanimanje učencev za raziskovalno, kritično in ustvarjalno delo skozi bralne prakse. Projekt je vključeval aktivnosti za mlajše od 25 let, starejše od 54 let, osebe z invalidnostmi in pripadnike narodnih manjšin.

DOJENČKI V BIBLIOBUSU⁵

Cilj aktivnosti *Dojenčki v bibliobusu* je bil spodbujati starše in druge odrasle, da začnejo brati otrokom že od rojstva, s čimer branje postane del prijetnega druženja in ustvari posebno čustveno vez med otrokom in odraslim, ki mu

bere. Prav tako je bil eden izmed ciljev spodbuditi starše, da bi s svojimi najmlajšimi čim prej začeli obiskovati potujočo knjižnico.

V okviru te projektne aktivnosti so bili udeleženci seznanjeni s koristmi branja za otroke od rojstva preko organiziranih predavanj in posebej za to izdelanih zloženek. V sodelovanju z vrtci v naseljih, ki jih obiskuje potujoča knjižnica Vukovarsko-sremske županije, so bila organizirana predavanja za starše otrok, ki so to leto vstopili v jaslično skupino, medtem ko so bile za otroke od prvega do tretjega leta organizirane pravljnice urice.

Dojenčki v bibliobusu. Foto: Arhiv Mestne knjižnice in čitalnice Vinkovci

KNJIŽNICA NA OBISKU

Program, zastavljen skozi projektno aktivnost *Knjižnica na obisku*, je bil namenjen predšolskim otrokom s ciljem, da skozi pripovedovanje pravljic in izvedbo delavnic spodbuja umetniška opazovanja, poslušanje, interpretacije umetniških stvaritev za otroke, kot so slikanice, likovna, književna, glasbena, filmska in druga dela. V aktivnosti so

sodelovali otroci (104) v starosti od treh do šestih let, ki so skozi delavnice obravnavali teme družinskih, moralnih in družbenih vrednot, ljubezni, medčloveške solidarnosti in lepega vedenja.

Knjižnica na obisku. Foto: Arhiv Mestne knjižnice in čitalnice Vinkovci

Z BIBLIOSOM V PRVI RAZRED

Aktivnost *Z bibliosom v prvi razred* izhaja iz dolgoletne prakse službe, ki promovira pomembno kulturno in izobraževalno vlogo potujoče knjižnice. Aktivnost je zajela učence prvih razredov vseh naselij v 17 občinah Vukovarsko-sremske županije, njihove učitelje in šolske knjižničarje.

Cilj je bil spodbuditi bralno kulturo, naučiti otroke uporabe knjig in knjižnice, spodbujati komunikacijo knjižničar - otrok ter naučiti »mlade« uporabnike, da je bibliobus tu zanje, za njihove potrebe in želje.

Izvedenih je bilo 26 izobraževalnih delavnic s prvošolčki v 26 osnovnih šolah (matičnih in področnih šolah), ki so prispevale k razvoju bralne pismenosti in kritičnega mišljenja, učenci pa so izpopolnili svoje komunikacijske sposobnosti.

Z bibliosom v prvi razred. Foto: Arhiv Mestne knjižnice in čitalnice Vinkovci

6 Lektira na drugačiji način

7 Vzgojo in izobraževanje v svojem jeziku in pisavi pripadniki narodnih manjšin uresničujejo v skladu z Ustavo Republike Hrvaške, Ustavnim zakonom o pravicah narodnih manjšin ter Zakonom o vzgoji in izobraževanju v jeziku in pisavi narodnih manjšin. Pripadniki narodnih manjšin imajo možnost izobraževanja v maternem jeziku na vseh stopnjah izobraževanja, od predšolske do visokošolske ravni. MODEL A - pouk v jeziku in pisavi narodnih manjšin.

BRALNA ZNAČKA NA DRUGAČEN NAČIN⁶

Aktivnost *Bralna značka na drugačen način* je bila namenjena učencem, ki se šolajo v manjšinskem jeziku po MODEL-u A⁷. Cilji te projektne dejavnosti so bili spodbujanje branja in razvijanje odnosa do umetniške besede, razvijanje strpnosti, enakopravnosti, spoštovanja mnenj drugih, razvijanje analitičnega mišljenja ter razvijanje skupinskega in raziskovalnega dela. Delavnice se je udeležilo 39 učencev in dijakinj pripadnikov narodnih manjšin, med katerimi je bila najbolj zastopana srbska narodna manjšina, sledile so ji rusinska, slovaška, madžarska in ukrajinska.

Bralna značka na drugačen način. Foto: Arhiv Mestne knjižnice in čitalnice Vinkovci

KNJIGA DOSTOPNA VSEM

Aktivnost *Knjiga dostopna vsem* je bila namenjena osebam z oviranostmi. S tem je knjižnica omogočila osebam z motnjami branja in disleksijo ter drugim ranljivim skupinam dostop do knjižničnih programov in gradiv, vključno z zvočnimi knjigami in gradivom v brajlici, s čimer so bili vključeni v kulturno življenje lokalne skupnosti.

Ker so knjižnice prostor socialne vključenosti za osebe s težavami z branjem in disleksijo (Miščin in Gabriel, 2018), pa tudi za vse družbene skupine, ki iz kakršnega koli razloga ne morejo uporabljati standardnih knjižničnih storitev (slepi in slabovidni, otroci z motnjami v razvoju, osebe z invalidnostmi) je bilo izjemno pomembno v ta projekt vključiti ljudi, ki so najbolj izpostavljeni tveganju socialne izključenosti. Osebam z oviranostmi je omogočeno aktivno

sodelovanje v knjižničnih programih, ki jih tudi sooblikujejo, ter jim nuditi dostop do zvočnih knjig in časopisov v Braillovi pisavi. Na ta način je omogočeno vključevanje oseb z oviranostmi v družbeno in kulturno življenje lokalne skupnosti ter zmanjšan občutek izključenosti in osamljenosti.

Knjiga dostopna vsem. Foto: Arhiv Mestne knjižnice in čitalnice Vinkovci

BRALNI KLUB 54+

Projektna aktivnost *Bralni klub 54+* je namenjena aktivnemu vključevanju starejših od 54 let in povečanju občutka pripadnosti skupnosti s članstvom v bralnem klubu. *Bralni klub 54+* je prvi bralni klub te vrste, ki je bil organiziran pri potujoči knjižnici v Vukovarsko-sremski županiji. Osnovan je bil v naselju Nijemci (35 km oddaljeno od večjega kraja) in šteje 12 članic. To so večinoma petdesetletnice in šestdesetletnice, ki so ob vsakodnevnih obveznostih pozabile, kakšne veščine se skrivajo v njih. S prijateljstvom, ki so ga razvile v klubu, si nudijo podporo in spodbudo za javno izražanje svojih mnenj brez strahu pred kritiko drugih. Branje jim je pomagalo in jim pomaga, da na najboljši možen način v danem trenutku izrazijo lastne misli in občutke.

Bralni klub 54+. Foto: Arhiv Mestne knjižnice in čitalnice Vinkovci

Živić, D. (2006). *Stanovništvo Vukovarsko-srijemske županije: (odrednice i obilježja demografskih promjena od sredine 19. do početka 21. stoljeća)*. Zagreb: Institut društvenih znanosti "Ivo Pilar"; Vukovar: Ogranak Matice hrvatske Vukovar.

Vukovarsko-srijemska županija. (2021). *Plan razvoja Vukovarsko-srijemske županije za razdoblje 2021.–2027*. Pridobljeno s <https://vusz.hr/download/prilog-2-analiza-stanja-vukovarsko-srijemske-zupanije/?wpdmdl=17703&refresh=65f172ec45b8f1710322412> (Dostupano 5. marca 2024).

Socijalno uključivanje. (n.d.). *Čitanjem do uključivog društva*. Pridobljeno s <https://www.esf.hr/natjecaji/socijalno-ukljucivanje/citanjem-do-ukljucivog-drustva/> (Dostupano 5. marca 2024).

Program Ujedinjenih naroda za razvoj. (2007). Sažetak izvješća o društvenom razvoju Hrvatska 2006: Neumreženi: Lica socijalne isključenosti u Hrvatskoj. *Revija za socijalnu politiku*, 14(1), 65–84. Pridobljeno s <https://doi.org/10.3935/rsp.v14i1.693>

Črnjar, L., & Vugrinec, L. (2010). Uloga i značaj pokretnih knjižnica u životu lokalne zajednice. *Vjesnik bibliotekara Hrvatske*, 53(3/4), 125–139. Pridobljeno s <https://hrcak.srce.hr/80584>

Šundalić, A., & Barković, I. (2008). Razvojne perspektive Vukovarsko-srijemske županije u uvjetima oskudnosti socijalnoga kapitala. *Društvena istraživanja*, 17(1-2), 77–99. Pridobljeno s <https://hrcak.srce.hr/22638>

Stričević, I., & Čunović, K. (2013). Knjižnične usluge za djecu rane dobi i roditelje u Hrvatskoj. *Vjesnik bibliotekara Hrvatske*, 56(3), 47–66. <https://hrcak.srce.hr/115194>

Ministarstvo znanosti i obrazovanja. (n.d.). *Obrazovanje nacionalnih manjina*. Pridobljeno s <https://mzo.gov.hr/istaknute-teme/odgoj-i-obrazovanje/obrazovanje-nacionalnih-manjina/571> (Dostupano 6. marca 2024).

Sabolić-Krajina, D. (ur.). (2018). *Socijalno inkluzivne knjižnične usluge: zbornik radova*. Koprivnica: Knjižnica i čitaonica "Fran Galović".

Konvencija o pravima osoba s invaliditetom. (n.d.). Pridobljeno s https://www.soih.hr/pdf/soih_editions/kun_o_pravima_osi.pdf

Bibliobus. Foto: Tomislav Čorak

NABAVA VOZILA

Projekt *Kultura v gibanju* je omogućil nabavu novoga specialnoga vozila (bibliobusa) za opravljavanje funkcije potujoće knjižnice. Vozilo je posebej zasnovano in izdelano ter opremljeno z ustreznim knjižničnim pohištvom in drugo opremo, v skladu s predpisi, ki se nanašajo na vozila in knjižnične standarde. Vsa dela na novem vozilu v zvezi s konstrukcijo vozila, opremo vozila, notranjo opremo vozila, garancije, prilagoditev za invalide, omrežne storitve in vso dodatno opremo, ki bo služila učinkovitejšemu delovanju potujoče knjižnice, so bila izvedena v dogovoru s predstavniki projektne skupine in dobaviteljem. Novo, sodobno vozilo v vrednosti 384.564,34 evrov je v Vinkovce prispelo 30. junija 2023, za uporabnike pa je na voljo od 14. avgusta 2023.

Notranjost bibliobusa. Foto: Arhiv Mestne knjižnice in čitalnice Vinkovci

Prebivalstvo, ki se nahaja na obrobju posameznih regij, je pogosto izpostavljeno tveganju socialne izključenosti. Če upoštevamo, da se te regije pogosto uvrščajo med območja z nizko rodnoštvom v Republiki Hrvaški, kot je to v primeru Vukovarsko-sremske županije, lahko rečemo, da se z oddaljenostjo pojavlja tudi problem staranja prebivalstva. Splošne knjižnice si v svojih programih prizadevajo ustvariti čim več inkluzivnih storitev za izboljšanje kakovosti življenja ranljivih skupin prebivalstva.

Mestna knjižnica in čitalnica Vinkovci je s prijavo na projektni predlog *Kultura v gibanju* in odobritvijo njegovega financiranja realizirala nakup novoga sodobnoga vozila in s projektnimi aktivnostmi omogočila vključevanje ranljivih skupin družbe (mladih pod 25 let, starejši od 54 let, osebe z invalidnostmi in pripadniki narodnih manjšin) v knjižnične programe. Z izvajanjem projekta *Kultura v gibanju* je knjižnica odigrala pomembno vlogo pri ozaveščanju javnosti o pomenu branja za osebni razvoj in socialno integracijo, namenjeno ljudem, ki imajo omejen dostop do knjig v kraju bivanja.

Vse programske aktivnosti, ki so bile izvedene v projektu *Kultura v gibanju*, so se izvajale tudi po zaključku projekta, s čimer se je ponovno potrdila pomembna vloga knjižnice pri spodbujanju bralne pismenosti.

190 LET ROJSTVA NAŠEGA PRVEGA POTUJOČEGA KNJIŽNIČARJA

STEPIŠNIKOVO LETO IN POTUJOČA RAZSTAVA O LOVRU STEPIŠNIKU

MATJAŽ STIBILJ, Valvasorjeva knjižnica Krško, predsednik IO Sekcije za potujoče knjižnice pri ZBDS, matjaz@knjiznica-krsko.si

Zveza bibliotekarskih društev Slovenije (ZBDS) je leto 2024 razglasila za **Stepišnikovo leto**, posvečeno spominu na Lovra Stepišnika (1834–1912), prvega slovenskega potujočega knjižničarja, bukovnika¹ in narodnega buditelja, ob njegovi 190 letnici rojstva. Osrednja knjižnica Celje, Knjižnica Josipa Vošnjaka Slovenska Bistrica in Valvasorjeva knjižnica Krško so ob tej priložnosti, v sodelovanju z ZBDS, pripravile pregledno **potujočo razstavo**, ki osvetljuje Stepišnikovo življenje in delo. Avtorji razstave so Srečko Maček, Natalija Stegne in Matjaž Stibilj. Razstavo dopolnjuje tiskana brošura, ki še poglobljeno predstavi pomen Stepišnikovega delovanja.

Razstava vključuje osem panojev: prvih sedem prikazuje Stepišnikovo življenje, osmi pa ponuja pregled razvoja potujočega knjižničarstva na Slovenskem. Od septembra 2024 razstava potuje po slovenskih knjižnicah – svojo pot je pričela v Knjižnici Vojnik, kjer je bila ob tej priložnosti na njeno pročelje postavljena tudi **spominska plošča** Lovru Stepišniku.

Pobuda za leto posvečeno Stepišniku, ki je nastala v okviru domoznanskega oddelka Osrednje knjižnice Celje, izhaja iz spoštovanja do njegove vloge narodnega buditelja in pionirja potujočega knjižničarstva.

Lovro Stepišnik se je rodil leta 1834 v Arclinu pri Celju. Njegovo ljubezen do branja in slovenskega jezika so razvijali lokalni izobraženci, med njimi škof Anton Martin Slomšek. Leta 1863 je skupaj z dr. Josipom Vošnjakom ustanovil prvo slovensko potujočo knjižnico – Slovensko bukvarnico – in Bralno društvo pod Pohorjem. Knjige je prenašal v košu ter jih posojal okoliškim kmetom, zaradi česar velja za začetnika potujočega knjižničarstva v tem delu Evrope.

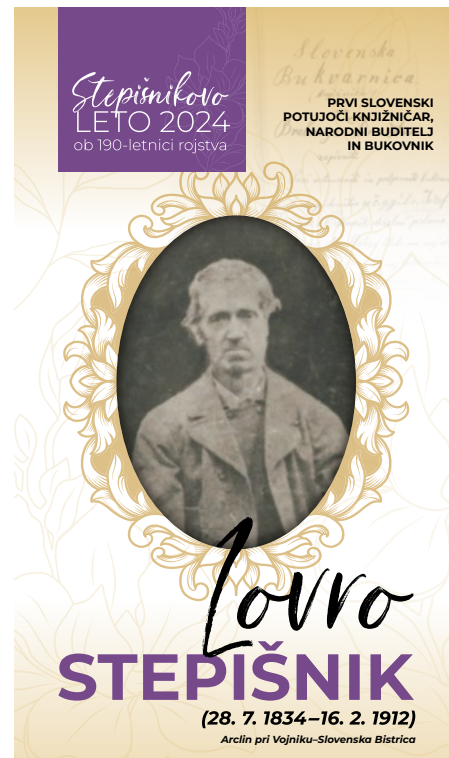
Poleg knjižničarstva je bil Stepišnik tudi kronist, zapisovalec ljudskih pregovorov, pripovedk in ugank ter avtor publikacije *Ženitne ali svatbine navade in napitnice z godčevskim katekizmom*. Bil je soustanovitelj časopisa Slovenski gospodar in pomemben narodni buditelj svojega časa.

Leta 1998 je bila na pobudo Sekcije za potujoče knjižnice pri ZBDS ustanovljen **Stepišnikov sklad**, ki finančno podpira razvojne projekte in strokovno delo na področju potujočega knjižničarstva.

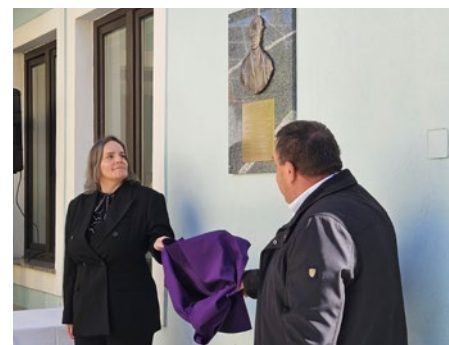
Razstava in dogodki v okviru Stepišnikovega leta ne povezujejo le knjižničarske stroke, temveč tudi lokalno skupnost, ljubiteljske ustvarjalce in kulturne navdušence, ki nadaljujejo njegovo poslanstvo spodbujanja branja in kulturne dediščine.

Razpored obiskov potujoče razstave:

Kraj gostovanja/ knjižnica	Termin
VOJNIK	September - oktober 2024
SLOVENSKA BISTRICA	November - december 2024
MARIBOR	Januar 2025
KOPER	Februar 2025
POSTOJNA	Marec 2025
KRANJ	April 2025
SLOVENSKA BISTRICA	Maj 2025
ŠENTJUR	September 2025
KRŠKO	Oktober 2025
LJUTOMER	November 2025
BREŽICE	December 2025
CELJE	Februar 2026

Naslovna stran brošure o Lovru Stepišniku

Predsednica ZBDS Damijana Vovk in župan Občine Vojnik Branko Petre sta odkrila spominsko ploščo. Foto: Lea Sreš

Razstava o Lovru Stepišniku. Foto: Lea Sreš

¹ Izraz bukovnik se je v 18. in 19. stoletju nanašal na nešolanega literarno delujočega človeka

GORIŠKA KNJIŽNICA JE DOBILA NOVI BIBLIOBUS!

URŠKA MAGAJNE, Goriška knjižnica Franceta Bevka Nova Gorica, urska.magajne@gkfb.si

V začetku septembra smo se v Goriški knjižnici Franceta Bevka Nova Gorica razveselili novega bibliobusa. Vozilo je peto po vrsti, odkar smo februarja 1975 kot četrti v Sloveniji dobili svoj prvi bibliobus.

Že skoraj pol stoletja je minilo, odkar se je po krajih severne Primorske zapeljala prva knjižnica na kolesih. Vozilo, ki je bilo za takratni čas nekaj popolnoma neznanega, je gotovo vzbujalo pozornost ljudi. Bibliobus je sprva deloval na območju goriške in ajdovske občine, dve leti kasneje pa se je njegova pot podaljšala; Goriški knjižnici Franceta Bevka Nova Gorica in Lavričevi knjižnici Ajdovščina se je pridružila tudi Knjižnica Cirila Kosmača Tolmin. Drugi bibliobus je bil izdelan leta 1983, tretji pa leta 1995. Spomladi 2005 smo dobili četrti bibliobus – lastnica tega je postala le Goriška knjižnica. Vsa vozila z izjemo tretjega, ki je bil izdelan na podvozju tovornjaka, so bili predelani avtobusi.

Omenjenim vozilom se je septembra 2024 pridružil novi bibliobus, ki je že na prvi pogled drugačen od vseh svojih predhodnikov. Razlikuje se po vrsti vozila, barvi, poslikavi in drugem. Bibliobus je rezultat dela Goriške knjižnice in vseh

izvajalcev, predvsem pa podpore naših financerjev – Ministrstva za kulturo, Urada vlade za Slovence v zamejstvu in po svetu ter občin soustanoviteljic: to so Mestna občina Nova Gorica, Občina Brda, Občina Kanal ob Soči, Občina Miren – Kostanjevica, Občina Renče – Vogrsko in Občina Šempeter – Vrtojba, za katere Goriška knjižnica izvaja knjižnično dejavnost.

OD PRIZADEVANJ DO URESNIČITVE PROJEKTA

Odločitev za nabavo novega vozila smo sprejeli v letu 2022. Prejšnje vozilo, ki smo ga kupili leta 2004, je zaradi dotrajanosti materialov in posameznih okvar vodilo v vse višje stroške popravil. Delovna skupina za pripravo izvedbe nakupa novega bibliobusa Goriške knjižnice se je po tehtnem premisleku odločila, da se novo vozilo zgradi na osnovi tovornjaka Mercedes-Benz Actros.

Ko se je delovna skupina odločala o vrsti vozila, je prednosti videla v naslednjih stvareh: v dolžini vozila, prostornosti prtljažnikov, kapaciteti baterij, dvigalu za gibalno ovirane, stojni višini knjižničnega dela, eno-nivojskih tleh in prostorni

kabini, v kateri je možnost postavitve sanitarnih prostorov in omaric za shranjevanje osebnih stvari.

Dobrodošli so bili ogledi bibliobusov ostalih potujočih knjižnic ter izkušnje kolegov »potujočnikov«, predvsem iz tolminske knjižnice, kar nam zelo veliko pomeni. Nanje smo se velikokrat obrnili po nasvete in pomoč, saj je vozilo enako.

Pot do novega bibliobusa je trajala dobri dve leti, potekala pa je v treh fazah:

- leto 2022: pismo o nameri za sofinanciranje novega bibliobusa za potujočo knjižnico Goriške knjižnice leta 2024, ki so ga podpisali župani vseh šestih občin ustanoviteljic, ter prijava na razpis Ministrstva za kulturo in Urada RS za Slovence v zamejstvu in po svetu;
- leto 2023: nakup in začetek izgradnje novega vozila s sredstvi Ministrstva za kulturo in Urada RS za Slovence v zamejstvu in po svetu;
- leto 2024: potek in zaključek izgradnje vozila s sredstvi občin ustanoviteljic Goriške knjižnice, otvoritev in začetek uporabe.

Novi bibliobus Goriške knjižnice je zgrajen na osnovi tovornjaka MB Actros. Foto: Urška Magajne

Predelava vozila v delavnici podjetja AS Domžale. Foto: Urška Magajne in Manja Pergar

Ker obiskujemo slovenske šole čez mejo in s tem pomembno prispevamo k širjenju slovenske besede v Italiji, smo se prijavili tudi na razpis Urada vlade za Slovence v zamejstvu in po svetu, ki je prepoznal pomen potujočega knjižničarstva v zamejstvu in prvič sofinanciral izdelavo bibliobusa.

Goriška knjižnica je tako odprla novo poglavje v svojem razvoju. Dobili smo vozilo, ki je sodobno opremljeno in okolju prijazno, obenem pa omogoča nemoteno delovanje in boljše pogoje dela ter predstavlja nadgradnjo na področju delovanja potujoče knjižnice in knjižničnih storitev.

UPORABNIKU PRIJAZNO UREJENA NOTRANJOST

Novi bibliobus so izdelali v podjetju AS Domžale. Zgrajen je na podvozju tovornjaka Mercedes-Benz Actros. Njegova dolžina znaša 10,20 m, višina 3,85 m in širina 2,50 m.

V novem vozilu je osemdeset metrov knjižnih polic, na katerih je prostora za okrog pet tisoč enot gradiva. Ker smo želeli, da ima vozilo učinkovito dvigalo za gibalno ovirane, je vhod v knjižnični del na zadnjem delu vozila. Tako je tudi prostorska razporeditev drugačna. Levo od vhoda so nameščene »pametne police«, ki omogočajo samostojno vračanje gradiva, poleg njih je predviden prostor za razstave in izpostavitve novosti. Otroški kotiček predstavlja okno z blazinami, ki se jih lahko uporabi kot sedišča za najmlajše po celotni površini vozila. Kotički in sedišča v zadnjem delu vozila, pri pultu ter nad boksi, kjer so shranjene slikanice, pa so namenjeni izvajanju različnih dejavnosti in dogodkov, lahko pa le posedanju, prebiranju gradiva in brskanju po tabličnih računalnikih. Notranjost je po zaslugi oblikovalke Tanja Lavrenčič tudi barvno usklajena.

Bibliobus je opremljen z najsodobnejšo IKT opremo, video projektorjem in platnom. Hitrejšo in preprostejšo izposajo ter vračanje gradiva omogoča tehnologija RFID. Delovanje vseh električnih naprav v knjižničnem delu vozila zagotavljajo akumulatorske baterije. Polniti jih je mogoče z alternatorjem med vožnjo, z električno energijo iz vtičnice ali s sončnimi paneli, ki so nameščeni na strehi vozila.

Z novim bibliobusom želimo uporabnikom omogočiti ne le boljši izbor gradiva in storitev knjižnice, ampak tudi kakovostnejše preživljanje prostega časa v krajih, ki so odmaknjeni od mestnih središč in lokacij, kjer so stacionarne enote knjižnice.

V notranjosti bibliobusa je veliko prostora za posedanje in brskanje po gradivu. Foto: Urška Magajne

ZANIMIVA ZUNANJA POSLIKAVA

V septembru 2023 je Goriška knjižnica razpisala natečaj za zunanjo grafično podobo novega vozila potujoče knjižnice. Ker med poslanimi predlogi ni bila izbrana nobena ilustracija, smo v začetku leta 2024 povabili k sodelovanju ilustratorko Ano Razpotnik Donati. Ustvarila je poslikavo, ki jo je oblikoval Rok Bezeljak.

Foto: Breda Seljak

Iz ilustracije lahko prepoznamo elemente lokalne pokrajine, kot so češnje in Rusjanovo letalo, reko Sočo ali Vipavo, pa tudi most, ki simbolično povezuje obe strani meje, obenem pa predstavlja povezavo med knjižnico in uporabniki. Upodobljeni so ljudje različnih generacij in z različnimi potrebami, ki berejo (e-knjige, poslušajo zvočne knjige, v rokah držijo rože, semena in drugo). Vse to ponazarja delo Goriške knjižnice, ki je veliko več kot le »izposojevalnica knjig«, saj želimo svojo aktivno družbeno vlogo, ki obsega vse kulturne, izobraževalne in socialne naloge, ki jih izvajamo v drugih enotah, vključiti tudi v delo potujoče knjižnice.

SLAVNOSTNA OTVORITEV

V tednu pred slovesnim odprtjem novega bibliobusa smo na Facebook in Instagram profilu Goriške knjižnice objavljali utrinke iz preteklosti. Spominjali smo se začetkov potujoče knjižnice in knjižnih kovčkov ter predhodnih štirih bibliobusov, ki so opravljali te vrste knjižnično dejavnost. Sledilce smo prosili, da so nam s svojimi idejami pomagali izbrati registrsko tablico vozila. Na koncu so izbrali GO GKFB24. Objave so med uporabniki doživele velik in pozitiven odziv.

Bibliobus smo predali namenu v ponedeljek, 2. septembra 2024, ko sta zbrane pozdravila slavnostna gosta, in sicer ministrica za kulturo dr. Asta Vrečko ter podpredsednik vlade in minister za Slovence v zamejstvu in po svetu Matej Arčon. Zbrane so pozdravili tudi župan Mestne občine Nova Gorica Samo Turel, župan Občine Brda Franc Mužič, direktorica Goriške knjižnice Irena

Trak so prerezali direktorica Goriške knjižnice Irena Škvarč, ministrica za kulturo dr. Asta Vrečko in župan Mestne občine Nova Gorica Samo Turel. Foto: Doris Slemič

Škvarč in predsednik Sekcije za potujoče knjižnice Matjaž Stibilj. Dogodka so se udeležili župani in drugi visoki gostje, kolegice in kolegi (potujoči) knjižničarji, uporabniki in številni mediji. Dogodek so obogatili glasbeni vložki pevca in kitarista Matije Bolčine in mladih glasbenic, pianistke in violončelistke Angele in violinistke Pavle Vezjak.

Otvoritve novih bibliobusov so priložnost za srečanja s kolegi »potujočniki«. Foto: Doris Slemič

Zbrane je pozdravil tudi predsednik Sekcije za potujoče knjižnice pri ZBDS Matjaž Stibilj. Foto: Doris Slemič

NA ŽE UTEČENIH POTEH

V torek, 3. septembra 2024, se je bibliobus že odpravil na svojo prvo pot proti Goriškim brdom, kjer so ga kot prvi obiskali otroci iz vrtca Biljana. Očarani nad novim bibliobusom so se najprej okoli njega sprehodili.

Poti, po katerih potuje naš novi bibliobus, so že utečene, a novo vozilo jih še spoznava, tako kot ga spoznavajo naši zvesti uporabniki. Privablja tudi radovedneže, ki pokukajo v notranjost, ali se le ozrejo za njim, nam pomahajo in mi njim. Mogoče pa nas nekega dne tudi obišejo, ko se popeljemo skozi njihove kraje, raztresene nad dolinama reke Soče in Vipave, po gričevju Goriških Brd in po Krasu, po Trnovsko-Banjški planoti, Goriškem polju in zamejski Sloveniji.

Na postajališču pri vrtcu v Biljani. Foto: Urška Magajne

PETDESET LET MARIBORSKE KNJIŽNICE NA KOLESIH

KSENIJA TRS, Mariborska knjižnica, ksenija.trs@mb.sik.si

50 LET PRVEGA BIBLIOBUSA MARIBORSKE KNJIŽNICE

Potreba po prvem bibliobusu se je porajala že kmalu po ustanovitvi potujoče knjižnice kot samostojne enote Mestne knjižnice leta 1969. Ustanovili sta jo Študijska knjižnica v Mariboru in Mestna knjižnica Maribor. Pokazalo se je namreč, da so kolekcije knjižničnega gradiva premalo za pokrivanje knjižnih potreb prebivalstva v bližnji in daljni okolici Maribora. Glede na oddaljenost krajev od stacionarne knjižnice, kjer je bila potreba po knjigah vsak dan večja, se je leta 1972 v Mariborski knjižnici pričela akcija za nakup bibliobusa. Dve leti kasneje, 13. novembra 1974, je takratni ravnatelj Mariborske knjižnice prof. Ignac Kamenik predal ekipi potujočih knjižničarjev prvi mariborski bibliobus, ki so ga sofinancirali Kulturna skupnost Maribor, Kulturna skupnost Slovenije, Občinski svet ZSS Maribor, TAM, Karoserist in Kreditna banka Maribor.

Otvoritev bibliobusa (1974).
Foto: Arhiv Mariborske knjižnice

Prvo ekipo sta sestavljala voznik Tone Stipič ter knjižničar Ernest Vodopivec, ki ga je kasneje zamenjala knjižničarka Anica Siranko, dobrodošla je bila tudi občasna pomoč Nade Stolnik, Milene Gril in Danice Belej.

Zeleni bibliobus je s svojo predano ekipo začel spletati vez med knjižnico, uporabniki ter kraji. Ta se je z leti širila, postajala močnejša, kar je dokazovala

statistika, saj je število članov, obisk ter izposojeno gradivo iz leta v leto naraščalo.

Prvi kilometri prvega bibliobusa Mariborske knjižnice so se nabirali po Dravskem polju, okoliških krajih Maribora, Lenarta, Slovenske Bistrice ter za kratek čas občine Radlje.

Prvi bibliobus Mariborske knjižnice (1974).
Foto: Arhiv Mariborske knjižnice

Prva postajališča mariborskega bibliobusa:

Zrkovci, Dobrava, Marjeta, Dogoš, Miklavž, Brunšvik, Sp. Duplek, Rošnja, Prepolje, Dvorjane, Zlatoličje, Zg. Radvanje, Sp. Radvanje, Dobrovce, Kaniža, Podova, Sladki Vrh, Razvanje, Sp. Gorica, Velka, Rogoza, Sp. Kungota, Zg. Polskava, Ožbalt, Pesniški Dvor, Črešnjevce, Podvelka, Zg. Jakobski Dol, Laporje, Makole, Zg. Ščavnica, Jurovski Dol, Benedikt, Voličina.

Prva statistika delovanja bibliobusa (1975):

- 10 prog in 34 postajališč (oktobra sta se pridružila Ožbalt in Podvelka, novembra še postajališče Pernica);
- prevoženih 15.000 km;
- 4 občine (Maribor, Lenart, Slovenska Bistrica, Radlje ob Dravi);
- bibliobus postane 3. največja knjižnična enota po izposoji in obisku;
- obisk: 14.730; izposoja: 45.458 knjižničnih enot;
- fond: 5.500 knjižničnih enot.

37 LET DRUGEGA BIBLIOBUSA MARIBORSKE KNJIŽNICE

13. aprila 1987 je prvi bibliobus zaradi dotrajanosti zamenjal drugi, ki je glede na povečano število postajališč krepko povečal tudi prevožene kilometre, saj je potujoča knjižnica leta 1990 prešla na celodnevno vožnjo in dvoizmensko delo.

Drugi bibliobus Mariborske knjižnice na parkirišču pred Mariborskim gradom (1987).
Foto: Arhiv Mariborske knjižnice

Ekipo potujoče knjižnice. Od leve: voznik in knjižničar Tone Stipič, vodja Mojca Gomboc, knjižničarka Ksenija Trs ter voznik in knjižničar Jože Antolič (1987). Foto: Arhiv Mariborske knjižnice

Pri financiranju drugega bibliobusa so bili zaslužni Mestna kulturna skupnost, Matična knjižnica Lenart, Knjižnica Josipa Vošnjaka Slovenska Bistrica ter tovarna Zlatorog. S tem, da nista zviševala cene izvedbe, sta del sredstev prispevala tudi TAM in Karoserist, ki sta ga izdelala.

Število postajališč je do leta 1999 naraslo na 49 v občinah Maribor, Benedikt, Cerkevjak, Duplek, Hoče – Slivnica, Kungota, Lenart, Miklavž na Dravskem polju, Pesnica, Rače – Fram, Slovenska

Bistrica, Starše, Sv. Ana in Šentilj. Glede na potrebe dveh izmen se je povečalo tudi število zaposlenih na bibliobusu. Nastali sta dve ekipi: Tatjana Urbančič, Dragica Haramija, Tone Stipič, Mojca Gomboc, Jože Antolič, Ksenija Trs, krajši čas so na bibliobusu delale tudi Lea Kresnik, Tanja Pernat, Irena Gradišnik in Zdenka Gajser.

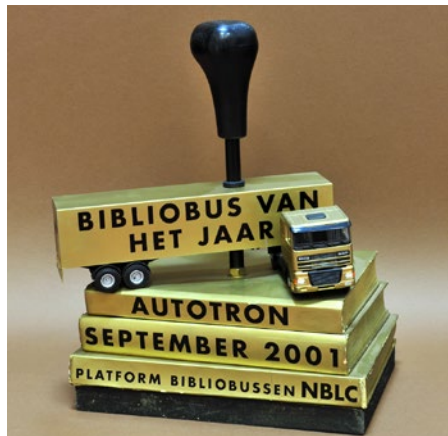
26 LET TRETJEGA BIBLIOBUSA MARIBORSKE KNJIŽNICE

1998. leta je nadaljeval poslanstvo že tretji bibliobus, izdelan po vzoru evropskih potujočih knjižnic. Njegov nakup so omogočili Ministrstvo za kulturo Republike Slovenije, Mestna občina Maribor, občine Duplek, Kungota, Pesnica, Rače – Fram, Starše, Šentilj, Slovenska Bistrica in Lenart. Precejšen delež predvsem za računalniško opremo je pokrila Mariborska knjižnica.

Tretji bibliobus z voznico. Foto: Arhiv Mariborske knjižnice

Z njim so mariborski potujoči knjižničarji 15. septembra 2001 sodelovali na srečanju evropskih potujočih knjižnic v kraju Tilburg na Nizozemskem. Organizator srečanja je bila centralna javna knjižnica v Tilburgu – Provinciale Bibliotheek centrale voor Noord Brabant. Na srečanju je mariborski bibliobus prejel 1. nagrado in dobil naziv **BIBLIOBUS LETA 2001**.

Nagrada za evropski bibliobus leta, podeljena na srečanju bibliobusov v Tilburgu na Nizozemskem leta 2001. Foto: Arhiv Mariborske knjižnice

Hkrati so mariborsko ekipo označili za najbolj srčno ter atraktivno. Bila je v središču pozornosti ves čas srečanja. Vsa sredstva za sodelovanje na tem srečanju so si mariborski potujoči knjižničarji zagotovili sami s pomočjo donatorjev ter sponzorjev.

Stalno ekipo knjižničarjev na tretjem bibliobusu so sestavljali Tone Stipič in Jože Antolič, šoferja in knjižničarja, ter Mojca Gomboc, vodja, in Ksenija Trs, knjižničarka. Po upokojitvi Toneta Stipiča je za volan mariborskega bibliobusa sedla Ljudmila Podlesnik, ki je postala **prva voznica bibliobusa tako v Sloveniji kot tudi v drugih evropskih državah**.

Zaradi povečanega obiska in povpraševanja so pomagali še Damijan Mlinarič, Jože Čonč, Stanko Krainer in Anica Horvat ter Aleš Brodnik in Sašo Radič kot šoferja in knjižničarja.

9 LET ČETRTEGA BIBLIOBUSA MARIBORSKE KNJIŽNICE

Oktobra 2015 je pričel svojo pot že četrti bibliobus Mariborske knjižnice. Njegovo zunanjo podobo sta oblikovala Matic Brezovšek in Domen Rupnik, na osnovi lvecevega turističnega avtobusa pa ga je izdelalo podjetje Dualis Maribor. Ima dvigalo za invalide, 120 metrov polic, 2 računalnika z internetno povezavo, agregat za neomejeno delovanje.

Četrti bibliobus Mariborske knjižnice (2017). Foto: Ksenija Trs

Ministrstvo za kulturo je zanj prispevalo 150.000 evrov, preostali del denarja so zagotovile občine, knjižnica in donatorji. Trenutno obiskuje 44 postajališč v devetih občinah.

Slavnostna otvoritev novega bibliobusa se je odvijala na mariborskem Glavnem trgu 2. oktobra 2015, kjer je novi bibliobus Mariborske knjižnice zaključil otvoritveno vožnjo po občinah Kungota, Pesnica, Šentilj, Duplek, Miklavž na

Dravskem polju, Starše, Rače – Fram, Slovenska Bistrica in Oplotnica.

Slavnostni govorniki so bili Dragica Turjak, tedanja direktorica Mariborske knjižnice, Marjan Gujtman, sekretar na Ministrstvu za kulturo, zadolžen za knjižničarstvo, in Jelka Černivec, takratna podžupanja Mestne občine Maribor. Za kulturni program je poskrbela glasbena skupina Samson.

ZADNJA STATISTIKA 2023

ODPRTOST: 1.410 ur
PREVOŽENI Kilometri: 17.326

	MLADI	ODRASLI	SKUPAJ
ČLANI	1.752	1.180	2.932
OBISK	14.417	10.321	24.739
IZPOSOJA GRADIVA	82.824	74.016	156.840

PRENESENO GRADIVO:

V bibliobus: 11.951

Iz bibliobusa: 12.792

POTUJOČA KNJIŽNICA - BIBLIOBUS MARIBORSKE KNJIŽNICE - JE PREJEMNIK PRIZNANJA LISTINA MESTA MARIBORA ZA LETO 2024.

Listina mesta Maribor je priznanje Mestne občine Maribor, ki ga podeljuje mestni svet Mestne občine Maribor domačim in tujim podjetjem, zavodom in drugim organizacijam, skupnostim, organom in društvom za uspehe pri demokratičnem razvoju družbe, za posebno uspešne dosežke in rezultate, ki pomenijo pomemben prispevek pri razvijanju gospodarstva in družbenih dejavnosti in imajo velik pomen za razvoj mestne občine.

Mestna občina Maribor je priznanje Listino mesta Maribora za leto 2024 podelila Potujoči knjižnici - bibliobusu Mariborske knjižnice za izvajanje plemenitega poslanstva izobraževanja, strokovnega izpopolnjevanja, kulturnega delovanja in skrbi za medgeneracijsko povezovanje na širšem mariborskem območju.

»SAMOTNOST PRE-ŠTEVIL«

KRAJŠI PREGLED STATISTIK ZA LETO 2023

MATJAZ STIBILJ, Valvasorjeva knjižnica Krško, predsednik IO Sekcije za potujoče knjižnice pri ZBDS, matjaz@knjiznica-krsko.si

Ker so *Potujoče novice* časopis, ki je namenjen predvsem potujočim knjižničarjem, nam ni treba posebej poudarjati našega poslanstva. Če pa je ta izvod slučajno zašel v kakšne »neposvečene« roke, naj vseeno zapišemo, da imajo potujoče knjižnice posebno vlogo pri zagotavljanju dostopa do knjižničnih storitev, še posebej ranljivim skupinam ter v manjših in oddaljenih skupnostih. Z obsežno mrežo postajališč spodbujajo bralno pismenost, krepijo kulturo in zagotavljajo družbeno vključenost. Potujoče knjižnice so več kot le zbirke knjig na kolesih, so mostovi med ljudmi, kraji in zgodbami, ki bi drugače ostali nepovezani.

Seveda pa je treba to poslanstvo podkrepiti tudi s številkami in zahvaljujem se vsem potujočim knjižnicam, ki so dostavile svoje podatke, da smo lahko pripravili ta krajši statistični pregled.

VOZOVJE

Knjižna flota potujočih knjižnic že od leta 2020 ostaja stalna – na slovenskih

cestah se zanesljivo vrti trinajst vozil, ki nosijo znanje in zgodbe tudi v odmaknjene in skrite koticke domovine. Ta pestra karavana je v letu 2023 vključevala dva bibliokombija (enega si delita Knjižnica Domžale in Knjižnica Franceta Balantiča Kamnik), pet bibliobusov na podvozju tovornjaka ter šest bibliobusov na podvozju avtobusa, ki zagotavljajo prostor tudi za izvedbo različnih dejavnosti. Leto 2023 je prineslo svežo moč v obliki dveh novih vozil, ki ju uporabljata Knjižnica Cirila Kosmača Tolmin in Mestna knjižnica Ljubljana. V letu 2024 pa je novo vozilo dobila tudi Goriška knjižnica Franceta Bevka, to pa še ne nastopa v tej statistiki.

Med trinajstimi vozili so štiri opremljena z lastnimi sanitarijami – ker se nikoli ne ve, kdaj boste na delu potrebovali malo neogibnega premora. Dostop gibalno oviranim osebam omogoča deset vozil, kar še utrjuje poslanstvo, da so potujoče knjižnice odprte in dostopne prav za vse. V letu 2023 so vozila skupaj prevozila 131.000 kilometrov. Vsak kilometer, ki ga prevozijo potujoče knjižnice, pomeni dodatno priložnost za nova znanja, nove ideje in nova bralna doživetja. Čeprav je

naše poslanstvo včasih ovito v kilometre asfalta, pa se vedno konča pri ljudeh – in knjigah, ki jih osrečujejo.

MEJNOST IN ČEZ

Potujoče knjižnice delujejo na območjih 90 slovenskih občin, njihova vozila pa se kot premične ambasade podajajo tudi k sosedom. Štiri slovenske potujoče knjižnice obiskujejo slovenske zamejce: murskosoboški bibliobus ima pet postajališč na Madžarskem, novogoriški tri v Italiji, novomeški dve na Hrvaškem, koprski pa obiskuje kar dve sosednji državi – Italijo in Hrvaško. Ob začetku leta 2024 se jim je pridružila še Posavska potujoča knjižnica, ki je odprla postajališče na Bregani na Hrvaškem. Te obiske finančno podpira Urad Vlade Republike Slovenije za Slovence v zamejstvu in po svetu.

Še vedno pa nekateri deli Slovenije ostajajo brez potujočih knjižnic, kot na primer območji osrednjih območnih knjižnic Celje in Ravne na Koroškem.

Potujoča knjižnica	Tip vozila	Leto izdelave	Kilometri 2023	Dostop za gibalno ovirane osebe	WC na vozilu
AJDOVŠČINA	Bibliobus (podvozje tovornjaka)	2012	5.565	Da	Ne
DOMŽALE	Bibliokombi	2012	6.152	Ne	Ne
KAMNIK			8.628		
KOPER	Bibliobus (avtobusno podvozje)	2018	10.000	Da	Da
LJUBLJANA	Bibliobus (avtobusno podvozje)	2023	10.000	Da	Da
MARIBOR	Bibliobus (avtobusno podvozje)	2015	17.326	Da	Da
MURSKA SOBOTA	Bibliobus (avtobusno podvozje)	2000	12.172	Ne	Ne
NOVA GORICA	Bibliobus (avtobusno podvozje)	2005	8.832	Da	Ne
NOVO MESTO	Bibliobus (podvozje tovornjaka)	2016	10.140	Da	Ne
POSAVSKA POTUJOČA KNJIŽNICA	Bibliobus (podvozje tovornjaka)	2020	11.000	Da	Ne
POSTOJNA	Bibliobus (podvozje tovornjaka)	2017	9.800	Da	Ne
PTUJ	Bibliobus (avtobusno podvozje)	2019	7.399	Da	Ne
TOLMIN	Bibliobus (podvozje tovornjaka)	2023	10.000	Da	Da
TRŽIČ	Bibliokombi	2005	3.778	Ne	Ne
			skupaj: 130.792	10	4

*Knjižnice Domžale in Knjižnica Franceta Balantiča Kamnik si delita isto vozilo.

Bibliobusi

POSTAJALIŠČA IN OBISKI LE TEH

V statističnem vprašalniku za leto 2023 smo se odločili, da vprašanje o številu postajališč, ki je v preteklosti povzročalo rahlo zmedo pri knjižničarjih, razdelimo na dve vprašanji. Nekatere knjižnice so namreč razumele število postajališč kot število obiskov postajališč in obratno. Ta neskladja so ovirala analizo in primerjavo podatkov med knjižnicami. Tako smo za leto 2023 dobili podatek, da imajo potujoče knjižnice 829 postajališč – to je število fizičnih lokacij, ki jih bibliobusi obiskujejo, in pa 1.150 mesečnih obiskov postajališč, kar je število dejanskih postankov bibliobusov na teh lokacijah in pomeni, da se knjižničarji pogosto vračajo na ista mesta, odvisno od potreb skupnosti.

V letu 2023 je bilo uvedenih 11 novih postajališč, opuščenih pa 8, kar predstavlja približno 1 % spremembo glede na vsa postajališča, in kaže na dokaj nespremenljivo stanje mreže. Povprečen čas, ki ga bibliobusi prebijejo na postajališču, je vzdihljaj več kot šolska ura, 46 minut. Devet potujočih knjižnic pa ima povprečen postanek, ki je krajši od tega. Najmanj časa na postajališčih povprečno stoji domžalska potujoča knjižnica – 25 minut, največ pa mariborska – 80 minut.

Ti podatki kažejo na različne potrebe uporabnikov in prilagoditve knjižnic lokalnim razmeram. Pri knjižnicah s krajšimi postanki se zdi, da je želja

po doseganju čim več potencialnih uporabnikov in pokrivanju večjega terena v ospredju.

Povprečen bibliobus je bil na terenu 16 dni na mesec. V vprašalnik smo dodali tudi vprašanje o obdobjih, ko potujoče knjižnice niso na terenu, in ugotovili, da večina v poletnih mesecih nekoliko upočasni tempo, saj med poletnimi šolskimi počitnicami ne vozijo. Izjema je Tržič, kjer njihov bibliokombi obratuje neumorno celo leto, ter Postojna in Maribor, ki »teren« podaljšata še v mesec julij.

Za uporabnike so potujoče knjižnice povprečno odprte 4 ure in 9 minut na dan, kar letno znaša 9.454 ur odprtosti. Bibliobusi dnevno preživijo na terenu povprečno 6 ur in 30 minut, pri čemer za vožnjo porabijo 2 uri in 20 minut. Knjižničarjem tako ostane (pre)malo časa za pripravo gradiva, logistiko in administrativna opravila, ki so nujna za nemoteno opravljanje storitev.

Leto 2023 je zaznamovalo nekoliko več izostankov zaradi različnih razlogov, med katerimi so bile okvare vozil, vremenske razmere in odsotnosti zaposlenih. Knjižnica Kamnik je beležila 7 izostankov, ki so bili posledica okvare vozila, bolniške odsotnosti in inventure. Mestna knjižnica Ljubljana je zaradi okvar baterij na starem bibliobusu izostala 3-krat, medtem ko je mariborska knjižnica zaradi bibliobusa, ki je uveljavljal pravico do »tehničnega odmora« beležila 2 izostanka. V Postojni so izostali 3-krat, in sicer zaradi okvare

vozila, neugodnih vremenskih razmer in odsotnosti šoferja. Knjižnica Tolmin je imela 7 nepredvidenih izostankov in 8 izostankov, povezanih s preходом na novo vozilo. Največ izostankov pa je beležila koprška knjižnica, ki je zaradi »bolezni« bibliobusa izostala kar 22-krat. To ponovno kaže, da je delovanje potujočih knjižnic nadvse odvisno od zanesljivosti vozil ... in seveda dobrega zdravja naših voznikov knjižničarjev.

829 postajališč
1.150 mesečnih obiskov postajališč

Teren povprečno:
6 ur in 30 minut na dan
16 dni na mesec
161 dni na leto

Povprečno smo na dan odprti 4 ure in 9 minut.
Na leto 9.454 ur!

Potujoča knjižnica	Občine	Število lokacij postajališč	Število obiskov postajališč na mesec	Število postajališč v tujini	Dnevi terena - mesečno	Dnevi terena - letno	Povprečen čas postanka (minute)	Odprtost na dan	Teren na dan	Ure odprtosti za uporabnike 2023
AJDOVŠČINA	3	68	68	0	16	160	53	3:45	5:30	600
DOMŽALE	2	22	44	0	6	59	25	2:30	7:00	313
KAMNIK	1	25	50	0	8	72	45	5:49	6:36	460
KOPER	6	74	77	5	17	140	40	5:00	7:00	720
LJUBLJANA	10	47	69	0	20	196	60	5:00	7:30	691
MARIBOR	11	46	92	0	24	258	60	5:20	10:00	1410
MURSKA SOBOTA	12	73	146	5	22	230	40	4:00	6:00	924
NOVA GORICA	6	85	86	3	17	170	48	4:02	5:48	686
NOVO MESTO	12	68	68	2	16	160	80	4:30	6:30	639
POSAVSKA POTUJOČA KNJIŽNICA	5	88	95	0	16	160	38	3:51	6:44	615
POSTOJNA	2	73	138	0	21	222	39	4:45	6:16	1054
PTUJ	16	55	78	0	16	158	45	3:35	6:09	566
TOLMIN	3	79	87	0	16	145	35	3:08	6:00	437
TRŽIČ	1	26	52	0	10	117	33	2:48	3:02	340
Skupaj:	90	829	1.150	15		2.247		58:03	90:05	9.454
Povprečje:	6,4	59	82		16	161	46	4:09	6:26	675,29

Postajališča in odprtost za uporabnike

COBISS-OVANJE

V letu 2023 je potujoče knjižnice obiskovalo 18.799 aktivnih članov, kar je za 1.009 več kot leto prej. Novih vpisov je bilo 2.080, kar pomeni upad v primerjavi s preteklim letom (2.421). Daljša časovna primerjava kaže na precej stabilno članstvo v potujočih knjižnicah.

Struktura aktivnih in novih članov razkriva zanimivo sliko. Leta 2023 je bilo med aktivnimi člani 54 % mladih, medtem ko je delež mladih med novo vpisanimi člani kar 77 %. Ta pojav je očitno posledica obiska bibliobusov na osnovnih šolah, kjer vsako leto pridobijo veliko število novih mladih članov, ki pa

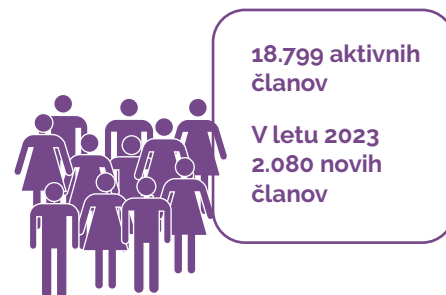
knjižnice po zaključku šolanja večinoma prenehajo obiskovati.

Izposoja gradiva je v letu 2023 znašala 658.687 enot, kar je precej manj kot lani. Ta upad ni posledica dejanskega padca izposoje, temveč upamo doslednejšega upoštevanja navodil za beleženje statistike. Letos so knjižnice v skladu z vprašalnikom v statistiko vključile zgolj določene transakcije, kar je pri nekaterih knjižnicah povzročilo občutno nižje številke v primerjavi s prejšnjimi leti.

Nasprotno pa je obisk po podatkih iz sistema COBISS celo narasel za 1.623 v primerjavi z lanskim. Kljub temu pa »uradne« evidence ne zajemajo vseh obiskovalcev, saj bibliobuse pogosto

uporabljajo tudi tisti, ki v sistemu COBISS niso zabeleženi kot obiskovalci.

Statistika razkriva, da potujoče knjižnice na uro odprtosti povprečno obišče 15 obiskovalcev, ki si izposodi 68 enot gradiva. Na povprečen delovni dan bibliobuse obišče 842 uporabnikov.

Potujoča knjižnica	Aktivni člani	Od tega mladina	Novovpisani člani	Od tega mladina	Obisk (COBISS)	Izposoja gradiva	Knjižno gradivo	Neknjižno gradivo	Serijske publikacije
AJDOVŠČINA	1.260	577	67	47	11.384	49.856	47.602	1.734	520
DOMŽALE	311	149	33	16	1.997	7.139	7.032	87	20
KAMNIK	357	143	27	12	3.060	17.280	16.865	266	149
KOPER	947	525	197	139	4.067	15.912	15.271	628	13
LJUBLJANA	1.185	409	150	79	7.549	33.745	32.741	1.001	3
MARIBOR	2.932	1.752	319	266	24.739	160.314	156.840	2.321	1.153
MURSKA SOBOTA	1.697	1.024	251	231	12.106	52.866	51.387	1.246	233
NOVA GORICA	2.007	1.058	161	105	20.084	59.924	55.693	3.665	566
NOVO MESTO	1.392	803	93	65	10.426	49.707	49.101	606	0
POSAVSKA POTUJOČA KNJIŽNICA	1.246	859	308	246	7.655	30.950	29.249	1.473	228
POSTOJNA	834	338	88	61	6.904	23.886	23.596	290	0
PTUJ	3.014	1.878	301	277	20.046	91.343	86.636	2.797	1.910
TOLMIN	1.307	568	64	37	11.241	48.098	45.961	945	1.192
TRŽIČ	310	142	21	14	4.150	17.667	16.670	267	730
Skupaj:	18.799	10.225	2.080	1.595	145.408	658.687	647.719	18.020	6.734
Povprečje:	1.343	730	149	114	10.386	47.049	46.266	1.287	481
		54,4%		76,7%					

Člani, obisk, izposoja

	2005	2010	2015	2019	2020*	2021	2022	2023**
IZPOSOJA	639.973	681.317	757.641	774.080	603.345	757.200	757.404	658.687
OBISK	145.698	124.590	136.536	139.477	120.093	145.690	143.785	145.408
ČLANI	ni podatka	17.135	17.440	17.196	17.049	16.672	17.790	18.799
NOVOVPISANI	ni podatka	1.732	1.820	1.688	1.676	1.995	2.421	2.080
GRADIVO - prirast	ni podatka	24.929	17.154	18.395	15.856	19.996	17.539	17.277
POSTAJALIŠČA	626	656	712	741	833	840	844	829
OBISKI POSTAJALIŠČA MESEČNO								1.054
PREVOŽENI KILOMETRI	ni podatka	108.329	104.464	107.184	76.773	117.628	130.809	130.792
ODPRTOST	ni podatka	4,3 ure		4,24 ure		4 ure 16 min	4 ure 23 min	4 ure 9 minut
POVPREČEN ČAS POSTANKA V MINUTAH	ni podatka	55	47	45	47	48	47	46

*Epidemija COVID-19, začetek delovanja Posavske potujoče knjižnice

**Sprememba statističnih parametrov

Primerjalna razpredelnica s ključnimi podatki med letoma 2005 in 2023

KNJIŽNA BERA

Leta 2023 je bilo za potujoče knjižnice nabavljenih 17.277 enot gradiva, 262 manj kot prejšnje leto. Prevladuje seveda, kot se za knjižnico spodobi, knjižno gradivo s 16.798 enotami. Dolgoročni trend upada nabave je pereč problem in posebna pohvala gre zaposlenim na potujočih knjižnicah, ki kljub manjši ponudbi novega gradiva uspejo zadržati svoje uporabnike, ob tem pa pridobivajo tudi nove. Skupno bibliobusi prevažajo 83.000 enot gradiva, celotna zbirka vseh potujočih knjižnic pa presega pol milijona enot.

OBKNJIŽNE DEJAVNOSTI

Na skoraj vseh slovenskih bibliobusih zaposleni, kljub omejenim prostorskim možnostim, poleg izposoje gradiva izvajajo tudi številne dodatne dejavnosti, kot so ure pravljic, bibliopedagoške ure, predstavitve bibliobusov, uganke meseca, razstave in bralni projekti. Te dejavnosti obogatijo knjižnične storitve in dodatno povezujejo skupnosti, ki jih bibliobusi obiskujejo.

Pri predstavitev bibliobusov prednjači Posavska potujoča knjižnica, ki je svoj bibliobus predstavila 64 skupinam s skupno 1.200 obiskovalci. Knjižnica Murska Sobota vsak drugi meseca prireja Literarne ure na Porabskem radiu Monošter, s čimer širi literarno kulturo tudi preko radijskih valov. Poleg tega dvakrat letno izvajajo predstavitve bibliobusa pred podjetji. Ptujška knjižnica je ob praznovanju 20-letnice delovanja bibliobusa organizirala odmeven Festival

Potujoča knjižnica	Gradivo na vozilu	Vse gradivo	Prirast gradiva
AJDOVŠČINA	7.515	24.908	581
DOMŽALE	971	9.204	78
KAMNIK	2.451	9.611	377
KOPER	4.158	19.813	1.163
LJUBLJANA	7.500	58.441	1.203
MARIBOR	11.392	117.805	2.517
MURSKA SOBOTA	10.271	57.783	2.879
NOVA GORICA	5.700	50.227	1.449
NOVO MESTO	7.500	45.000	919
POSAVSKA POTUJOČA KNJIŽNICA	4.800	17.720	1.630
POSTOJNA	4.939	24.947	656
PTUJ	7.798	48.971	2.644
TOLMIN	6.575	29.843	735
TRŽIČ	1.705	6.205	446
Skupaj:	83.275	520.478	17.277
Povprečje:	5.948	37.177	1.234

Zbirka gradiva

potujoče knjižnice in uvedla obiske v enotah Doma upokoencev Ptuj, kjer so postavili police za premične zbirke in za stanovalce prirejajo posebne knjižne čajanke. V Postojni so razširili svoje storitve in začeli obiskovati tudi vrtce ter osnovne šole, ki jih prej niso vključili v svojo mrežo postajališč. Potujoča knjižnica Novo mesto pa se vsako leto udeleži čezmejnega *Bibliobusiranja*, ki ga organizira skupaj s knjižnico iz Karlovca, kar krepi sodelovanje med knjižnicami obeh držav in utrjuje vez z zamejskimi Slovenci.

Te raznolike dejavnosti kažejo na ustvarjalnost in prilagodljivost potujočih knjižnic pri nagovarjanju potreb svojih skupnosti.

ČLOVEŠKI VIRI

Najpogosteje zasedbo na slovenskih bibliobusih sestavljata dva zaposlena,

skupno pa delo na potujočih knjižnicah redno opravlja 33 oseb, poleg njih pa še zaposleni, ki na bibliobusih delajo le občasno, ali pa so celo zunanji sodelavci, kot so to nekateri vozniki. Seveda je treba pri tem upoštevati tudi sodelavce, ki delujejo v nabavi in obdelavi gradiva, saj so tudi oni ključnega pomena za uspešno delovanje potujočih knjižnic.

Tudi, če so številke, ki smo jih obravnavali precejšnje, so na koncu le številke, za njimi se skriva mnogo več, skrivajo se neštete zgodbe, nešteta mala in velika veselja, nešteti nasmehi. Za njimi se skriva trud in predanost potujočih knjižničarjev, ki kljub včasih težkim terenskim pogojem prizadevno izpolnjujejo svoje poslanstvo. Pot potujočih knjižnic je včasih dolga, zavita in polna presenečenj, a vedno vodi k skupnosti.

Ian Stringer. Foto: LinkedIn

IAN STRINGER (1948 – 2024)

Z žalostjo sporočamo, da nas je zapustil dolgoletni knjižničar in vizionar Ian Stringer, ki je s svojim predanim delom zaznamoval razvoj potujočih knjižnic po vsem svetu.

Od leta 1966 je deloval v knjižnicah Huddersfielda, Dewsburyja in Barnsleyja, kjer je napredoval do vodje storitev potujočih knjižnic. Kot dolgoletni član in predsednik različnih odborov, med drugim delovnih skupin za potujoče knjižnice pri CILIP¹ in IFLA, je aktivno sodeloval na številnih mednarodnih

konferencah. Njegovo prvo mednarodno povabilo je prejel leta 1994, ko se je udeležil srečanja slovenskih potujočih knjižnic na Bledu, kar je pomenilo začetek njegove globoke povezanosti z mednarodno skupnostjo potujočih knjižnic. Bil je tudi vodja delovne skupine, ki je leta 2010 oblikovala IFLA smernice za potujoče knjižnice.

Po upokojitvi leta 2006 je svoje bogato znanje delil kot samostojni strokovnjak in vodil številne mednarodne projekte. Zaradi svojih izjemnih dosežkov, med

drugim tudi projekta Caterpillar za dostavo knjig v odročne predele Afrike, je leta 2010 prejel častno članstvo v CILIP-u. Ian je imel najbrž enega zadnjih predavanj ravno na letošnjem 22. mednarodnem strokovnem posvetovanju potujočih knjižnic v Ljubljani.

Ianova zapuščina bo živela naprej v navdihujočih zgodbah, ki jih je ustvarjal, in v knjigah, ki jih je približal ljudem po vsem svetu.

¹ The Chartered Institute of Library and Information Professionals

PRIJAVITE SE: EKSKURZIJA NA POLJSKO

KATOVICE – KRAKOV – WIELICZKA, 13. – 16.03.2025

EUROPA PARTNER, turistična agencija d.o.o., Osojnikova cesta 21, 2250 Ptuj, Slovenija, tel: 02 745 0182, info@europapartner.si, www.europapartner.si

Datum potovanja: 13. – 16.03.2025

Cena potovanja: 396 eur / min. 30 oseb

V ceno je vključeno:

- avtobusni prevoz po programu
- cestnine, takse in pristojbine
- stroški 2 voznikov
- hotelsko – gostinske storitve po programu na bazi polpenzion v hotelu***
- vsi ogledi po programu z vstopninami: rudnik soli, grajski kompleks Krakow
- vodenje vodnika z licenco
- nezgodno zavarovanje potnikov v času potovanja
- 22% DDV
- organizacija potovanja

DOPLAČILO: 1/1 soba 60 eur

ROK PRIJAVE: do 15.1.2025

QR koda
za prijavo

Program je bil izdelan po veljavnih cenah z dne 21.10.2024. Skladno z 876. členom Zakona o obligacijah si pridružujemo pravico do spremembe cene potovanja, če pride do spremembe cen prevoza, hotelskih in gostinskih storitev, deviznega tečaja ali drugega in, skladno z 878. členom istega Zakona ter 3. odstavkom 57. g člena Zakona o varstvu potrošnikov, pravico do odpovedi potovanja, če se ne prijavi vsaj najmanjše število oseb, ki je potrebno za izvedbo potovanja oz. bomo potovanje izvedli pod popolnoma drugačnimi pogoji, kar bomo stranki sporočili najkasneje 7 dni pred začetkom potovanja. Splošni pogoji in navodila za potovanje so sestavni del programa in s prejemom programa se potnik zavezuje, da je sprejel tudi splošne pogoje.

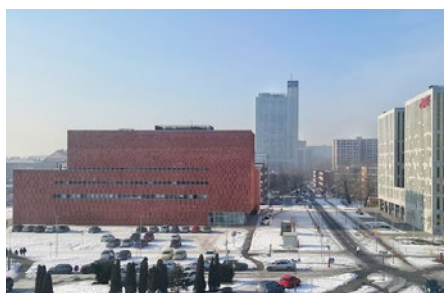
PROGRAM POTOVANJA:

1. dan:

Odhod avtobusa ob 22.00 uri iz Ljubljane, možni vstopi: Celje, Maribor... kraji odhoda po dogovoru. Nočna vožnja na relaciji Graz – Dunaj – Mikulov – Brno

2. dan:

Katovice. Obisk **CINIBA** - Znanstveno informacijskega centra in akademske knjižnice.

Po ogledu knjižnice vožnja do Krakova. Ogled mestnih znamenitosti: grad, katedrala, Glavni trg s tržnico, Univerza,... Obisk **Jagielonske knjižnice** - univerzitetne knjižnice, ki s skoraj 6,7 milijoni zvezkov velja za eno največjih na Poljskem,...

Nastanitev v hotelu, večerja in nočitev.

3. dan:

Po zajtrku še ogled Krakova, sledi obisk rudnika soli **Wieliczka**, ki velja za najstarejši rudnik soli na Poljskem. Od leta 2007 je muzej s številnimi skulpturami in cerkvijo Sv. Kinge - vse izklesano iz »žive« kamene soli. Povratek v hotel. Večerja in nočitev.

4. dan:

Zajtrk, še ogled mesta. Na povratku (po dogovoru) postanek in ogled Brna ali/ in Dunaja.

ŽELIMO VAM PRIJETNO POTOVANJE!
EUROPA PARTNER

VABILO: SREČANJE NA HRVAŠKEM 2025

5. IN 6. JUNIJ 2025, VIROVITICA NA HRVAŠKEM

Komisija za potujoče knjižnice Hrvaškega knjižničarskega društva vabi na **17. hrvaško konferenco o potujočih knjižnicah in festival bibliobusov.**

Naslov: Potujoče knjižnice prihodnosti - odprta pot do uporabnikov

V LETU 2024 SMO PRVIČ PRAZNOVALI

DAN POTUJOČIH KNJIŽNIC

10. oktober 2024

Ali ste vedeli...

90 OBČIN
844 POSTAJALIŠČ
15 POST. V TUJINI

V SLOVENIJI BIBLIOBUSI VOZIJO ŽE 50 LET.
Imajo velik pomen za spodbujanje bralne pismenosti, kulture in družbene vključenosti še posebej v manjših in oddaljenih skupnostih.

GRADIVO NA VOZILU:
1.700–11.000 ENOT
SKUPNO VEČ
KOT 83.000 ENOT

BIBLIOBUSI V SLOVENIJI
PREVOZIJO LETNO VEČ
KOT 130.000 KM...

... KOT DA BI
3,25-KRAT
OBKROŽILI ZEMLJO

SKORAJ 19.000 AKTIVNIH ČLANOV
VSAKO LETO PREKO 2.000 NOVIH ČLANOV
55 % AKTIVNIH ČLANOV JE MLAJŠIH OD 15 LET

NA LETO ODPRTI
10.000 UR!
NA DAN PREKO 4 URE
680.000 IZPOSJOJENIH
ENOT GRADIVA

ŽELIŠ IZVEDETI VEČ?
WWW.ZBDS-ZVEZA.SI/SEKCIJA-ZA-POTUJOCE-KNJIZNICE/

POTUJOČE NOVICE
ČASOPIS SEKCIJE ZA POTUJOČE KNJIŽNICE

www.zbds-zveza.si/zaloznistvo/

ZBuDiSe!
Zveza bibliotekarskih društev Slovenije

